

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

Käsiteanalyysi henkisestä älykkyydestä

Kärnä Mirja

Innovaatiojohtaminen

Itä-Suomen yliopisto

Yhteiskuntatieteiden ja

kauppatieteiden tiedekunta

Kauppatieteiden laitos

25.1.2021

Itä-Suomen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta

Kauppatieteiden laitos

Innovaatiojohtaminen

Kärnä, Mirja S.: Käsiteanalyysi henkisestä älykkyydestä

Opinnäytetutkielma, 118 sivua

Tutkielman ohjaaja, professori Päivi Eriksson

Tammikuu 2021

Asiasanat: Henkinen älykkyyys, älykkyyys, käsiteanalyysi, Danah Zohar.

Tiivistelmä

Henkinen älykkyyys (Spiritual Intelligence) on tullut tieteellisen keskustelun piiriin vuosituhaten alussa. Sittemmin siitä on ilmestynyt enenevässä määrin tutkimuksia. Silti edelleen henkisen älykkyyden käsite on vaikeasti hahmotettava ja laaja-alainen.

Tämä tutkimus pyrkii vastaamaan kysymykseen ”Miten henkisen älykkyyden käsite jäsentyy alan kirjallisuudessa?” Aineistona on henkisen älyn pioneerin Danah Zoharin ja Ian Marshallin (2004) kirja *Spiritual Capital: Wealth We Can Live By*. Metodina käytetään soveltuvin osin Rodgersin evolutionaarista käsiteanalyysia.

Käsiteanalyysin kautta pureudutaan tutkittavassa aineistossa piileviin käsitteen kriittisiin tunnusmerkkeihin, eli edeltäviin tekijöihin, ominaispiirteisiin ja seurauksiin. Henkisen älykkyyden edeltäviksi tekijöiksi tunnistettiin analyysin kautta kuusi tekijää. Ne olivat omistautuminen henkisyyteen, itsetuntemus, muutostila elämässä, avoimuus, rohkeus sekä aivojen kapasiteetti. Käsitteen ominaispiirteiksi tunnistettiin kahdeksan eri piirrettä, jotka olivat sisältäpäin ohjautuminen, holistisuus, merkityksellisyyden kokeminen, sisäinen joustavuus, syvällisyys, vakaus ja vastuuntuntoisuus, itsenäisyys ja transsendenttisyys. Seurauksiksi tunnistettiin viisi tekijää, jotka olivat henkisen pääoma, elämänlaadun paraneminen, kehittyminen, arvopohjainen ja visionäärinen toiminta sekä kestävä ja vakaa yhteiskunta.

Henkisen älykkyyden muodostumista voidaan tutkimuksen mukaan kuvailla seuraavasti: "Henkinen älykkyys on jokaisessa ihmisessä oleva potentiaali. Se alkaa syntymään ihmisessä, joka on rohkea, avoin ja omaa itsetuntemusta. Omistautuminen henkisyyteen sekä elämän muutostilat luovat otolliset olosuhteet henkisen älykkyyden ilmenemiselle."

Henkisen älykkyyden ominaispiirteitä voidaan kuvailla seuraavasti: "Henkinen älykkyys näkyy siinä, että ihminen ohjautuu sisältäpäin, on itsenäinen ja omaa sisäistä joustavuutta. Hän on hollistinen ja kokee elämänsä merkitykselliseksi. Syvällisyys ja avoimuus transsendenttisille kokemuksille ovat ominaisia henkisesti älykkäälle ihmiselle, mutta siitä huolimatta hänen toimiaan leimaa vakaus ja vastuuntuntoisuus."

Henkisen älykkyyden seurauksia voidaan kuvailla seuraavasti: "Henkisestä älystä kertyy ihmiselle henkistä pääomaa sekä elämänlaadun paranemista. Henkisesti älykäs ihminen on avoin kehittymään. Hänen toimintansa on arvopohjaista ja visionääristä. Mikäli henkistä älykkyyttä ilmenee riittävän monella yhteiskunnan jäsenellä, se johtaa kestäväan ja vakaaseen yhteiskuntaan."

Sisällys

1. JOHDANTO	5
1.1. Tutkimuksen aihe	5
1.2. Johdanto tutkimuksen taustateorioihin	8
1.3. Taustalla vaikuttava tieteenfilosofia	9
1.4. Tutkimuksen tavoitteet	11
1.5. Tutkimuskysymys	13
1.6. Tutkimuksen rakenne	14
2. KIRJALLISUUSKATSAUS	15
2.1. Taustateoriat	15
2.2. Tieteellisen keskustelun avaus	18
2.3. Uusia näkökulmia henkiseen älykkyyteen	26
2.4. Empiiriset tutkimukset	28
2.5. Henkisen älykkyyden mittaaminen	30
2.6. Henkinen älykkyys organisaatiossa	32
2.7. Erilaisia malleja henkisestä älykkyydestä	33
3. METODOLOGIA JA AINEISTO	37
3.1. Käsiteanalyysi	37
3.2. Aineisto	41
3.3. Tutkimuksen kulku	41
4. ANALYYSI JA TULOSTEN TARKASTELU	45
4.1. Tutkimustulos koottuna	45
4.2. Edeltävät tekijät	46
4.3. Ominaispiirteet	55
4.4. Seuraukset	72
5. KESKUSTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET	80
5.1. Yhteenveto tutkimuksesta	80
5.2. Tutkimuksen kontribuutio henkisen älykkyyden keskusteluun	86
5.3. Tutkimuksen arviointi	86
5.4. Jatkotutkimus	89
LÄHTEET	91

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimuksen aihe

Tutkin pro gradussani uutta ja vielä aika tuntematonta älykkyyden muotoa nimeltä henkinen älykkyys (Spiritual Intelligence). Henkinen älykkyys ei liity mihinkään uskontoon tai henkiseen suuntaukseen, vaan se on yksilön synnynnäinen ominaisuus. Tutkin henkisen älykkyyden käsitettä Rodgersin evolutionaarisella käsiteanalyysillä. Aineistona on Zoharin ja Marshallin (2004) kirja "Spiritual Capital: Wealth We Can Live By". Tutkimuksen kautta pyrin selkeyttämään ja jäsentämään henkisen älykkyyden käsitettä.

Henkinen älykkyys on ilmiö, joka on ollut aina kokemuksellisesti olemassa, mutta vasta viime vuosikymmeninä sitä on alettu jäsentää älykkyyden kautta. Vaikka käsitteestä on käyty tieteellistä keskustelua vuodesta 2000 lähtien, sen määrittely on edelleen hajanaista. Toisin kuin esimerkiksi tunneälyllä (Goleman 1995), henkisellä älykkyydellä ei ole laaja-alaisesti yhtä hyväksyttyä mallia, joka selittäisi sen mistä puhumme, kun puhumme henkisestä älykkyydestä. Henkisestä älykkyydestä on olemassa Emmonsin (2000) tieteellisen mallin lisäksi muita tietokirjoissa esitettyjä teoreettisia malleja. Emmons (2000) kirjoitti artikkelissaan, että tiedekenttä tarvitsee edes jonkinlaisen mallin henkisestä älykkyydestä, jotta asiaa voidaan tutkia eteenpäin. Tieteentekijät tarvitsevatkin käsitteenmäärittelyä, sillä sen kautta voidaan luoda yhteinen sopimus tai normi, joka rajaa käsitteen tiettyyn merkitykseen (Hirsijärvi 1997).

Henkisyys on tällä hetkellä kasvava kiinnostuksen kohde (Karakas 2010, 90). Myös henkisestä älykkyydestä käydään kansainvälisesti yhä kiivaampaa tieteellistä keskustelua (Mahmood 2018). Mahmoodin (2018, 988) mukaan tällä hetkellä suurin osa henkisen älykkyyden tiimoilta toteutuneesta tieteellisestä keskustelusta käydään Amerikassa, Englannissa ja Kanadassa. Sen lisäksi artikkeleita on ilmestynyt jonkin verran Aasian maissa. Euroopassa tieteellinen keskustelu henkisestä älykkyystä on vielä aika harvinaista (Mahmood 2018, 998). Ilokseni löysin myös suomalaisten

tutkijoiden kontribuutioita henkisen älykkyyden tutkimiseen (mm. Nokelainen ym. 2006, Tirri, Nokelainen, & Ubani 2007, Tirri ja Nokelainen 2011, Holm ym 2014).

Henkisyys synnyttää monenlaisia miellelyhtymiä. Henkisyydellä viitataan usein uskontotieteisiin ja kun siihen liitetään älykkyys, jonka tutkimus on lähinnä psykologian alaa, saadaan uusi ja hämmäntävä termi; henkinen älykkyys. Poikkitieteellisen käsitteen muodostamisen lisäksi hämmennystä aiheuttaa se, että käsite perustuu kokemuksellisuuteen. Henkisen älykkyyden käsitteen alkujuurta eli tietoa edellyttämätöntä lähtökohtaa ei voi yksiselitteisesti sanallistaa (Turunen 1995). Sen lisäksi luet tällä hetkellä kauppatieteen innovaatiojohtamisen maisteritutkinnon gradua. Voidaankin ihan kirkkain silmin sanoa, että tämän aiheen kanssa soudellaan varsin poikkitieteellisillä vesillä.

Kun tutkin henkistä älykkyyttä, tutkin vääjäämättä myös henkisesti älykästä ihmistä. Historiallisesti älykkyyden uudelleenmäärittely on tarkoittanut aina myös ihmiskuvan muutosta. Tunneälyn tutkijan ja psykologin Mayerin (2000, 48) mukaan henkisen älykkyyden määrittelemisen älykkyudeksi laajentaisi yleisellä tasolla käsitystämme älykkyydestä. Älykkyys on aina ollut arvostettu ja toivottu ominaisuus. Se mikä lasketaan älykkyudeksi, korreloi sen kanssa mitä ominaisuuksia yhteiskunnassa pidetään arvossa.

Miksi henkinen älykkyys on valikoitunut kauppatieteen gradun aiheeksi? Yhteiskuntamme tarvitsee syvällistä muutosta. Jatkuvaan kuluttamiseen perustuva yhteiskunnallinen ja taloudellinen järjestelmä ei ole millään muotoa kestävä, ei luonnon eikä ihmisen kannalta. Humanistisen psykologian pioneerin Abraham Maslowin (1943, 1954, 1969) mukaan ihmisen syvimpiä tarpeita ovat itsensä toteuttamisen ja itsensä ylittämisen tarpeet. Näille tarpeille on raivattava tilaa myös tulevaisuuden työelämässä. Tarvitsemme uuden, kestävämmän ja arvopohjaisen tavan rakentaa yhteiskuntaa sekä markkinataloutta. Tavan, joka huomioi ihmisen sekä fyysisenä,

emotionaalisenä sekä henkisenä yksilönä. Zoharin mukaan (1997, 14) organisaation tulee vaalia kolmenlaista älykkyyttä; mentaalista älykkyyttä, tunneälyä sekä henkistä älykkyyttä. Ilman henkistä ulottuvuutta tekemisestämme puuttuu arvopohja, syvällisyys ja merkityksellisyys. Näen, että näiden kolmen älykkyyden liitto on tulevaisuuden menestyvän organisaation kestävä kivi-jalka.

Henkisen älykkyyden määritelmiä

Mutta mikä henkinen älykkyyys oikein on? Henkinen älykkyyys on vielä aika kirjava ja monimuotoisesti käytetty käsite. Tässä kappaleessa käyn läpi muutamien tietokirjailijoiden ja tutkijoiden näkemyksiä siitä, mikä henkinen älykkyyys on.

Henkinen älykkyyys on jokaisen ihmisen synnynnäinen ominaisuus, joka voi olla aktiivisessa käytössä tai passiivisesti käyttämättä. Omaa henkistä älykkyyttään voi alkaa herätellä ja kehittää. Omakohtainen tie henkisen älykkyyden äärelle käy syvän itsetutkiskelun ja sen myötä syntyvän itsetuntemuksen kautta. Kun ihmisen henkinen älykkyyys on näin aktivoitunut, sitä voi alkaa käyttää arkisessa elämässä. Psykologian professori Emmons (2000), joka on luonut ensimmäisenä tieteellisen mallin henkiselle älykkyydelle, määrittelee sen "biologiseksi potentiaaliksi hyväksikäyttää henkistä informaatiota ongelmanratkaisussa". Itsetuntemus, joka on henkisen älykkyyden perusta, on sen lisäksi myös olennainen osa tunneälyä. Sisk (2002), joka on tutkinut lahjakkaita lapsia ja niiden koulutusta, määrittelee henkisen älykkyyden "syvälliseksi itsetuntemukseksi, jossa ihminen tiedostaa itsensä eri ulottuvuudet". Nämä ulottuvuudet ovat Siskin (2000) mukaan keho, mieli ja henki. Ihminen voi löytää henkisen älykkyyden äärelle myös erilaisen reflektiivisten harjoitusten kautta. Frances Vaughan (2002) on psykoterapiatyönsä kautta tullut siihen tulokseen, että "henkinen älykkyyys avaa ihmisen sydämen, selventää mieltä, inspiroi sielua ja auttaa ihmisen psyykettä liittymään taustalla olevaan perimmäiseen olemisentilaan (Kärnä 2020)".

Henkisestä älykkydestä on alettu keskustella akateemisessa maailmassa vasta 2000-luvulla, niin silti se ei ole kokemuksena uutta. Kautta aikain mystikot ja henkisyiden harjoittajat ovat koettaneet kertoa eri tavoin tämän saman ilmiön olemassaolosta, tosin he eivät ole käyttäneet siitä käsitettä henkinen älykkyys. Psykologian opettaja ja filosofian tohtori Kingi (2008) sanoittaa, että "henkinen älykkyys on joukko joustavia henkisiä voimavaroja, jotka myötävaikuttavat aineettoman ja yliaistillisen näkökulman tiedostamiseen sekä sen joustavaan soveltamiseen, siten että se johtaa syvälliseen eksistentiaaliseen pohdiskeluun, merkityksellisyyden lisääntymiseen, yliaistillisen minuuden tunnistamiseen ja henkisten tilojen mestarilliseen taitamiseen (Kärnä 2020)".

Kun ihmisen henkinen älykkyys pääsee virtaamaan esteettä, samalla ihmisen olemukseen virtaa erityistä rauhaa, jonka muut voivat intuitiivisesti tunnistaa. Tietokirjailija ja henkistä älykkyyttä kouluttava Wigglesworth (2012) kirjoittaa, että "henkinen älykkyys on tilanteesta riippumatonta taitoa toimia viisaasti ja myötätuntoisesti, samalla säilyttäen sekä ulkoisen että sisäisen rauhallisuuden (Kärnä 2020)".

Henkinen älykkyys linkittyy usein elämän kokemiseen merkitykselliseksi ja arvopohjaiseen toimintaan. Henkisen älykkyuden pioneeri Zohar ym. (2004, 2000) määrittelee henkisen älykkyuden "syvälliseksi sielun älykkyudeksi, jonka kautta meillä on pääsy syvimpiin merkityksellisyyden kokemuksiin, arvoihin, päämääriin, ja motivaatioihin (Kärnä 2020)". Tietokirjailija ja tutkija Wolman (2001) painottaa merkityksellisyyttä sekä yhteyttä, hän kirjoittaa, että "henkinen älykkyys on inhimillinen kyvykkyys kysyä syvällisiä kysymyksiä elämäntarkoituksesta ja samaan aikaan kokea saumatonta yhteyttä toisten ihmisten ja maailman kanssa (Kärnä 2020)".

1.2. Johdanto tutkimuksen taustateorioihin

Tutkimukseni nojautuu humanistisen psykologian edustajan Maslowin (1943, 1954) tarvehierarkiaan sekä Maslowin (1969) myöhempään artikkeliin, jossa hän lisäsi teoriaansa uuden

itsetranssendenssi-tason. Taso voidaan ymmärtää egon ja mielen toiselle puolelle ulottuvana olemisentasona tai itsensä ylittämisenä. Myös Sisk (2016) näki henkisen älyn juontavan juurensa Maslowin teoriasta. Älykkyyden tutkimuksista olen valinnut pohjateorioiksi Gardnerin (1983) moniälykkyysteorian ja Golemanin (1995) tunneälyn teorian. Moniälykkyysteoria on aikanaan laajentanut älykkyyden kapeaa määritelmää. Lisäksi Gardner on pohtinut vuosien varrella myös henkisen älyn lisäämistä teoriaansa. Vaikka hän ei ole lisännyt henkistä älykkyyttä moniälykkyysteoriaan, Gardnerin pohdinta siitä on ollut inspiraationa monelle tutkijalle. Golemanin tunneälyn teorian valitsin mukaan, koska itsetuntemus ja viisas toimiminen toisten ihmisten kanssa ovat tärkeä osa sekä tunneälyä että henkistä älykkyyttä. Valintaani vaikutti myös se, että henkisen älykkyyden pioneerin Zoharin (2005) mukaan tunneäly on pohja henkiselle älykkyydelle. Myös Wigglesworthin (2012) teoria henkisesti älykkään ihmisen taidoista on rakennettu Golemanin tunneälyn nelikenttää mukailleen. Tutkimuksen taustateoriat esittelen tarkemmin kirjallisuuskatsauksessa.

1.3. Taustalla vaikuttava tieteenfilosofia

Vaikka tutkimukseni on laadullinen käsiteanalyysi, se kurkottaa tutkimuskohteen kokemusperäisyyden ja abstraktiuden kautta fenomenologisen tutkimuksen rajapinnalle. Tutkimukseni ammentaa keskeisiä periaatteita fenomenologis-hermeneuttisesta -tutkimusfilosofiasta. Nämä näkyvät erityisesti ihmisen perimmäiseen olemukseen, transsendenttisiin kokemuksiin ja niistä tuotettavan tiedon käsittelyssä. Tulin tähän päätelmään siinä vaiheessa kun olin jo pitkän matkaa luonut tietopohjaa henkisestä älykkyydestä. Näkökulmani oli ensin keskittynyt ilmiön ymmärtämiseen ja jäsentämiseen. Mitä syvemmälle sukelsin henkisestä älykkyydestä tuotetun tiedon valtamereissä, sitä enemmän näkökulmani alkoi suuntautua siihen, millainen on henkisesti älykäs ihminen ja millaisen ihmiskäsityksen tämä ilmiö luo. Fenomenologis-hermeneuttinen -metodi edellyttää tutkijalta jatkuvaa hereillä oloa juuri näiden kysymyksen kanssa (Aaltola & Valli 2010).

Sen lisäksi, että fenomenologis-hermeneuttinen tutkimus edellyttää tutkijalta valppautta ihmiskäsityksen suhteen, on tutkijan oltava myös hereillä tiedonkäsityksen suhteen. Siihen liittyy ajatukset siitä, miten kohteesta voidaan saada tietoa ja millaista tieto on luonteeltaan (Aaltola & Valli 2010). Fenomenologis-hermeneuttisen tutkimuksen periaatteisiin kuuluu mm. se, että siinä tutkitaan subjektiivista ja ainutkertaista kokemusta, jolloin kieli on vain alkuperäistä kokemusta ilmentävä väline. Jotta päästään tietoon henkisestä älykkyydestä, siihen liittyvä alkuperäinen, osittain transsendenttinen kokemus on jäsenneily ja määritelty useaan otteeseen. Samalla kun tutkin kirjoitettua, itse kokemuksesta irrotettua mykkää tekstiä, pyrin samaistumaan määrittelyn ytimeen, itse kokemukseen, josta käsitteiden kautta puhutaan. Tämä kokemuksellinen ymmärtäminen avaa todellista tietoa, joka on mielestäni tärkeä osa käsitteen syvällistä analysointia. Henkisen älykkyyden määritelmä ei siis ole pelkästään henkinen älykkyys, sillä se itsessään pakenee määritelmien otteesta. Siinä tapahtuu kuten Heidegger (2000, 52) kirjoittaa "se ilmaisee itsensä jonkin sellaisen avulla, joka näyttäytyy" (alleviivaus lisätty lainaukseen). (Rouhiainen 2010, Aaltola & Valli 2010.)

Keskeistä fenomenologis-hermeneuttisessa lähestymistavassa on hermeneuttinen kehä, jossa ei ole tiedon kivijalkaa eikä myöskään kiveen hakattua lopputulosta, vaan tutkittavaa asiaa pyritään ymmärtämään sen dynaamisen kokonaisuuden sekä jatkuvasti karttuvan esiyymmärryksen valossa. Tutkimuksen periaatteisiin kuuluu myös tutkijan avoimuus tutkimuskohteelle, kuten myös tutkijan esiyymmärryksen hahmottaminen tutkittavasta kohteesta. Oma esiyymmärrykseni ammentaa sekä kokemusperäisestä että tietopohjaisesta maastosta. Olen kokenut elämäni aikana kaksi transsendenttiseksi määriteltävää kokemusta, ensimmäinen 12-vuotiaana ja toisen myöhemmällä aikuisiällä, elänyt sekä hengellistä että henkistä elämää, lukenut valtavan määrän henkistä kirjallisuutta ja harjoittanut erilaisia henkisiä harjoituksia, kuten mm. meditaatiota ja pitkänmatkan kävelyjä, joilla on perinteet monissa uskonnoissa kontemplatiivisina harjoituksina, mm. pyhiinvaelluksen muodossa. Tiedollinen pohja minulle on taas tullut psykologian sivuaineopintojen myötä sekä itse tutkimuksen tietopohjan rakentamisen kautta, kun olen sisäistänyt sekä teoreettista keskustelua että tietokirjojen antia henkisestä älykkyydestä. (Rouhiainen 2010, Aaltola & Valli 2010, Rauhala 1993.)

Pro gradun -tutkielman kirjoittamisen myötä olen joutunut jäsentämään omaa ihmiskäsitystäni. Tein sen saadakseni otteen siitä, mitkä ennakko-oletukset vaikuttavat tutkimukseen. Olen tullut siihen tulokseen, että oma ihmiskäsitykseni on holistinen ja humanistinen. Humanistisuus tarkoittaa tässä sitä, että näen jokaisen ihmisen olevan pohjimmiltaan hyväntahtoinen. Elämän varrella tulleet uskomukset ja sekä mielen että kehon esteet pidättävät tätä hyväntahtoisuuden virtaa. Holistisuus on taas kaiken yhteyttä. Ihminen yhtä aikaa on sekä yhteydessä kaikkeen, jonka osa hän on, mutta kokee yksilöllisen kokemuksen tästä yhteisestä kokemuksesta.

1.4. Tutkimuksen tavoitteet

Tämän tutkimuksen tarkoitus on ymmärtää syvällisellä tasolla henkisen älykkyyden käsitettä ja luoda lisätietoa tiedekentälle siitä, mistä henkisestä älykkyydestä on kyse. Tavoitteeni on ymmärtää henkisen älykkyyden määritelmää ja sen kautta laajentaa ihmisen mielen ja olemuksen monimuotoisuuden ymmärtämistä. Gradun lisäksi minulla on henkilökohtaisena tavoitteena kirjoittaa tietokirja henkisestä älykkyydestä. Siinä ajatuksena on esitellä henkisen älykkyyden ilmiötä selkeästi ja havainnollisesti ilman tieteellistä jargonia. Siten graduni yksi tavoite on luoda tietopohjaa tulevalle tietokirjalle, jossa esittelen selkeän ja helposti lähestyttävän mallin henkisestä älykkyydestä. Tämä gradun ulkopuolinen henkilökohtainen tavoitteeni vaikutti osaltaan myös gradun rajaukseen ja sen tavoitteisiin.

Ihmiset kommunikoivat paljon sanojen eli kielen kautta. Kieltä voidaan tarkastella joko rakennusaineena, jolla luodaan todellisuutta tai viestintävälineenä, joka kuvaa todellisuutta (Jokinen ym. 1993, 9). Koska henkisen älykkyyden määritelmä on vasta muodostumassa sekä arkikielen että tieteen tasolla, niin keskustelu kaipaa tarkempaa määritelmää. Selkeä määritelmä auttaa ilmiön tunnistamisessa, selkeyttää tutkimuksen suuntaa sekä luo vähitellen ilmiölle rajoja siitä, mitkä asiat kuuluvat henkiseen älykkyyteen ja mitkä taas eivät.

Arkikielessä asioiden tarkoilla määritelmillä ei ole niin paljon väliä kuin tieteessä. Tiede ja arkielämä eroavatkin käsitteiden täsmällisyysvaatimusten suhteen toisistaan. Tiede tarvitsee käsitteenmäärittelyä. Aina kun tehdään tiedettä, käsite tulee olla täsmällisesti määritelty, sillä tieteen avulla pyritään paljastamaan mahdollisimman totuudellinen kuva tutkittavasta ilmiöstä (Näsi 1980, 7 ja Puusa 2008, 37). Arjessa kieli palvelee kommunikointia ja siihen riittää, että viestin lähettäjä ja vastaanottaja jokseenkin ymmärtävät käsitteen samalla tavalla. Moscovicin (1984) sosiaalisen representaation teoria mallintaa sitä miten ihmiset muodostavat yhdessä jostakin uudesta ilmiöstä sosiaalisesti jaetun mallinnuksen, joka luo järjestystä sekä mahdollistaa kommunikoinnin. Sosiaaliset representaatiot ovat siis yhdessä muodostettuja arkikäsitteitä. Samaa asiaa tarkastelee Kakkuri-Knuutila (1998) ja hänen mukaansa merkityksien tärkeä piirre on konventionaalisuus eli tapa- tai sopimusperusteisuus. Kakkuri-Knuutilan (1998, 27) mukaan sanojen merkitysten taustalla vaikuttaa kielenkäyttäjyhteisö, jonka ilmaisujen käyttämissuorat määrittelevät käsitteiden merkityksen. Tämän vuoksi uuden käsitteen kohdalla, kuten henkinen älykkyys, ei ole olemassa ylintä käsitteenhallitsijaa, joka antaisi sille merkityksen, vaan merkityksen antaminen tapahtuu yhteisöllisesti sen käytön kautta. Saadakseni selvää kielenkäyttäjyhteisön henkisen älykkyuden määritelmästä, olen valinnut aineistokohtaisen käsiteanalyysin selventämään tätä uutta ja moniulotteista käsitettä.

Se miten älykkyys määritellään yhteiskunnan tasolla vaikuttaa mm. siihen mihin suuntaan esimerkiksi koulutusta kehitetään. Älykkyuden määrittelemisen on riippuvainen kulttuurisista ja sosiaalisista tekijöistä. Usein älykkyuden määrittelemisen saa suorat vaikutuksensa yhteiskunnallissivistyksellisen viitekehyksestä (Husén 1972, 52). Esimerkiksi suomalaisessa koulussa on jo sadan vuoden ajan ollut vallalla differentiaalipsykologinen älykkyyskäsite, jossa älykkyys nähdään määrällisenä ja suhteellisen pysyvänä ominaisuutena (Räty ja Kasanen 2014). Tutkimuksen mukaan koulun rakenteissa, rutiineissa ja rituaaleissa näkyväksi tulevan institutionaalinen älykäisyys on samankaltainen erityisesti akateemisen taustan omaavilla lasten vanhemmilla (Räty ja Kasanen 2014). Tämä on esimerkki siitä miten älykkyuden kollektiivinen määritelmä vaikuttaa ja miten

se antaa etulyöntiaseman niille yhteiskunnan jäsenille, jotka jakavat älykkyydestä saman käsityksen institutionaalisen tason kanssa.

Kun tunneäly alkoi saada jalansijaa älykkyyden määritelmien joukossa, sai tunteet, tunteiden hallinta ja sosiaaliset taidot lisää arvostusta. Vuonna 2016-2019 käyttöönotetuissa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) on mainittu myös tunnetaitojen opettelu. Kun vuonna 2019 Ylen Aamu-tv:n insertissä haastateltiin erään koulun opettajaa Suomen PISA-tuloksista, hän mainitsi, että on tärkeää, että kouluissa opetetaan Pisa-testien mittaavien taitojen lisäksi myös tunnetaitoja. Tätä kommenttia tuskin olisi nähty televisiohaastattelussa ilman yleisen älykäsityksen laajentumista. Löysin ilokseni Tirrin ja Nokelaisen (2011) kirjan "Measuring multiple intelligences and moral sensitivities in education" ja huomasin, että kirjassa käsitellään myös henkistä älykkyyttä. Mikäli henkisestä älykkyydestä muodostuu sosiaalisesti hyväksytty ja tunnustettu älykkyyden muoto, se muuttaa mielikuvaamme siitä millainen on tavoiteltava ja arvostettu ihmisenä olemisen tapa. Silloin ehkä syvällisen itsetuntemuksen lisäksi tärkeiksi ominaisuuksiksi tulisi myötätunto, transsendenttinen yhteys, luovuus, arvopohjainen ajattelu, luonnon arvostus ja oman elämän kokeminen merkitykselliseksi. Se tuleeko näin tapahtumaan jää nähtäväksi.

1.5. Tutkimuskysymys

Tutkimuksessani analysoin Rodgersin evolutionaarisen käsiteanalyysin keinoin "Spiritual Capital: Wealth We Can Live" -tietokirjaa ja siinä ilmenevien käsitteiden luomaa maailmaa. Tutkimuksen tavoitteena on hahmottaa mikä henkinen älykkyyys on sekä esitellä analyysi siitä, miten se käsitteellisesti muotoutuu. Tutkimuskysymykseni on: "Miten henkisen älykkyyden käsite jäsentyy alan kirjallisuudessa?"

1.6. Tutkimuksen rakenne

Seuraavassa kirjallisuuskatsaus -kappaleessa käyn läpi henkisestä älykkyydestä käytyä tieteellistä keskustelua. Taustateoriat kohdassa avaam muutamia teorioita, jotka ovat tasoittaneet henkisen älykkyyden tietä tieteelliseen keskusteluun. Tieteellisen keskustelun avaus kohdassa paneudun henkisestä älykkyydestä käydyn tieteelliseen keskustelun alkuvaiheisiin sekä esittelen Emmonsin luoman mallin. Uusia näkökulmia henkiseen älykkyyteen -kappaleessa laajennan siitä käytyä tieteellistä keskustelua ja kerron mitä muita näkökulmia ilmiöstä tuli tieteen kentälle. Empiiriset tutkimukset -kappaleessa esittelen henkisestä älykkyydestä julkaistuja empiirisiä tutkimuksia. Henkisen älykkyyden mittaaminen -kappaleessa käyn läpi sitä, millaisia mittareita ilmiön määrittelymiseksi on luotu ja kuka niitä on kehittänyt. Henkinen äly organisaatiotasolla -kappaleessa käyn läpi sitä miten henkistä älykkyyttä on tutkittu organisaation näkökulmasta. Kirjallisuuskatsauksen viimeisessä kappaleessa, tietokirjailijoiden malleja henkisestä älykkyydestä, esittelen muutamia merkittäviä tietokirjailijoiden luomia malleja henkisestä älykkyydestä.

Metodologia, aineisto ja tutkimuksen kulku kohdan käsiteanalyysi -kappaleessa kerron tutkimukseen valitusta metodista ja avaam perustelut sen sopivuudesta tähän tutkimukseen. Käyn ensin läpi käsiteanalyysia yleisemmällä tasolla ja sitten avaam tarkemmin tutkimukseen valittua metodia. Aineisto kohdassa esittelen tutkimuksen kohteena olevan aineiston ja kerron perustelut sen valintaan. Tutkimuksen kulku -kappaleessa kerron ensin oman tietopohjan muodostumisesta, sillä käsiteanalyysissä tutkijan oma tietopohja on merkittävä tekijä. Sen jälkeen käyn läpi tutkimuksen tarkemmat vaiheet ja sen kulun.

Analyyysi ja tulosten tarkastelu -kappaleessa käyn läpi tutkimustulokset ja peilaan niitä tutkittuun tietoon sekä ajassa oleviin vastaaviin ilmiöihin. Joissain kohdissa kerron myös omakohtaisia kokemuksia. Tutkimustulokset käydään läpi kolmessa eri vaiheessa. Ensimmäinen käyn läpi henkisen älykkyyden käsitteen edeltävät tekijät, sitten ominaispiirteet ja lopuksi seuraukset.

Keskustelu ja johtopäätökset -kappaleessa teen yhteenvedon tutkimuksesta ja käsittelen tutkimuksen johtopäätöksiä. Tutkimuksen kontribuutio henkisen älykkyyden keskusteluun kohdassa arvioin sitä, mitä uutta tämä tutkimus tuo tiedekentälle. Tutkimuksen arviointi -kappaleessa arvioin tutkimukseni luotettavuutta ja jatkotutkimus kohdassa kerron ajatuksiani jatkotutkimuksesta.

2. KIRJALLISUUSKATSAUS

2.1. Taustateoriat

Maslowin (1943, 1954) tarvehierarkia asettaa ihmisen perustarpeet viiteen (ja myöhemmin kuuteen, Maslow 1969) hierarkkiseen kategoriaan. Ensimmäinen perustarve on fyysiset tarpeet, sitten turvallisuus, seuraavaksi yhteenkuuluvuus, arvostus ja viidentenä itsensä toteuttaminen. Vaikka Maslowin tarvehierarkiaa on kritisoitu, on se kuitenkin vakiinnuttanut asemansa ihmisen tarpeita ja niiden muuttumista selittävänä teoriana. Maslowin mukaan ihmisen tarpeet kehittyvät sitä mukaa kun aikaisempi tarve on tyydytetty.

Mielenkiintoista on se, että Maslow (2011, alkuperäinen julkaisu 1962) on pohtinut paljon transsendenttista kokemusta ja olemisen psykologiaa. Viimeisinä elinvuosinaan Maslow (1969) piti luennon Massachusettsissa sijaitsevassa Brandeisin yliopistossa, jossa hän toimi professorina. Luennolla hän puhui uudesta tarvetasosta, joka on hänen mukaansa ihmisen korkein tarve. Tuo tarve oli itsetranssendenssi tai itsensä ylittämisen taso. Tämä Maslowin teorian kuudes taso yhdistyy henkisen älykkyyden käsitteeseen, sillä itsetranssendenssi voi tapahtua joko henkisyiden, taidekokemuksen tai epäitsekkään pyyteettömän toimimisen kautta (Koltko-Rivera 2006).

Mutta nyt mennään älykkyyden maailmaan. Gardnerin (1983) moniälykkyysteoriassa älykkyys jaotellaan seitsemään eri muotoon, ne ovat loogis-matemaattinen, visuaalis-avaruudellinen, kielellinen, musikaalinen, liikunnallinen, intrapsyykkinen sekä interpsyykkinen älykkyys. Valitsin

taustateoriaksi Gardnerin teorian, sillä se on avartanut älykkyyden määritelmää. Sen lisäksi Gardnerin pohdinta henkisen älykkyyden tunnustamisesta tai paremminkin tunnustamatta jättämisestä, on ollut lähtölaukaus monille tutkijoille asettua henkisen älykkyyden äärelle. Myöhemmin esittelen vielä Golemanin tunneälyn teorian, sillä tunneälyn nähdään olevan pohjana henkiseen älykkyydelle (Zohar 2005).

Henkisen älykkyyden tutkimus on mielenkiintoinen kenttä, sillä siellä on monia eri alojen edustajia uuden ja hämmennystä aiheuttavan ilmiön äärellä. Osa tutkijoista kuuluu luonnontieteelliseen joukkoon, jotka vaativat henkisestä älykkyydestä neurologista todistusaineistoa. Näiden tutkijoiden näkyvin edustaja on Gardner (1983, 62-66), joka on listannut älykkyyden kriteereitä. Gardnerin ensimmäinen kriteeri on neurologinen todistettavuus, joka näkyy siten, että älykkyydellä on oma erillinen toiminta-alue aivoissa. Vaatimuksena on myös se, että älykkyyden tiimoilta tunnustetaan erityislahjakkaita ihmisiä. Tärkeää on tunnistaa älykkyyteen liittyvät ydinprosessit. Gardnerin mukaan älykkyyden tunnistamiseksi tarvitaan myös älykkyyden omaleimainen kehityshistoria sekä historiassa tunnistettavia tapauksia, joissa älykkyyden avulla on loppuunsaatettu onnistuneita suorituksia. Gardner peräänkuuluttaa myös kokemusperäistä psykologista sekä psykometristen mittausten tuottamaa todistusaineistoa. Älykkyyden tunnistamisen edellytyksenä on myös kulttuurisen symbolijärjestelmän rakentuminen. Toisaalta samaan aikaan kun Gardner listaa älykkyyden tunnistamiseksi kriteereitä, hän tunnustaa, että hänen oma tuomarointi älykkyyden hyväksymisestä moniälykkyysteoriaan, perustuu enemmän taiteelliseen tuomarointiin kuin tieteelliseen arviointiin (Gardner 1983, 62).

Vuonna 1993 tuottelias kirjoittaja Gardner julkaisi kirjan "Multiple Intelligences: New Horizons", jossa hän otti kantaa henkiseen älykkyyteen. Sitten moniälykkyysteorian hänelle oli ehdotettu useita uusia älykkyyden lajeja. Gardner pohti sitä, että hän voi mahdollisesti lisätä teoriaan muuttaman uuden älykkyyden muodon: naturalistisen ja henkisen älykkyyden. Hän päätyi lisäämään teoriaansa ainoastaan luonnon ymmärtämisen kyvyn eli naturalistisen älykkyyden, sillä se vastasi hyvin älykkyyden kriteereihin. Henkisen älykkyyden puolesta Gardner tuli siihen tulokseen,

että sen tieteellinen todistaminen on kiistanalaista. Hän ei lisännyt sitä teoriaansa, vaikkakin koki sen edelleen potentiaalisena älykkyyden muotona. Yksi peruste Gardnerilla oli se, että ei ole vielä todistettu riittävästi sitä, että mitkä aivojen osa-alueet liittyvät henkiseen älykkyyteen. (Gardner 1993, 18-21.)

Gardner palasi pohtimaan henkisen älykkyyden lisäämistä moniälykkysteoriaan useaan kertaan (1995, 1996, 1999). Mutta hän näki sen edelleen liian kiistanalaisena ja jätti sen pois teoriasta tieteellisen todistamisen vaikeuden vuoksi. Gardnerin pohdinnat henkisen älykkyyden tiimoilta on inspiroinut monia tutkijoita aiheen äärelle. Ilmiö on tullut niin suureksi, että Gardner on nähnyt tarpeelliseksi alleviivata sitä, ettei hän ole hyväksynyt älykkyyttä teoriaansa (1995). Gardner pohti onko henkinen älykkyyks edelleenään älykkyyden muoto vai jokin muu ilmiö. Hän on käyttänyt ilmiöstä useita eri termejä mm. inhimillinen kapasiteetti (Gardner 1996) sekä eksistentiaalinen älykkyyks tai suurten kysymysten älykkyyks (1993). Gardner (1995) totesi tullessa kiinnostuneeksi oppia paremmin mitä tarkoittaa "henkisyys" ja "henkinen ihminen". Ja hän on kiinnostunut palaamaan aiheen äärelle kun hänen ymmärryksensä ilmiöstä syvenee (Gardner 1995).

Emmons, joka loi ensimmäisen tieteellisen mallin henkisestä älystä, arvelee, että liian kapea henkisyden määritelmä sai Gardnerin päättymään ratkaisuun, ettei hän näe henkistä älykkyyttä älykkyytenä (Emmons 2000, 8). Gardner kuitenkin kaipasi biologisia todisteita. Gardner tunnustaa henkisen älykkyyden olemassaolon ihmisissä, mutta hänen näkemys älykkyydestä on biologinen ja siksi hän ei ole halukas tunnustamaan henkistä älykkyyttä älykkyydeksi. Gardneria voitaneen kutsua kognitiiviseen, aivotutkimukseen perustuvaksi tutkijaksi. Kun Gardner kantaa hartuillaan älykkyyden biologisen aivotutkimuksen kautta tapahtuvan todistamisen vaadetta, Emmonsin käsitys älykkyydestä on empiirinen, holistinen sekä hengellinen.

Tunneäly Golemanin mukaan

Tunneälystä on olemassa monia malleja, mutta kolme niistä on muotoutunut niin sanotuiksi päämalleiksi. Näihin malleihin on olemassa myös omat testit, joilla määritellään ihmisen tunneälykkyyttä. Päämallit ovat Peter Saloveyn ja John Mayerin (1997) luoma malli, Reuven Bar-Onin

(1997, 2000) malli sekä Golemanin (1999, 1997) malli. Näistä kolmesta olen valinnut taustateoriaksi Golemanin (2014) uusimman version tunneälyn mallista. Perusteluna valinnalle on se, että Goleman on muokannut malliaan uusimpien tutkimusten myötä ja se on näistä kolmesta selkein ja havainnollistavin malli tunneälystä.

Tunneäly sisältää Gardnerin teorian kaksi viimeistä älykkyyden muotoa, intrapsyykkisen sekä interpsyykkisen älykkyyden. Intrapsyykkinen älykkyys suuntautuu sisäänpäin ja se tarkoittaa kykyä ymmärtää omaa tunne-elämää. Interpsyykkinen älykkyys suuntautuu taas ulospäin ja tarkoittaa kykyä ymmärtää muiden ihmisten tunteita ja sosiaalista tunnevuorovaikutusta. (Gardner 1983.)

Ensimmäisessä mallissaan Goleman jakoi tunneälyn viiteen eri kohtaan, jotka olivat itsetuntemus, itsehallinta, motivoituminen, empatia ja sosiaaliset taidot (Goleman 2004). Uusien tutkimusten valossa Golemanin ajatukset tunneälystä ovat tarkentuneet. Goleman esittelee edelleen muokatun tunneälyn mallin kirjassa "The Brain and Emotional Intelligence: New Insights" (Golemanin kotisivut 2012). Siinä Goleman (2014) jakaa tunneälyn nelikenttään, jotka ovat itsetuntemus, itsehallinta, sosiaalinen tietoisuus ja ihmissuhteiden hallinta. Tunneälyn nähdään olevan pohjana henkiselälle älylle (Zohar 2005). Myös Wigglesworthin (2012) teoria henkisestä älykkyydestä perustuu Golemanin teoriaan tunneälystä.

2.2. Tieteellisen keskustelun avaus

Älykkyys on arvostettu ja toivottu ominaisuus. Aina kun älykkyyden määritelmää on uudistettu, on oltu pakotettuja muuttamaan sillä hetkellä sosiaalisesti vallalla olevaa ihannetta ihmisestä. Sama tilanne on käsillä tässä hetkessä. Kun tarkastelen älykkyyden historiaa on vallalla ollut kauan looginen ihmiskäsitys, jossa ihminen on järkipäinen ja looginen. Tämä käsitys elää edelleen meidän aikaudessamme, eikä ole vaikea kuvitella miten älykkyyden multihuipentuma olisi loogis-matemaattisesti lahjakas mies. Tunneälyn myötä tunteet ja sitä myöten ihmisen

feminiiniset ominaisuudet saivat lisäarvostusta. Nyt kun tieteen maailmassa käydään keskustelua siitä, onko henkinen älykkyys älykkyys vai ei, samalla käydään keskustelua siitä onko humanistinen, holistinen ja henkinen ihmiskäsitys tämän hetken ihanne vai ei. Mutta nyt menemme henkisen älykkyuden tieteelliseen keskusteluun ja siihen miten se sai alkunsa ja jatkui eteenpäin.

Henkisyys ja henkinen älykkyys eivät ole perinteisiä tieteellisen tutkimuksen kohteita. Jo pelkääntään henkisyyden määrittelyminen on ollut enemmän arkikielen määritelmien varassa kuin tiedemaailman luomissa raameissa. Tieteellinen henkisyyden määrittelyminen alkoi vasta 1980-luvulla (Ratnakar & Nair 2012, 1). Joten pitkästä ja perinteikkäästä tutkimuslinjasta ei ole kyse. Gardnerin kiinnostus henkiseen älykkyYTEEN on saanut tutkijat rohkeammin tarttumaan tieteellisesti hankalasti todistettavaan ilmiöön.

Tieteellinen keskustelu alkoi vuonna 2000 "The International Journal for Psychology of religion" julkaisun erikoispainoksesta, jonka aiheena oli henkinen älykkyys. Lehti on julkaisufoorumin (2020) mukaan johtavan tason julkaisija ja se on omistautunut kaikkien perinteiden uskonnollisten ilmiöiden psykologisiin tutkimuksiin (The International Journal for Psychology of religion kotisivut, viitattu 6.2.2020).

Ensimmäinen julkaisun artikkeli oli Emmonsin (2000) kannanotto, jossa hän esitti perustelut sille, miksi henkinen älykkyys täyttää Gardnerin kriteerit älykkyyydestä. Ja koska vuonna 2000 henkisen älykkyuden tutkimus oli vasta alkutekijöissään Emmons näki tarpeelliseksi luoda ilmiölle selkeän määritelmän (2000, 13 ja 62). Emmons toivoi sen olevan tieteellisen keskustelun lähtöpiste ja samalla hän ilmoitti olevansa avoin keskustelulle ja mahdollisille mallin muutoksille (2000, 13).

Emmons (2000, 62) määrittelee "henkisen älykkyyden biologiseksi potentiaaliksi hyväksikäyttää henkistä informaatiota ongelmanratkaisussa (Kärnä 2020)". Emmonsin (2000, 10) malli henkisestä älykkyydestä erottelee sen ytimeksi viisi kohtaa, joita henkisesti älykäs ihminen ilmentää. Ensimmäiseksi ihmisellä on kyky nousta fyysisen ja materiaalisen ulkopuolelle. Toiseksi ihmisellä on kapasitettia kokea korkeampia tietoisuudentiloja. Kolmanneksi ihminen kykenee näkemään jokapäiväisissä tekemisissään ja ihmissuhteissaan jotakin pyhää. Neljänneksi ihminen kykenee käyttämään henkisiä voimavarojaan ongelmanratkaisussa. Ja viidenneksi hänellä on kapasiteettia hyveelliseen käytökseen, kuten anteeksiantoon, kiitollisuuteen, nöyryyteen ja myötätuntoon.

Seuraavaksi keskusteluun ottivat osaa Gardner, joka on moniälykkyysteorian luonut psykologi, Kwilecki, jonka tutkimusalueena on uskontotieteet ja Mayer, joka on psykologi sekä tunnettu tunteilyn tutkija. Gardnerin (2000) kannanotto oli nimeltään "A Case Against Spiritual Intelligence", mutta otsikosta huolimatta Gardner suhtautui Emmonsin argumentteihin myötämielisesti ja toivoi lisää tutkimuksia siitä, onko henkinen älykkyyys todella älykkyyys vai jokin muu ihmisen mielen ilmiö (2000, 33). Gardnerin (2000, 27-28) mukaan "vanhoina hyvinä aikoina" älykkyyden määrittelyminen oli helppoa, mutta kahden viimeisen vuosikymmenen aikana konsensus yhteisestä, helposta määritelmästä on hajaantunut. Älykkyyden tutkimuksen tiimoilta on alettu käyttää hyväksi neurotieteitä, kognitiivista tiedettä, antropologiaa sekä psykologiaa. Psykologiassa yksi älykkyydetutkimuksen yksi keskeinen teema on ollut niin sanottu g-tekijä, eli se onko ihmisen mielessä olemassa jokin yleinen älykkyystekijä vai onko älykkyystekijät erillisiä ja toisistaan mahdollisesti riippumattomia (Ojanen 2008).

Usein älykkyyys nähdään kykynä ratkaista ongelmia (Emmons, 2000, 5). Gardnerinkin (1983) mukaan älykkyyys on kykyä ratkaista ongelmia ja luoda tuotteita, joilla on arvoa yhteisössä. Emmonsin (2000, 9) mukaan henkisyys on kaksijakoinen; henkisyudessa on useita taitoja ja kyvykkyyksiä, jotka ovat relevantteja älykkyydelle sekä nämä kyvykkyydet ilmenevät eri asteisesti ihmisissä riippuen heidän peruspiirteistään. Emmonsin mukaansa henkisyys, vaikkakin siinä on älykkyydeksi laskettavia ominaisuuksia, on älykkyyttä laajempi ilmiö. Gardner (2000, 29) huomauttaa, että

tunne, kuten tässä yhteydessä tunne "yhteydestä universumiin" tai "erityisesti yhteydestä Jumalaan", ei voi olla olennainen peruste älykkyydessä.

Tässä kohtaa kaksi erilaista näkökulmaa; Gardnerin biologinen ja Emmonsin henkinen ja uskonnollinen näkökulma. Tämä asetelma näyttää olevan keskeinen henkisen älykkyyden keskustelussa. Samaan aiheeseen otti kantaa, vuosikymmeniä ennen henkisen älykkyyden käsitteen muodostumista, humanistisen psykologian uraauurtaja Maslow (1969) Brandeisin yliopistossa pitämällään luennolla. Luento oli ensimmäinen julkinen esitys transpersoonallisesta psykologiasta. Maslowin edustama humanistinen psykologia, kuten henkinen älykkyydenkin, lähtee rakentumaan syvällisten humaani arvojen pohjalta. Maslow (1969, 3) sanoo korkeimpien arvojen ohjaamien toimintojen, kuten myötätunnon ja altruismin, olevan samankaltaisia kuin vaistot, sillä ne ovat biologisesti määräytyviä inhimillisen ihmisen perusominaisuuksia. Tämän perusteella voidaan väittää henkisen älykkyyden olevan ihmisen biologisesti määräytyvä ominaisuus.

Emmonsin (2000, 13-16) mukaan henkinen älykkyys sopii osittain Gardnerin (1983) moniälykkyysteorian kriteereihin älykkyydestä. Mutta vaikka Gardner (2000, 29) näkee Emmonsin peruste-luja kohtuullisena ja uskottavana, hän ei vakuutu vielä henkisen älykkyyden olemassaolosta. Gardner (2000, 29) pidättäytyy edelleen kannassaan ja sanoo, että nykyisten tutkimusten valossa moniälykkyysteoriassa on 8 ja ½ älykkyyden lajia, tarkoittaen puolikkaalla henkisen tai eksistentiaalisen älykkyyden olemassaolon mahdollisuutta. Gardner (2000, 29) käyttää termiä eksistentiaalinen älykkyys, koska se yhdistää ne faktat, että olemme olemassa olevia yksilöitä, joilla on kyky pohtia omaa olemassaoloamme.

Gardner (2000) analysoi artikkelissaan hänen ja Emmonsin erilaisuutta tutkijana. Gardnerin näkemyksen mukaan Emmons laittaa psykologisen ja henkisen näkökulman samaan nippuun, kun taas Gardner itse näkee hyödylliseksi erottaa ne toisistaan. Muutenkin Gardner (2000, 32-33)

näkee Emmonsin ja hänen tieteen tekemisen tavassa oleellisen eron. Gardner on omien sanojensa mukaan asioiden halkoja (spitter) ja Emmonsin hän näkee taas asioiden kokoajana (lumper), joka etsii asioiden ja ilmiöiden yhteyksiä ja muodostaa kokonaisuuksia. Tämä tieteen tekemisen erilainen tapa selittää myös osittain sen miksi Emmons on henkisen älykkyyden kannalla ja Gardner taas on enemmän empivä tunnustamaan sen älykkyydeksi. Saman asian äärellä on Emmons (2000, 62). Hän huomauttaa, että Gardnerin reduktiivinen näkökulma jakaa kokonaisuus pieniin osiin eroaa Emmonsin tavasta hahmottaa henkinen älykkyys. Emmonsin holistinen näkemys sisältää sen ajatuksen, että kokonaisuus on enemmän kuin osiensa summa. Emmonsin mukaan, voidakseen ymmärtää kokonaisvaltaisesti henkistä älykkyyttä, kumpikaan ääripää, ei reduktiivinen eikä holistinen näkökulma ei ole toimiva, vaan uusi ymmärrys löytyy jostakin näiden välistä.

Kwileckin kommentti tulee uskontotieteiden puolelta. Kwilecki (2000, 39) tiivistää Emmonsin teorian kolmeen väitteeseen; a) ihminen tavoittelee transsendenssia monien erityisten kykyjen tai ydinkomponenttien kautta, b) nämä kyvyt ovat synnynnäisiä ja ne ovat seurausta ihmistyyppin fysiologisista ja evolutionäärisistä pätevyyksistä ja c) usein, mutta ei aina, nämä kyvyt edesauttavat ongelmanratkaisua, mukautumista ja terveyttä.

Kwileckin artikkelin tavoitteena on vastata tapaustutkimuksen kautta kysymykseen "Mistä tiedämme onko tämä esimerkkitaapauksen ihminen henkisesti älykäs?" (The International Journal for Psychology of religion 2000, volume 10 page 1, Editor's note). Kwileckin (2000, 36) mukaan henkisen älykkyyden käsite kattaa hyvin monialaisen ja laajan luokan eri ilmiöitä. Kwilecki kävi artikkelissaan läpi tutkimuksessa salanimellä Gladys Day esiintyvän naisen elämää, johon liittyi uskonnollinen herääminen ja peilasi tapausta Emmonsin teoriaan. Kwileckin tutkimuksen kohdehenkilö, jota Kwilecki on haastatellut myös aikaisempiin tutkimuksiinsa, on elänyt värikkään ja hurmoksellisen uskonnollisen elämän.

Kwileckin (2000, 41) mukaan henkisen älykkyyden ydinkomponentit muodostavat kuvailevan työkalun henkilökohtaisen uskonnollisuuden tutkimiseen. Hänen mukaansa henkilökohtainen henkisyys (personal spirituality) on yleispätevä potentiaali ihmisen transsendenssiin. Tutkittavan tapauksen kyky kokea korkeampia tietoisuudentiloja, jolloin tässä tapauksessa tutkittava ihminen kuuli mm. ääniä, olivat psykologisen dissosiaation tuloksia. Sen lisäksi osa henkilön uskonnollisista kokemuksista olivat samaa kroonisen psyyken pirstoutumisen seurauksia (Kwilecki 2000, 42). Kwilecki on havainnut tutkimustyönsä kautta uskonnollisuuden liittyvän usein suureen draamaan (2000, 46). Kwilecki (2000, 46) on edelleen skeptinen siitä, että uskonto voidaan vangita teoreettiseen viitekehykseen, kuten älykkyydeksi, mutta hän on kuitenkin sitä mieltä, että henkinen älykkyys voi tarjota paljon ja se voi olla kehitettävissä. Kwileckin mukaan (2000, 35) Emmonsin ydinkohdat henkisestä älykkyydestä sopivat keskeiseen dynamiikkaan henkisestä kasvusta.

Mayerin kommentti tulee psykologian puolelta. Mayer mainitsee, että mikäli henkinen älykkyys on tosiaan älykkyyttä, löydös laajentaa käsitystämme älykkyydestä (2000, 48). Se on totta, mikäli henkinen älykkyys tunnustetaan älykkyydeksi, se avaa uuden transsendenttisen tason älykkyyteen ja samalla se uudistaa yleistä ihmiskuvaa, sillä silloin ihminen ei ole pelkästään järjen ja tunteen kautta toimiva yksilö, vaan siihen liittyisi myös inhimillisiä mielen rajoja ylittävä transendenttinen ominaisuus. Mutta palataan vielä keskusteluun. Mayer tulee siihen tulokseen, että Emmonsin teoria henkisestä älykkyydestä ei vielä ole riittävä teoreettiselta perusteiltaan (2000, 54). Mayer (2000, 49) käyttää ilmiöstä älykkyyden sijaan termiä tietoisuus, sillä tietoisuutta ei voida käsitteellistää samalla tavoin kuin älykkyyttä. Tässä voidaan nähdä holistisen Emmonsin ja Mayerin olevan jokseenkin samaa mieltä. Mayerin (2000, 50) mukaan älykkyys ei ole olemassa pelkästään silloin kun läsnä on kognitio, vaan ensisijaista on teoreettinen perustelu.

Mayer (2000, 49, Emmons 2000, 58) listaa kolme kohtaa, jotka täytyy täytyä, jotta ilmiö voidaan laskea älykkyydeksi. Mayerin (2000, 49) mukaan ensinnäkin älykkyyden täytyy ilmetä mentaalisenä suorituksena, ei pelkästään toivottuna käytöksenä. Toisekseen älykkyydessä pitää

määritellä joukko kykyjä, jotka ovat riippuvuussuhteessa toisiinsa. Ja kolmanneksen älykkyyden tulee kehittyä iän ja kokemuksen myötä.

Emmons (2000, 10) listasi mallissaan henkisen älykkyyden viisi ydinkohtaa. Mayer muokkaa nämä ydinkohdat vaihtaen henkisen älykkyyden henkiseksi tietoisuudeksi. Emmonsin mukaan yksi henkisen älykkyyden ydinkohta on ihmisen kyky kohottaa tietoisuuttaan. Mayerin (2000, 48) mukaan ihminen taasen tietoisesti astuu korkeampaan tietoisuuden tilaan. Mayer myös avaa Emmonsin teorian otsikot; transsendenssi ja mystiikka, pyhittäminen, uskonnollinen ja henkinen elämänhallinta ja taitavat piirteet (Emmons 2000, 10). Transsendenssi sisältää Mayerin mukaan fyysisen todellisuuden ylittämisen ja yhteyden kokemista ihmiskuntaan. Mystiikkaan liittyy taas henkisille tietoisuuden tasoille nousemista erityisten rituaalien ja rukouksen kautta, ja niiden myötä ihminen voi kokea oivalluksia tai nähdä näkyjä. Pyhittämiseen kuuluu pyhyden käsitteen liittäminen jokapäiväisiin aktiviteetteihin. Henkinen elämänhallinta (joka oli Emmonsin listassa uskonnollinen ja henkinen elämänhallinta) on Mayerin mukaan sitä, että ihminen liittää hengellisen merkityksen löytääkseen tarkoituksen vastoinkäymisistä ja käyttää sitä hyödykseen siirtyäkseen eteenpäin elämässä. Hyveelliset piirteet tarkoittavat Mayerin mukaan anteeksiannon, kiitollisuuden, ihmisyyden ja armon ilmaisemista. Mayer kritisoi, että hyveellisiin piirteisiin sisältyy laaja-alaisesti epäkognitiivisia komponentteja. Hän antaa esimerkin, että perusluonteeltaan joustavan ja hyvän elämän kokeneen ihmisen on helpompi antaa anteeksi, kuin perusluonteeltaan negatiivisen ja kovia kokeneen ihmisen. Sen vuoksi Mayer pitää Emmonsin listan viimeistä kohtaa, hyveellistä käytöstä henkisen älykkyyden käsitettä rajoittavana tekijänä. (Mayer 2000, 51-54.)

Kritisoin tässä kohtaa Mayerin perusteluja. Anteeksianto voi olla tiedollista päättämistä antaa anteeksi, mutta se voi olla myös syvällistä irtipäästämistä. Syvällinen anteeksianto lähtee holistisesta ymmärryksestä, jossa ihminen tunnistaa itsessään kaikille yhteisen ytimen. Syvällinen anteeksianto ei ole puserrettu ja suoritettu toiminta, "koska niin kuuluu hyvän ihmisen toimia", vaan luonnollinen seuraus syvällisistä oivalluksista elämästä ja yhteydestä toisiin ihmisiin.

Syvällisessä anteeksiannossa ei ole merkitystä pintatason persoonallisuuden piirteillä, vaan irtipäästäminen tapahtuu mieltä syvemmällä tasolla.

Emmons tiivistää tieteellisen aloituskeskustelun siitä onko henkinen älykkyys älykkyys vai ei. Hän listaa, että Gardner on perustellusti sitä mieltä, että se ei ole älykkyys, Kwilecki on taas perustellusti sitä mieltä, että se on älykkyys ja Mayer jää roikkumaan näiden kahden ääripään väliin. Emmons muistuttaa, että tieteilijät tulevat eri aloilta, kun yksi on oppimisen ja kognitiivisen psykologian tuntija, toinen taas tutkii persoonallisuuden psykologiaa ja kolmas uskontotieteitä, ja siten ei ole yllättävää, että he näkevät henkisen älykkyuden eri tavoin. (Emmons 2000, 57-58.)

Emmonsin ensimmäisen artikkelin tavoite oli luoda keskustelua henkisen älykkyuden ympärille sekä psykologisesta että uskonnollisesta viitekehyksestä käsin ja tämä tavoite täyttyi (2000, 57). Emmons on edelleen sitä mieltä, että henkinen älykkyys sopii Gardnerin moniälykkyysteorian kriteereihin älykkyudesta. Mayerin (2000, 49) mukaan Gardnerin älykkyuden kriteerit ovat käytännössä aika häilyviä. Gardnerkin on itse maininnut, että valinta on enemmän taiteellinen tuomainta kuin tieteellistä arviointia (1993, 63). Emmons vastaa Mayersin perusteltuun kritiikkiin ja poistaa mallistaan hyveellisen käytöksen kohdan.

Emmons: Henkisen älykkyyden ydinkohdat

TRANSENDESSI JA MYSTIIKKA

1. Kyky nousta fyysisen ja materiaalisen yläpuolelle.
2. Kyky kokea korkeampia tietoisuudentiloja.

PYHITTÄMINEN

3. Kyky nähdä pyhyttä jokapäivisissä kokemuksissa.

USKONNOLLINEN JA HENKINEN ELÄMÄNHALLINTA

4. Kyky käyttää henkisiä voimavaroja ongelmanratkaisussa.

KUVIO 1. Emmonsin lopullinen malli henkisestä älykkyydestä (Emmons 2000 ja 2000b).

2.3. Uusia näkökulmia henkiseen älykkyyteen

Vaughan on psykologi ja tutkija, jonka kiinnostuksen kohteet ovat henkisyys ja psykologia. Hän on tutkinut transpersoonallista psykologiaa, jossa tutkitaan ihmisen henkisiä kokemuksia (Vaughanin kotisivut, viitattu 27.3.2019). Vaughan on työskennellyt monia vuosia henkisyiden ja psykologian yhtymäkohdassa ja sen vuoksi hän antaa oman panoksensa tieteelliseen keskusteluun, jossa pyritään määrittelemään mitä henkisen älykkyyden ilmiössä on kyse (2002, 19). Koska tieteellinen keskustelu on vielä niin varhaisessa vaiheessa, Vaughanin mielestä keskustelun tulisi olla enemmän tutkivaa kuin määrittelevää (2002, 17).

Vaughanin (2002) mukaan henkisyys on sisäsyntyistä ja se ilmenee sekä järjestäytyneen uskonnollisuuden kautta sekä ilman niitä. Henkinen älykkyys on enemmän kuin mentaalinen kyky, sillä se yhdistää persoonan transpersoonalliseen tilaan, jossa minuus yhdistyy henkeen (2002, 19). Vaughanin mukaan henkisen älykkyuden kehittäminen sisältää sekä transsendenttista että tervettä psykologista kasvua. Se alkaa vaalimalla autenttisuutta ja itsetietoisuutta ja laajentuu harjoitteisiin koskien kaikkea olemassa olevaa (2002, 28). Vaughan kirjoittaa henkisestä kypsyydestä ja hän liittyy siihen rakastavan ystävällisyyden, rehellisyyden, suvaitsevaisuuden, ennakkoluulottomuuden sekä sisäisen rauhan tilan tai mielentyneiden. Hänen mukaansa henkinen kypsyyks ilmenee ihmisessä viisauden ja myötätunnon harjoittamisena kaikissa ihmissuhteissa, riippumatta ihmisen sukupuolesta, iästä, uskonnosta tai etnisestä taustasta. Sen lisäksi ihminen arvostaa kaikkia elämänmuotoja. Vaughanin mukaan eri ihmisten henkisyydessä on aste-eroja, kuten ihmisten tunteiden tuntemisessa. Toiset ihmiset tuntevat syvästi ja ilmaisevat tunteitaan voimakkaasti, kun toiset taas voivat olla lähes kokonaan tiedostamatta tunteitaan. Vaughanin mukaan henkistä kypsyyttä voi tavoitella ja kasvattaa erilaisten harjoitteiden kautta, joita on mm. harjoittamalla tarkkaavaisuutta, tunteiden muuntamisella ja kehittämällä arvopohjaista käytöstä. Itsetietoisuus on välttämätöntä henkisen kypsyyden kasvattamiselle. Vaughan mainitsee harjoitteita, joiden avulla voidaan lisätä tietoisuutta ja herkkyyttä, jotka vaikuttavat henkisen älykkyuden vahvistumiseen. Näitä harjoitteita ovat mm. jooga, meditaatio, psykoterapia, näynehakumatka, päiväkirjan pitäminen, musiikki ja liikkuminen. Vaughanin mukaan henkinen älykkyys liittyy yleisesti ihmisen psykologiseen terveyteen. Hän huomauttaa, että jotkin henkiset harjoitteet voivat aiheuttaa myös häiriötekijöitä ihmisen mieleen ja siksi onkin syytä erottaa terve henkisyys vahingollisesta. Vaughanin mukaan myös ihmisen käsittelemättömät tunneperäiset ongelmat estävät henkisen kasvamisen. (Vaughan 2002, 16-17, 22-23, 27.)

Siskin (2002, 209) mukaan sisäinen kokemus on henkisen älykkyuden peruslähtökohta. Saavuttamalla yhteyden sisäiseen ääneen, joka on ylemmän tietoisuuden kuiskaus, ihminen löytää henkisen (tai hengellisen) yhteyden ja sitä kautta kehittää omaa henkistä älyään (Sisk 2002, 209-210). Siskin mukaan henkinen älykkyys on sisäistä tietämystä, syvää intuitiota, yhteyden kokemista

luonnon ja universumin kanssa sekä ongelmanratkaisua, jossa ihminen pystyy näkemään "isomman kokonaiskuvan" (Sisk 2002, 210). Ydinkokemukset henkisessä älykkyudessa ovat tietoisuus perimmäisistä arvoista, huippukokemukset, transendenttinen tunne sekä nousut tietoisuus (Sisk 2002, 210).

Siskin (2016) tavoite oli löytää henkisen älykkyuden perusta ja tätä varten hän kävi artikkelissaan läpi psykologiaa, tiedettä, muinaista viisautta ja perinnetietoa. Samaisessa artikkelissa Sisk käsitteli myös tapoja luoda ja kehittää henkistä älyä luokahuoneessa. Sisk ja Torrance käsittävät henkisen älykkyuden kyvykkyudeksi käyttäen moniaistillista lähestymistapaa, joka sisältää intuition käyttöä, meditaatiota ja visualisointia. Henkinen älykkyys hyödyntää sisäistä tietämystä maailmanlaajuisten ongelmien ratkaisussa. Siskin (2016) mukaan henkiseen älykkyuden psykologinen perusta juontaa juurensa Dabrowskin (1967) teoriaan persoonallisen kehityksen tasoista, Maslowin (1943, 1954) tarvehierarkiaan, Jungin (1969) moniaistilliseen tietämiseen sekä Rogersin (1980) teoriaan tulevaisuuden ihmisen ominaisuuksista. Sisk laati myös listan henkisen älykkyuden ydinalueista, jotka sisältävät tiedot ydinkyvykkyyksistä, ydinarvoista, ydinkokemuksista sekä ydinhyveistä, symbolikielestä ja aivojen tilasta. (Sisk 2016, 194-197.)

2.4. Empiiriset tutkimukset

Vaikka edelleen on kiistanalaista onko henkinen älykkyys yksi älykkyyksistä vai ei, siitä tehdään paljon empiirisiä tutkimuksia. Empiiristen tutkimusten kohteet ovat varsin laajat. Ne ulottuvat esimerkiksi työhön sitoutumiseen (Torabi 2016), työpaikan tuottavuuteen (Tischler 2002), sairaanhoitajien työhön (Kaur 2013), mielenterveyteen (Giannone 2017), yliopisto-opiskelijoiden persoonallisuuspiirteisiin (Am 2015) ja organisaatiokansalaisuuteen (Anwar 2015). Seuraavaksi käyn lyhyesti läpi muutamia empiirisiä tutkimuksia, joiden kautta selviää miten ilmiötä on tutkittu ja millaisia tuloksia siitä on löydetty.

Thaimaassa tehtiin tutkimus (Sorakraikitikul 2014) organisaation oppimiskulttuurista, työpaikan henkisydestä ja tiedon jakamisesta organisaatiossa. Tutkimus toteutettiin itsenäisesti täytettävän kyselykaavakkeen kautta. Analyysissa käytiin läpi 2419 vastausta, jotka tulivat 146 eri organisaatiosta. Vastaajat työskentelivät mm. terveydenhuollossa, kuljetuksessa, finanssialalla, vähittäismyynnissä ja matkailualalla. Tutkimuksen löydös oli se, että organisaation oppimiskulttuurilla on suora ja vahva vaikutus tiedon jakamiseen sekä voimakas yhteys työpaikan henkisyteen. Tutkimuksen mukaan tiedonjakamisen tehostaminen voimistaa inhimillisten arvojen, merkityksellisuuden ja yhteyden kokemisen esiintymistä työntekijöiden kokemuksissa. Nämä kaikki kolme osa-aluetta kuvastavat tässä osa työpaikan henkisyttä (Sorakraikitikul 2014, 187).

Toinen tutkimus (Kaur 2013) tehtiin Malesian pääkaupungissa Kuala Lumpurissa vuonna 2011. Se oli poikittaistutkimus henkisen älykkyyden, tunneälyn, psykologisen omistajuuden ja loppuunpalamisen vaikutuksia hoitajissa. Aineisto kerättiin seitsemästä eri julkisesta sairaalasta 550 hoitajalta ja 348 potilaalta. Aineisto analysoitiin rakenneyhtälömallin avulla. Tutkimuksessa kävi ilmi, että henkisellä älykkyydellä on vaikutusta tunneälyn ja psyykkiseen omistajuuteen. Tutkimus osoitti todeksi aikaisempia tutkimustuloksia siitä, että henkinen älykkyyks on yleinen ydinkykyys, joka on muiden taitojen taustalla. Tutkimuksen mukaan henkinen älykkyyks on olennainen älykkyyks hoitajan ammatissa. Henkinen älykkyyks ei vaadi uskonnollista katsantokantaa, vaikkakin se usein on kytköksissä uskonnollisuuteen. On todennäköistä, että ei-uskonnollisella henkilöllä on korkeampi henkinen älykkyyks kuin uskonnollisella. Tutkimuksen mukaan henkinen älykkyyks näkyy ihmisessä mm. positiivisenä minäkuvana, epäitsekäänä antamisena, korkeampana moraalina ja transendenssina eli materiaalisen maailman näkökulman ylittämisenä. (Kaur 2013.)

Henkisen älykkyyden vaikuttavuutta on tutkittu myös akateemisten naisjohtajien työssä (Ramachandaran 2017). Fenomenologisella tutkimuksella oli laadullinen lähestymistapa. Fenomenologisen tutkimuksen kautta pyritään sanoittamaan ihmisten subjektiivista kokemusta. Tutkimuksen kohteena oli yhdeksän johtoasemassa olevaa akateemista naista kolmesta tutkimusta toteuttavasta yliopistosta. Kaikki tutkittavat olivat olleet esimiesroolissa vähintään kymmenen

vuoden ajan. Tutkimuskohteet valittiin lumipallo-otannalla. Semistrukturoidut haastattelut tapahtuivat osallistujien toimistoissa. Analyysissä löytyi kolme teemaa, jotka vastaavat kysymykseen siitä, mikä vaikuttavuus henkisellä älykkyydellä on akateemisen naisjohtajan työssä. Ensimmäinen vaikuttavuustekijä oli ”työntekijöiden inspiroituminen vision kautta”, toinen ”instituution lisääntyvä uskottavuus ja pitkäaikainen pysyvyys” ja kolmas ”voimakkaammat moraaliset arvot ja vähenevät eettiset ongelmat”. Tutkimuksen mukaan henkinen älykkyys myötävaikuttaa positiivisesti vision ja suunnan kautta ihmisten kasvuun ja kauttaaltaan koko urakehitykseen. Sen lisäksi henkisen älykkyuden harjoittaminen luo instituutiolle luotettavuutta ja pitkäjänteistä vakautta. (Ramachandaran 2017.)

2.5. Henkisen älykkyuden mittaaminen

Siitä onko tarkoituksenmukaista tai mahdollista mitata henkistä älykkyyttä, voidaan olla montaa eri mieltä. Itse näen, että henkinen älykkyys korostaa holistisuutta sekä eri elämän muotojen yhteyttä, jonka vuoksi erillisyyttä ja vertailua voimistava mittaaminen ei ole ensisijainen asia, johon keskittyä. Siitä onko se ollenkaan tarpeellinen, olen kahta eri mieltä. Mielestäni se ei ole tarpeellinen yksilön tasolla, mutta henkisen älykkyuden tutkimus tarvitsee työvälineitä, joka henkisen älykkyuden mittari vääjäämättä on.

Moniälykkyysteorian luoja Howard Gardner mietti aluksi mittariston luomista moniälykkyysteorian eri älykkyyksille, mutta lopulta tuli siihen tulokseen, että luotettavan ja vertailukelpoisen testin tekeminen olisi todella vaikeaa. Gardnerin mukaan mittaaminen saattaisi johtaa uudenlaisten leimojen ja stigmojen syntymiseen. Hän kirjoittaa, että älykkyyksien määrittelyä ei tulisi käyttää ihmisten kategorioimiseen vaan siihen, että se auttaisi ihmisiä ymmärtämään sisäistä potentiaaliaan (Gardnerin kotisivuilta löytyvä kysymys ja vastaus osio, viitattu 2019). Allekirjoitan itse Gardnerin näkemyksen, vaikkakin samaan hengenvetoon tunnistan, että mittaristo on tärkeä edellytys ja väline tutkimustyölle henkisen älykkyuden parissa. Jotta henkistä älykkyyttä voidaan helpommin ja mutkattomammin tutkia, mittarit lienevät välttämätön paha.

Mittareita on jo luotu, myös henkisestä älykkyydestä. Yhden tutkimuksissa jo laajasti käytetyn mittarin henkisen älykkyyden mittaamiselle loivat King ja DeCicco (2009). SISRI-24 on lyhenne sanoista Spiritual Intelligence Self-Report Inventory. Kysely perustuu neljän eri osa-alueen mittaamiseen, jotka ovat: 1. kriittinen eksistentiaalisuutta koskeva ajattelu, 2. henkilökohtaisen merkityksen luominen, 3. henkinen tietoisuus ja 4. mielentilan tietoinen laajentaminen. Kingin ja DeCiccon mukaan älykkyyden kriteerit ja tämänhetkiset psykometriset standardit vahvistavat heidän esittämänsä mallin henkisestä älykkyydestä. (King & DeCicco 2009, 68.)

Suomalaisten tutkijoiden luoma ja ainakin heidän tutkimuksissaan käytetty MIPQ-mittari on Gardnerin teoriaan perustuva viisiportainen itsearviointimittari, joka on tarkoitettu oppilaille ja opettajille. Oppilaille mittari on itsearviointia varten ja opettajille se on tarkoitettu työkaluksi, jotta he pystyvät tunnistamaan moniälykkyysteorian mukaisesti oppilaiden erilaisia lahjakkuuksia ja vahvuuksia. Ensin mittaristo luotiin mittaamaan Gardnerin teorian seitsemää älykkyyttä. Henkistä älykkyyttä mittaava osio "The Spiritual sensitivity scale (SSS)" lisättiin mittarin toiseen versioon. Mittariston henkinen älykkyyys perustuu Hayn (1998, uusi painos 2006) ja Bradfordin (1995) henkisyyden määritelmiin. Henkisen älykkyyden osalta mittari sisältää neljä osa-aluetta, jotka ovat 1. tietoisuuden havainnointi, 2. mysteerien havainnointi, 3. arvojen havainnointi ja 4. yhteisöllisyyden havainnointi. (Tirri & Komulainen 2002, Tirri, Nokelainen & Ubani 2006, Tirri & Nokelainen 2007, Tirri & Nokelainen 2008, Tirri & Nokelainen 2011, 17-18 ja Tirri 2013.)

Tietokirjailijoiden luomia mittareita

Henkistä älykkyyttä punnitsevia laaja-alaisia mittareita ovat luoneet myös tietokirjailijat. Oman henkisen älykkyyden mittarin ja laajan kyselykaavakkeen on luonut Cindy Wigglesworth. Itsearviointikaavakkeen "SQ21 - The Spiritual Intelligence 21 Skills Inventoryn" voi tehdä maksusta nettissä. Wigglesworthin mittariston luominen on hyvin dokumentoituna tietokirjassa SQ21: The Twenty-One Skills of Spiritual Intelligence. Myös Zohar ja Marshall ovat luoneet oman 84 kohtaa

käsittävän mittariston henkiselälle älykkyydelle, jota he ovat pilotoineet muutamaan otteeseen (Zohar 2004, 159). ”Thinking with Your Soul” -tietokirjan kirjoittanut psykologi ja tutkija Richard Wolman on kehittänyt henkisestä älykkyydestä netissä tehtävän testin nimeltä ”PsychoMatrix Spirituality Inventory”. Testi jakaantuu seitsemään eri kohtaan, jotka ovat mindfulness, älyllisyys, jumalallisuus, lapsuuden aikainen henkisyys, yliaistilliset ilmiöt sekä yhteisöllisyys (Wolman Richardin kotisivut, viitattu 2019).

Näiden aikaisemmin esitettyjen mittarien lisäksi olen löytänyt kaksi muuta mittaristoa henkiselälle älykkyydelle. Toinen on Amram Yosin ja Dryer Christopherin (2008) mittaristo ”The Integrated Spiritual Intelligence Scale (ISIS)”, joka on julkaistu Bostonissa vuonna 2008 pidetyssä Amerikan psykologisen yhdistyksen vuosittaisessa konferenssissa. Toinen mittari on Kumarin ja Mehtan vuonna 2011 julkaisema mittaristo ”The Scale for Spiritual Intelligence”, joka sisältää 20 kohtaa. Löysin tästä mittaristosta vain toissijaista tietoa artikkeleista, joissa oli viitattu kyseiseen mittaristoon. En myöskään saanut käsiini alkuperäisiä mittaria esitteleviä artikkeleita useista päämäärätietoisista löytöretkistä huolimatta.

2.6. Henkinen älykyys organisaatiossa

Kuten perinteisellä strategisella sekä emotionaalisella älykkyydellä, myös henkisellä älykkyydellä on vaikutuksensa organisaatiossa. Nykyinen työelämä on varsin dynaaminen ja monimutkainen ympäristö (Jacobs 2017). Viimeisen parin vuosikymmenen aikana organisaatiossa ollaan kiinnostuttu yhä enenevässä määrin henkisyydestä (Neal 1999, 176). Etenkin modernit ja dynaamiset organisaatiot ovat alkaneet liittämään henkisyyden työelämäänsä (Göçen & Özgan 2018). Työpaikan henkisyys jakaantuu yleensä kolmeen osa-alueeseen, jotka ovat ihmisen sisäinen elämä, työn merkityksellisyys ja yhteisöllisyys ja yhteyden kokeminen (Göçen, A. & Özgan, 2018). Chinin (2011, 7) mukaan organisaatio hyötyy henkisen älykkyyden käytöstä. Henkinen älykyys vaikuttaa positiivisesti mm. organisaation toimintakykyyn (Mahmood ym. 2015, Ahmed 2016), vakauteen (Akhtar 2015 ja Collins 2010) ja sitoutumiseen (Markow 2005).

Sitoutuneet työntekijät ovat tärkeä osa organisaation menestystä. Työntekijän sitoutuminen kuvaa sitä tasoa, jolla hän tuntee organisaationsa edustamat arvot omakseen ja on kiinnittynyt työskentelemään kokonaisuuden eteen (Jokivuori 2004). Dynaamisessa organisaatiossa vaaditaan nopeaa reagointia ja ihmisen nopeat intuitiiviset tiedonkäsittelytaidot ovat hyödyksi päätöksenteossa. Henkiseen älykkyyteen liittyvä intuitio on vahva työkalu luovuudessa sekä monimutkaisessa ongelmanratkaisussa (Raami 2016, 16 ja 19). Organisaatio koostuu ihmisistä, joilla on henkistä pääomaa. Etenkin tietotyössä henkinen pääoma on lopulta organisaation kivijalka. On alettu ymmärtää, että pelkkä tiedon määrä ei ole perusta menestyksekkääseen organisaatioon, vaan se kuinka merkityksellisyys ja arvot vaikuttavat henkisen pääoman käyttöön (Mamman 2016).

Henkiseen älyyn liittyy vahvasti holistinen näkemys, jossa nähdään, että yksittäisen ihminen on osa suurempaa kokonaisuutta, jolloin jokainen yksittäinen teko vaikuttaa kokonaisuuteen. Kun organisaatiossa jäsennetään ympäröivää todellisuutta holistisesti, se edesauttaa yhteistyön syntymistä, sillä yksilö ymmärtää olevansa osa suurempaa kokonaisuutta. Yhteisöllisyyden tunne ulottuu parhaimmassa tapauksessa organisaation yli, esimerkiksi kilpailijoihin, jolloin arvopohjainen ja eettinen toiminta on luonnollinen itsestäänselvyys myös tiukoissa paikoissa kilpakentillä. Epäholistisen todellisuuden kokeminen taas perustuu erillisyyden kokemiseen ja sitä kautta kannustaa kilpailuun. (Zohar 2005 ja Ahmed 2016.)

2.7. Erilaisia malleja henkisestä älykkyydestä

Teoreettisia malleja henkisestä älykkyydestä ovat luoneet Emmons (2000), Zohar (2000 ja 2004), King (2009), Wigglesworth (2012) ja Sisk (2016). Mallit ovat amerikkalaisten tutkijoiden ja tietokirjailijoiden luomia. Niissä kuvataan kattavasti henkisen älykkyyden ilmenemistä ja vaikutuksia, mutta niistä puuttuu sen henkilökohtaista perustaa mallintava osuus.

Zohar on tehnyt kaksi mallia henkisestä älykkyydestä. Toinen malli listaa kaksitoista ominaisuutta, joita löytyy henkisesti älykkäästä ihmisestä tai organisaatiosta. Se on julkaistu kirjassa "Spiritual Capital: Wealth We Can Live By". Zoharin kahdentoista kohdan malli pohjautuu kompleksisen adaptiivisen järjestelmään. Kyseinen järjestelmä rakentuu monista moniulotteisista osista, eikä niiden keskinäiset syy-seuraus-suhteet ole selkeästi erotettavissa. Kompleksisuuden lisäksi siihen sisältyy taito tunnistaa hahmoja ja kokonaisuuksia sekä oppiminen. Yksi esimerkki kompleksisesta järjestelmästä on ihmisen elämä. Toinen helpommin hahmotettava esimerkki on organisaatio. Zoharin malli perustuu kompleksiseen adaptiiviseen järjestelmään ja hän muuntaa kompleksisen adaptiivisen järjestelmän kymmenen ominaisuutta henkisen älykkyyden ominaisuuksiksi. Sen lisäksi hän lisää siihen kaksi ominaisuutta, jotka perustuvat historiallisesta henkisestä kirjallisuudesta tunnistettuihin ominaisuuksiin. Henkisesti älykkään ihmisen tai organisaation 12 ominaisuutta ovat itsetuntemus, spontaanisuus, arvojen ja vision ohjaama elämä, holistisuus, myötätunto, erilaisuuden arvostaminen, itsenäisyys, taipumus kysyä syvällisiä miksi -kysymyksiä, näkökulman vaihtamisen kyky, kyky muuntaa vastoinkäymiset voimaksi, nöyryys ja vaisto kutsumuksesta. (Zohar ja Marshall 2004, 117.)

Zohar: Henkisesti älykkään ihmisen tai organisaation 12 ominaisuutta

1. Itsetuntemus
2. Spontaanisuus
3. Arvot ja visio ohjaavat elämää
4. Holistisuus
5. Myötätunto
6. Erilaisuuden arvostaminen
7. Itsenäisyys
8. Taipumus kysyä syvällisiä miksi -kysymyksiä
9. Kyky vaihtaa näkökulmaa
10. Kyky muuntaa vastoinkäymiset voimaksi
11. Nöyryys
12. Vaisto kutsumuksesta

KUVIO 2. Zoharin ym. malli korkeasti henkisesti älykkään ihmisen tai organisaation ominaisuuksista (Zohar ja Marshall 2004).

Toinen malli, jonka esittelen tässä tarkemmin on Wigglesworthin (2012). Hän on käyttänyt mallin pohjana Golemanin ja Boyatzisin luomaa mallia tunneälystä (Goleman 1995, 1998 ja 2014, Wigglesworth 2012, 28). Wigglesworth (2012) jaottelee henkisesti älykkään ihmisen taidot Golemanin

mallia seuraten neljään eri osa-alueeseen, jotka ovat "itsetuntemus, laajempi universaali tietoisuus, korkeamman minän ja egon hallinta ja sosiaalinen ja henkinen läsnäolo (Kärnä 2020)".

KUVIO 3. Wigglesworthin malli henkisesti älykkään ihmisen taidoista (Wigglesworth 2012).

Vertasin kohta kohdalta Zoharin ja Wigglesworthin mallia toisiinsa ja tulisin siihen tulokseen, että niiden määritelmät ovat kokonaisvaltaisesti kytköksissä toisiinsa. Jokaisesta mallin kohdasta löytyy jonkinlainen vastaavuus toisen mallin jokaiseen kohtaan. Painoarvot ja vastaavuuksien voimakkuus tosin vaihtelivat. Molemmat mallit selkeästi hahmottavat samaa ilmiötä, mutta painottavat erilaista näkökulmaa. Wigglesworthin malli on laajempi kokonaisuus henkisesti älykkään ihmisen taidoista ja siinä näkyy organisaatiokansalaisuutta painottava näkökulma. Wigglesworthin mallissa tarkastellaan sekä ydinkyvykkyksiä että sitä millaisia kokonaisuuksia niiden hyödyntämisestä voi muodostua. Kun taas Zoharin malli on enemmän kyvykkyyslistaus henkisesti älykkään ihmisen ominaisuuksista. Molemmista malleista löytyi myös yhtymäkohtia tieteellisellä kentällä käytettyyn Emmonsin (2000) malliin henkisesti älykkästä ihmisestä.

3. METODOLOGIA JA AINEISTO

3.1. Käsiteanalyysi

Käsiteanalyysin tarkoitus on jäsentää tarkasteltavaa käsitettä, saada selville sen merkitys ja hahmottaa käsitteen suhde lähikäsitteisiin. Tämä tapahtuu pureutumalla käsitteen kriittisiin tunnusmerkkeihin eli 1.) edeltäviin tekijöihin, 2.) seurauksiin sekä 3.) käsitteen ominaisuuksiin. Sen lisäksi hahmotetaan käsitteen 4.) lähikäsitteet, 5.) korvaavat käsitteet sekä 6.) käsitteen käyttöyhteydet. Näiden tekijöiden identifioiminen edistää käsitteen selkeyttämistä. Tunnusmerkit seulotaan laajasta kirjallisesta aineistosta ja sen kautta saadaan selkeämpi kuva kohdeilmiöstä. Kun käsitteen suhde muihin lähikäsitteisiin selkiintyy, löytyy käsitteen kriittiset tunnusmerkit. (Sorppanen ja Kyngäs 2004, Puusa 2008, Lammintakanen ym. 2008.)

Ominaisuudet, tai toiselta nimeltään käsitteen ominaispiirteet, ovat käsitteelle ne ominaiset piirteet, jotka tulevat toistuvasti esille raakadatasta. Aineistossa useasti ilmenevät ominaisuudet piirtävät tavallaan käsitteelle oman selkeyttävän määritelmänsä (Rodgers 1993, 83 Sorppanen ja

Kyngäs 2004, 177). Edeltävät tekijät ovat käsitteen edellytykset, eli ne ovat asioita, ilmiöitä, olioita tai tapahtumia, jotka ilmenevät ennen tutkittavan käsitteen esiintymistä. Niiden kautta tutkija pystyy löytämään käsitteen taustalla olevia oletuksia (Sorppanen ja Kyngäs 2004, 177). Seuraukset ovat taas käsitteen jälkeen tulevia asioita, eli käsitteen ilmenemisen tuloksia tai seurauksia. Seurausten tutkimisella tutkija voi löytää käsitteeseen liittyviä ennestään huomaamattomia ideoita tai asioita (Sorppanen ja Kyngäs 2004, 177). Käyttöyhteydet, jotka ovat toiselta nimeltään viittauksia, näyttävät tutkijalle käsitteen käytöstä todellisia käytännön tilanteita, joissa käsite on käytössä (Sorppanen ja Kyngäs 2004, 177). Lähikäsitteet ovat lähellä analysoitavaa käsitettä, mutta ne eivät sisällä kaikkia samoja ominaispiirteitä kuin analysoitava käsite. Lähikäsitteet vaikuttavat aluksi lähes samoilta pääkäsitteen kanssa, mutta vasta tarkempi analysointi paljastaa niiden eroavaisuuden. Voidaan ajatella, että lähikäsitteet ovat pääkäsitteen sisaruksia. Korvaavat käsitteet ovat samaa tarkoittavia käsitteitä, eli käsitteitä, joilla tarkoitetaan henkistä älykkyyttä, mutta käytetään eri ilmaisua (Rodgers 1993 ja Walker & Avant 2019, 171).

Rodgersin käsiteanalyysin vaiheet

Käsite ei viittaa ainoastaan siihen sanaan, josta se muodostuu, vaan se viittaa käsitteen taustalla vaikuttavaan, paljon laajempaan mentaaliseen rykelmään (Kivinen 2008, 28). Käsiteanalyysin tavoite on saada tämä mentaalinen rykelmä ja sen sisältämät olettamukset näkyviksi. Käsitteet nähdään evolutionistisen viitekehyksen kautta dynaamisina abstraktioina. Käsite kehittyy syklistä ja kehitykseen vaikuttaa sen merkittävyys, käyttö ja sovellettavuus. Syklinen analysointi ja vaiheiden limittäisyys onkin Rodgersin käsiteanalyysin tunnistettavia piirteitä. Lyhyesti kerrottuna analyysi etenee niin, että kun käsitteen anatomia, käyttö ja käyttöyhteyteen liittyvät ominaisuudet on tunnistettu, menetelmässä siirrytään käsitteen jatkokehitystä pohjaaviin hypoteeseihin. Hypoteesi perustuu käsitteen raakadatasta johdonmukaisesti kalastettuun materiaaliin. Mallin taustaoletuksiin kuuluu, että käsite on muuttuva. Sen muutokseen vaikuttavat sekä aika että yhteiskunnalliset tekijät. Konteksti on otettava huomioon analyysia tehdessä. Käsitettä analysoidaan tieteen keinoin kurinalaisesti ja järjestelmällisesti. Rodgersin evolutionarisessa käsiteanalyysissä mallitapaus yleensä tunnistetaan jo olemassa olevasta aineistosta, toisin kun taas

Walkerin ja Avantin kehittämässä vastaavassa mallissa, jossa mallitapaus rakennetaan, eikä tunnisteta. (Sorppanen ja Kyngäs 2004, Rodgers ja Knafel 1993, Lamminmäki ym. 2008, 4-5.)

Metodin hyödyt ja haitat

Henkisen älykkyyden käsite on hankalasti ymmärrettävä. Siihen liittyy merkityksiä sekä psykologiasta, uskontotieteistä että sosiaalipsykologiasta, eikä sitä ole luontevaa tarkastella pelkästään yhdestä näkökulmasta. Koska Rodgersin menetelmä mahdollistaa käsitteen poikkitieteellisen sekä systemaattisen tarkastelun, se puoltaa metodin soveltuvuutta tähän tarpeeseen (Lamminmäki ym. 2008).

Teen analyysin aineistolähtöisesti eli luova analyysitapa noudattaa hermeneuttisen kehän periaatetta, syventymisen kehittyessä aineistoon paneutumisen myötä. Hermeneuttisen kehän periaatteena on päättymätön spiraali ja se kuvastaa sitä, miten tutkimus etenee syklisesti itseään korjaten ja syventäen (Takala ja Lämsä 2001). Tulkitsevassa käsitetutkimuksessa aineisto sekä tutkijan omat havainnot ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään, eikä tutkimus etene lineaarisesti askel askeleelta (Takala ja Lämsä 2001, 379-380).

Rodgersin menetelmä on syklinen, joka antaa vapauden havainnoida tutkimuskohdetta aina uudestaan ja uudestaan tutkimuksen edetessä. Menetelmässä ei tarvitse lyödä lukkoon käsitteen tiukkaa määritelmää, vaan se voi kehittyä luontaisesti tutkimuksen edetessä. En oikeastaan voisi kuvitella toisenlaista lähestymistapaa henkisen älykkyyden käsitteen tutkimiseen, sillä se on abstrakti ja vaikeasti hahmotettava käsite, jonka ymmärrys avautuu tiedon syvenemisen ja kokemuksellisen oivallusten myötä. Etenkin tulkitsemista edellyttävä tutkimus on prosessina kehämainen (Takala ja Lämsä 2001, 374). Ja kuten sanoin, henkisen älykkyyden käsitettä on hankala määritellä yksiselitteisesti, lineaarisesti ja jäsennellysti. Metodien määritelmien riittävä löyhyyttä, epälineaarinen etenemistapa ja menetelmän syksilyys antavat tilaa analyysin eri vaiheissa

tuleville huomioille, oivalluksille ja sitä kautta käsitteen merkitysten muutoksille. (Rodgers ja Knafl 1993, 76, Puusa 2008, Sorppanen ja Kyngäs 2004, 178.)

Henkisen älykkyyden määritelmien analysointi on abstraktia hahmottamiskykyä, luovuutta ja intuitiota vaativaa tutkimustyötä. Vankasta tieteellisestä lähestymistavasta riippumatta Rodgersin metodi luo tutkijalle suhteellisen vapaan kentän koskien tutkimuksen tavoitetta, aineistohankintaa ja analyysimenetelmää. Tärkeintä on, että valinnat ja menetelmät perustellaan hyvin ja tutkimuksen eri vaiheet dokumentoidaan tarkasti. (Lammintakanen ym. 2008, 8.)

Vaikka tutkittavan käsitteen abstraktius ja määrittelemisen vaikeus antaa vapautta, se on samalla myös tutkimuksen haittapuoli, jonka vuoksi tutkimus ei anna yksiselitteisiä vastauksia, vaan ehdottaa uutta käsitteellistä ja osittain subjektiivista totuutta kokemuksellisesta ilmiöstä. Rodgersin metodin viimeisimmässä vaiheessa painotetaan malliesimerkin löytämistä analysoitavasta aineistosta.

Analysoin käsitettä laadullisesti ja käytän siinä omaa ajattelua, päättelykyä, luovuutta ja oivalluksia. Tehdessäni analyysia yritän olla objektiivinen, mutta silti tunnistan, että valintani ja päättelyni perustuvat subjektiiviseen arvolähtökohtaan, eli omat arvoni vaikuttavat lopputulokseen. Tutkijana valitsen käsitteen, jota analysoin. Ja sen lisäksi valitsen tavat ja termit, joilla määrittelen niiden ominaisuuksia ja annan niille merkityksiä. Tämä kaikki tapahtuu varsin subjektiivisesta ymmärryksestä käsin. Puusan (2008) mukaan jo käsiteanalyysi metodina on riippuvainen tutkijan omaksumista taustaoletuksista.

3.2. Aineisto

Tutkimuksen aineistona on sekä tieteellisiä artikkeleita että tietokirjoja, jotka perustuvat osittain tutkimuksiin ja osittain kirjoittajien omiin näkemyksiin tai kokemuksiin. Tieteelliset artikkelit käyn läpi kirjallisuuskatsauksessa ja tietokirjojen kautta vahvistin omaa tietopohjaani tutkittavasta aihepiiristä. Valitsin myös tutkimukseni kohteeksi tietokirjan. Se miten ja millä perusteella aineisto valitaan, riippuu tutkimuksen tarkoituksesta (Lammintakanen ym. 2008, 6). Rodgersin menetelmä on aineiston suhteen aika vapaamuotoinen, sillä siinä voidaan käyttää tieteellisiä lähteitä, populaarilähteitä tai visuaalisia lähteitä (Lammintakanen ym. 2008, 4).

Tutkimuksessa on perusteltua käyttää myös populaariaineistoa, jotka on suunnattu käsitteen tieteellisen keskusteluun perehtymättömälle lukijalle. Populaariaineistoa on sekoitettu ennenkin tieteelliseen aineistoon. Esimerkiksi Sorppasen ja Kyngäksen (2004, 179) tutkimuksessa analysoitiin Rodgersin menetelmällä radiografia-käsitettä. Tutkimuksessa haluttiin löytää mahdollisimman laajasta käsitteen sisältö sekä sen käyttöalueet ja sen vuoksi aineistona käytettiin sekä tieteellistä että ei-tieteellistä materiaalia.

Tutustuin henkisestä älystä kirjoitettuihin tietokirjoihin ja päätin, että analysoin tutkimuksessani yhtä tietokirjaa, joka on Zoharin ja Marshallin ”Spiritual Capital: Wealth We Can Live By”. Kirja on julkaistu vuonna 2004. Henkisen älykkyyden pioneeri professori Zohar on kirjoittanut aiheesta useita tietokirjoja. Spiritual Capital käsittelee ilmiötä organisaation tasolla ja siksi kauppatieteilijänä minusta oli hyödyllistä tutkia sitä, millaisen kuvan kirja luo henkisen älykkyyden käsitteestä.

3.3. Tutkimuksen kulku

Tutkijan on luotava itselleen vakaa ja perusteellinen tietopohja tutkittavan käsitteen kentästä (Näsi 1980, 12 ja Puusa 2008, 38). Koska kyseessä on syvälliseen kokemukseen perustuva ilmiö, ei sen pelkkä teoreettinen ymmärtäminen ole riittävää. Sen vuoksi jaan tietopohjan sekä

kokemukselliseen että tiedolliseen osa-alueeseen. Olen aloittanut kokemuksellisen tietopohjan luomisen 12-vuotiaana henkilökohtaisen syvällisen transsendenttisen kokemuksen kautta. Elämäni varrella olen harjoittanut henkisyttä ensin tiukan kristillisen tradition myötä, sittemmin vapaamman buddhalaisen filosofian kautta sekä uushenkisyyden tavoin, yhdistellen erilaisia näkemyksiä ja suuntauksia. Olen lukenut valtavan määrän henkistä kirjallisuutta. Meditaatiota olen harjoittanut vuodesta 2010 lähtien useilla retriiteillä. Vuodesta 2018 lähtien meditointi on ollut päivittäinen rutiini. Sen lisäksi olen tehnyt viisi eri pitkänmatkan kävelyä, joista pisin yhtäjaksoinen matka oli 7 kuukauden ja 3 650 kilometrin vaellus Suomesta Espanjaan. Perinteisesti pitkät vaellukset ovat olleet monissa hengellisissä suuntauksissa kontemplatiivisia harjoituksia. Meditaation ja muiden mieltä hiljentävien harjoitusten nähdään voimistavan ihmisen henkistä älykkyttä (Sisk 2016, Vaughan 2002). Olen siis luonut lähes koko elämäni kokemuksellista tietopohjaa henkisestä älykkyydestä.

Tiedollisen tietopohjan luomisen aloitin ottamalla ensin haltuun henkisen älykkyyden tutkimuksen eri vaiheita ja kirjoittamalla tässä gradussa esiteltyä kirjallisuuskatsausta. Sen lisäksi luin monipuolisesti henkisestä älystä kirjoitettuja tietokirjoja. Lukemisen aikana tein alleviivauksia sekä kirjoitin luetusta materiaalista muistiinpanoja ja huomioita. Kirjoitin myös blogiartikkeleita, joita julkaisin www.mirjakarna.com -sivustolla. Kun olin syvällä aiheen käsittelyssä huomasin, että lopulta peilasin kaikkea uutta tietoa henkisen älykkyyden valossa. Esimerkiksi keskustellessani henkisyttä harjoittavien ihmisten kanssa, peilasin mielessäni, että tässä kohtaa on selkeästi esillä nämä ja nämä henkisen älykkyyden alueet ja niin edelleen. Materiaaliin ja aiheeseen syveneminen siis vaikutti voimakkaasti mieleeni ja näkemykseeni, sekä laajensi ymmärrystäni tutkittavasta ilmiöstä. Syventääkseni ymmärrystäni paneuduin tarkemmin Wigglesworthin (2012) sekä Zoharin ym. (2004) henkisen älykkyyden malleihin ja vertailin niitä keskenään.

Tässä vaiheessa, kun olin päässyt riittävän syvälle henkisen älykkyyden käsitteen luomaan maailmaan, aloin hahmottamaan sekä tunnistamaan tutkimukseni taustafilosofioita ja teorioita, etenkin humanistisen psykologian puolelta. Samaan aikaan jatkoin myös ulkomailta tilaamieni uusien

tietokirjojen lukemista henkisestä älykkyydestä. Kaiken tämän myötä aloin ymmärtämään, että oma sekä kokemuksellinen että tiedollinen tietopohja oli nyt riittävän vahva itse tutkimuksen aloittamiseen.

Ensimmäiseksi kävin läpi tutkimuskohteenani olevan kirjan ja tunnistin sieltä ilmauksia ja lauseita, jotka viittasivat joko suoraan tai epäsuorasti henkiseen älykkyyteen. Jotta tutkimuksen kulku on todennettavissa ja myöhemmässä tutkimuksen vaiheessa on mahdollista löytää alkupe-
räinen lause, luetteloin lauseen sekä sen sivunumeron excel-taulukkoon. Samalla aloitin jo käsitteen jaottelun kriittisiin tunnusmerkkeihin.

Kun olin näin läpikäynyt koko kirjan, aloitin luettelon muokkauksen ja pieneltä osin tunnusmerk-
kien uudelleenjärjestelyn. Kun kriittiset tunnusmerkit oli jaoteltu ryhmiin riittävällä tarkkuudella, aloin käymään läpi jokaista ryhmää ja sieltä löytyviä käsitteitä. Jäsentelin ja kategorisoin käsitteitä tehden niistä eri alaotsikoiden alle kuuluvia määreitä. Näin tunnistin tekstissä olevat henkisen älykkyyden käsitteen edeltävät tekijät, ominaispiirteet sekä seuraukset.

Käsiteanalyysin taustaoletuksiin kuuluu ajatus siitä, että tutkittava käsite on dynaaminen ja sen muutokseen vaikuttaa aika sekä yhteiskunnalliset tekijät (Lammintakanen ym. 2008, 4-5). Tämä kuuluu ottaa huomioon analyysiä tehdessä. Analysoin käsitettä tieteen keinoin kurinalaisesti ja järjestelmällisesti, mutta kuitenkin siten, että tutkimuksen analyysi pysyy vakaasti kiinni arkielämän ilmiöissä, eikä karkaa filosofisteoreettisiin pohdintoihin. Kun tunnistin henkisen älykkyyden käsitteestä kriittisiä tunnusmerkkejä, pidin analysoinnin mahdollisimman konkreettisella tasolla, niin pitkälle kuin se aiheen puitteissa oli mahdollista. Sen myötä tutkimuksen kautta alkoikin piir-
tyä hyvin konkreettinen kuva siitä mitkä asiat ja tapahtumat ennakoivat henkisesti älykkään ihmisen "syntymistä", millainen on henkinen älykkyys ja mitä seurauksia sillä on.

Tämän lisäksi tunnistin kirjasta myös henkisen älykkyyden käsitteen lähi- ja korvaavia käsitteitä. Yllättäen niiden ilmeneminen oli todella vähäistä. Jätin lopulta ne tämän analyysin ulkopuolelle, juuri niiden vähäisen ilmenemisen vuoksi. Lähikäsitteistä tunnistettiin neljä kappaletta ja korvaavia taas yhdeksän. Esimerkkinä mainittakoon, että ominaispiirteiden kohdalla vastaava määrä oli 264. Tarkoitukseni oli ollut tunnistaa ja analysoida myös nämä kohdat, enkä ollut jättänyt huomiotta näihin kategorioihin kuuluvia käsitteitä. Mutta ymmärsin, että tällainen tulos on luonnollinen seuraus silloin, kun analysoidaan yhden ihmisen kirjoittamaa teosta - toki sillä ehdolla, että kirjailija on johdonmukainen teoksessaan. Nimittäin usein yhdellä ihmisellä on varsin jäsentynyt käsitemaailma aiheesta, josta hän kirjoittaa, eikä silloin ole luontevaa käyttää kirjavia ilmaisuja yhdestä käsitteestä. Kirja ei myöskään käsitellyt henkisen älykkyyden käsitteen suhdetta samankaltaisiin ilmiöihin eli korvaaviin käsitteisiin, joten korvaavien käsitteidenkin vähäinen määrä lie-nee luonnollista tässä yhteydessä.

Tutkimukseni analyysin esitystavassa on yksi poikkeuksellinen tapa, jota ei yleensä nähdä käsiteanalyysin kohdalla. Laskin nimittäin jokaisen kategorian tunnusmerkin prosentuaalisen osuuden, jotta nähdään mikä painoarvo kullakin tunnusmerkillä on. Valitsin esitystavan siksi, että se kertoo sen, mitä käsitettä painotetaan eniten ja mikä on taas merkitykseltään vähäisin - siis tässä tutkittavassa kontekstissa.

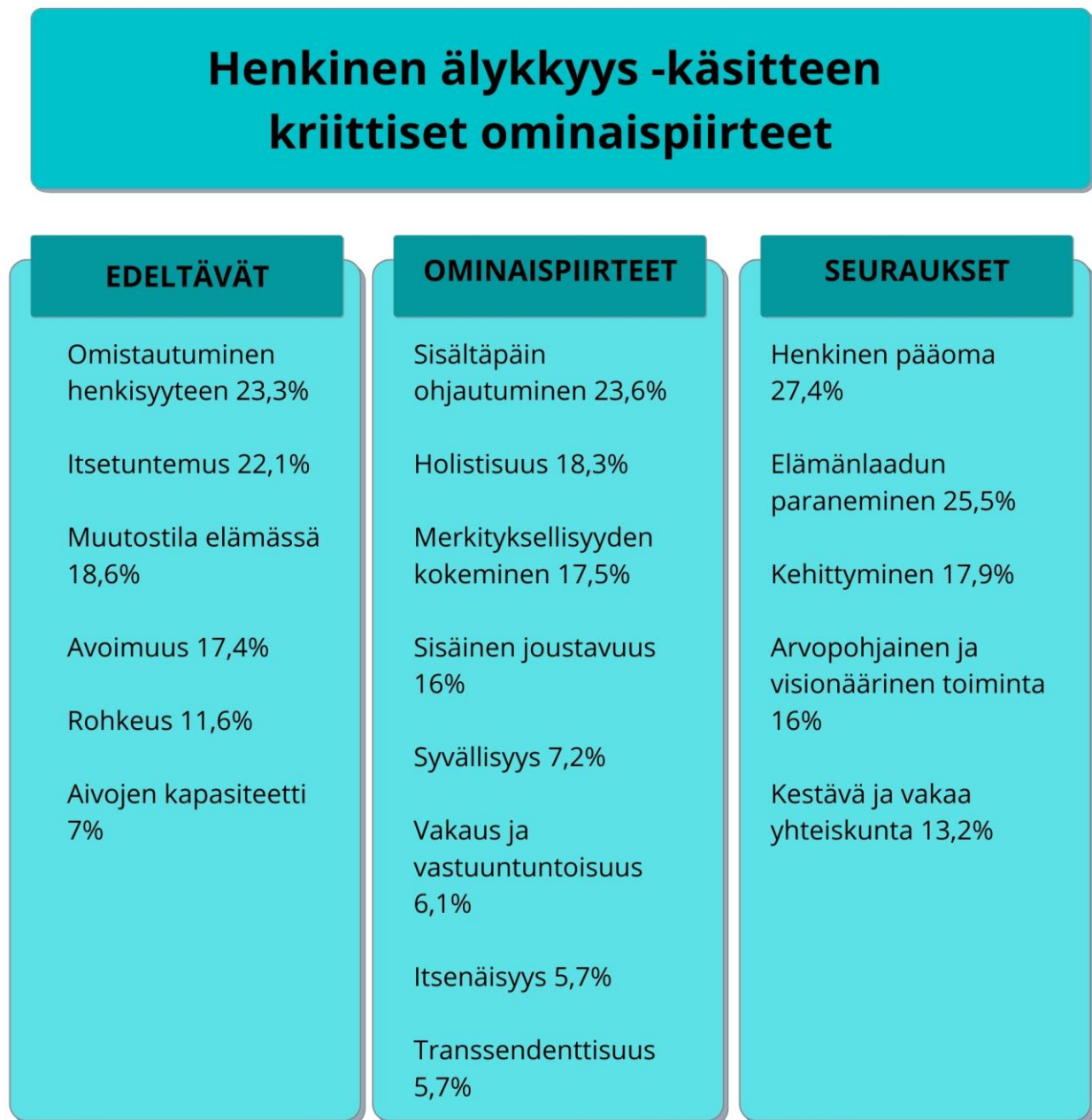
Seuraavaksi jatkoin analyysia ja ehdotin tutkimustuloksille selityksiä. Etsin niille yhteyksiä aikaisemmista tutkimuksista sekä ajassa olevista ilmiöistä. Loppuvaiheessa piirsin kriittiset ominaispiirteet kokoavan visuaalisen prosessikartan. Siinä näkyy koottuna se, millainen ilmiö henkinen älykkyys on (= ominaispiirteet), mitä asioita tapahtuu ennen kuin henkinen älykkyys ilmenee ihmisessä (= edeltävät tekijät) ja mitä henkisestä älykkyudesta seuraa ihmiselle ja hänen ympäristölleen (= seuraukset).

Lopuksi rakensin vielä käsitettä selittävän hypoteesin. Rodgersin evolutionaarisessa käsiteanalyysissä mallitapaus yleensä tunnustetaan jo olemassa olevasta aineistosta, toisin kun taas Walke-
rin ja Avantin kehittämässä vastaavassa mallissa, jossa mallitapaus rakennetaan eikä tunnusteta
(Lammintakanen ym. 2008, 4-5). Tässä kohtaa en seurannut Rodgersin metodia, vaan rakensin
mallitapauksen tutkimustuloksista.

4. ANALYYSI JA TULOSTEN TARKASTELU

4.1. Tutkimustulos koottuna

Seuraavassa kuvassa (KUVIO 4.) näet tutkimukset tulokset koottuna yhteen. Siinä palastellaan
aineistossa esiintyvän henkisen älykkyyden käsitteen anatomia pienempiin osiin. Tutkimukseni
paljasti käsitteen taustalla olevia asioita ja olettamuksia. Edeltävät tekijät ovat henkisen älykkyy-
den ilmentymistä edeltäviä asioita, olioita ja ilmiöitä. Ominaispiirteet taas ovat käsitteen ominai-
set piirteet, jotka tulevat toistuvasti esille aineistosta. Seuraukset ovat tutkittavan käsitteen, eli
henkisen älykkyyden, esiintymisen jälkeen tulevia ilmiöitä, olioita ja asioita. Prosenttiluku kertoo
sen mikä painoarvo sanalla oli omassa kategoriassaan. Esimerkiksi edeltävien tekijöiden "omis-
tautuminen henkisyyteen" kohdan painoarvo oli 23,3% edeltävien tekijöiden kokonaisuudesta
eli sen verran edeltävien tekijöiden löydetyistä maininnoista viittasi henkisyyteen omistautumi-
seen.

KUVIO 4. Henkinen älykkyys käsitteen kriittiset ominaispiirteet koottuna. Prosenttiosuus kertoo kyseisen kohdan painoarvon suhteessa sen joukon muihin kohtiin.

4.2. Edeltävät tekijät

Edeltävät tekijät tai ennakkoehdot ovat tutkittavan käsitteen eli tässä tapauksessa henkisen älykkyden edellytyksiä, eli ennakoivia asioita, ominaisuuksia tai tapahtumia. Ennakkoehdot ovat siis

asioita, ilmiöitä, olioita tai tapahtumia, jotka esiintyvät ennen käsitteen olemassaoloa. Ennakkoehtoien kautta tutkija pystyy löytämään käsitteen taustalla olevia oletuksia. (Sorppanen ja Kynäs 2004, 177.)

Edeltävien tekijöiden kohdalla pyrin vastaamaan seuraavaan kysymykseen:

- Mitkä ulkoiset tai sisäiset asiat, tapahtumat tai olosuhteet edeltävät henkisen älykkyyden ilmenemistä?

Tämän kysymyksen kautta pyrin tunnistamaan käsitteen taustalla olevia oletuksia, tapahtumia ja syy-seuraus-suhteita. Koska pidän tutkimukseni mahdollisimman kiinteästi arkielämän ilmiöissä kiinni, tarkastelen erityisesti sitä, mitä ihmisen ulkoisessa tai sisäisessä elämässä tapahtuu ennen kuin henkinen älykkyys ilmenee. Kysymysten kautta havainnoin aineiston luomaa mielikuvaa siitä millaiset olosuhteet ennakoivat henkistä älykkyyttä.

Tunnistin analyysin kautta edeltäviksi tekijöihin kuusi tekijää. Ne olivat omistautuminen henkisyteen, itsetuntemus, muutostila elämässä, avoimuus, rohkeus sekä aivojen kapasiteetti. Voimakkaimmin näistä ilmeni omistautuminen henkisyteen, joka oli 23.3% tuloksista. Lähes saman verran mainintoja, eli 22.1% kokonaistuloksista oli itsetuntemuksesta. Muutostilasta elämässä kohdan mainintojen osuus oli 18.6%, avoimuuden 17.4%, rohkeuden 11.6% ja aivojen kapasiteetin 7%.

Seuraavaksi käyn läpi analyysin tulokset painoarvojen mukaisessa järjestyksessä, siten että eniten mainintoja saanut käsite käsitellään ensimmäisenä ja niin edelleen. Esittelen ensin edeltävän tekijän ja kerron esimerkinomaisesti mistä kategoria muodostuu. Sen jälkeen pureudun kyseiseen tekijään syvemmin. Peilaan sitä aikaisempiin tutkimuksiin ja muihin lähteisiin. Selvennän vielä, että kun puhun Zoharin kirjasta tunnistetuista edeltävistä tekijöistä on kyse käsiteanalyysin

kautta tunnistetuista tekijöistä. Kun taas puhun Zoharin mallista, on kyse samassa kirjassa esitetystä mallista, joka kuvaa henkisesti älykkään ihmisen tai organisaation kahtatoista ominaisuutta.

Omistautuminen henkisyteen

Omistautuminen henkisyteen (23.3%) on analyysin perusteella suurin henkisen älykkyyden ilmenemistä ennakoiva asia. Henkisyteen omistautuminen tarkoitti mm. henkisten harjoitusten harjoittamista (Zohar ja Marshall 2004, 143). Myös reflektointi ja asioiden syvälinen ymmärtäminen olivat osa henkisyteen omistautumista (Zohar ja Marshall 2004, 123).

Seuraavaksi pureudun henkisyteen omistautumiseen. Ensimmäisenä tulee hahmottaa mitä henkisyys tässä yhteydessä tarkoittaa. Rauhala (2009, 13) kuvaa henkisyden määrittelemisen tilaa sekä arjen että empiirisen tutkimuksen tasolla kaaottiseksi. Henkiseen älykkyyteen liittyvissä henkisyden määritelmässä (joista voit lukea kappaleesta 1.1.) on havaittavissa yleishenkisyden tai uushenkisyden määritelmiä, joissa henkisyys on henkilökohtaisen kokemuksen kautta tuleva syvälinen ymmärrys, joka joissain tapauksissa voi ilmentyä myös uskonnollisessa kontekstissa. Uskonto ja henkisyys ovat kuitenkin tässä yhteydessä kaksi eri asiaa. Emmons (2000) asetti henkisen älykkyyden mallinsa neljännen kohdan ”kyky käyttää henkisiä voimavaroja ongelmanratkaisussa” uskonnollisen ja henkisen elämänhallinnan -otsikon alle. Näin ollen Emmonsin mukaan henkisten voimavarojen käyttäminen voi olla uskonnollista tai henkistä, riippuen yksilöstä. Gardnerin käyttämät käsitteet henkisestä älykkyydestä ovat eksistentiaalinen älykkyys, suurten kysymysten älykkyys tai henkinen kapasiteetti (Gardner 1996 ja 1999). Gardnerin määritelmä on enemmän yksilöllisen henkisyden puolella ja näin ollen jättää ulkopuolelle uskonnollisuuden.

Mutta mikä erottaa uskonnollisuuden ja henkisyden? Ratnakar ja Kairin (2012, 4) esittelivät kattavan katsauksen henkisyden tutkimuksesta. He listasivat henkisyden ja uskonnollisuuden

eroja. Heidän mukaansa henkisyys liittyy yhdistymiseen ja yhteyksien löytymiseen pyrkiminen, uskonnossa on taas usein erottelevia tekijöitä. Henkisyys perustuu sisäiseen tietoon, kun uskonnollisuus taas ulkoapäin annettuihin ohjeisiin. Henkisyudessa jumalallisuuden käsite on epäpersoonallinen, kun taas uskonnollisuudessa se on personoitu. Henkisyys on heidän mukaansa "puhdasta" ja uskonnollisuus taas tulkittu ihmisen määritelmien kautta. Uskonnollisuuden nimissä on toteutettu murhia, terroritekoja ja kansanmurhia kun taas henkisyys nähdään tuottavan pikimminkin hyveellisten käytöstä, kuten myötätunnon ja rakkauden tekoja (Ratnakar ja Kairin 2012, 4). Vaughan (2002) puhuu henkisestä kypsyydestä ja hänen mukaansa henkinen kypsyyks ilmenee ihmisessä viisauden ja myötätunnon harjoittamisena kaikissa ihmissuhteissa. Tähän täytyy kokemuksen myötä todeta, että olen tavannut ihmisiä, jotka ovat toteuttaneet henkisyttä uskonnollisessa kontekstissa, jolloin lienee ollut kyse henkisesti kypsästä uskonnon harjoittamisesta.

Länsimaissa on henkisyys ollut murroksessa ja institutionaalisen uskonnon sijaan esille ovat nousseet monista eri perinteistä yhdistelevä tapa ilmentää henkisyttä eli pluralismi ja vaihtoehtoinen henkisyys (Enges ym. 2015, 24). Uskonnon tutkimuksessa uususkonnollisuus ja uushenkisyys ovat tulleet tutkijoiden kiinnostuksen kohteeksi 1990-luvun alussa (Hovi 2019). Uushenkisyudessa korostuu yksilön vapaus valita itselleen sopivimmat henkisen harjoittamisen menetelmät ja tavat edistää omaa henkistä kehitystä (Enges ym. 2015, 25). Se mitä henkiseen älykkyyteen johtavan henkisyysomistautuminen kenenkin kohdalla käytännössä tarkoittaa, ei voida määrittellä ulkoapäin, sillä henkisyys on ennen kaikkea sisäinen kokemus. Yhdelle henkisyysomistautuminen on pyhiinvaellusta Espanjan auringon alla, toiselle mustikoiden poimimista suomalaisessa mäntymetsässä, kolmannelle henkisen kirjallisuuden lukemista, neljännelle rukoilua kirkon puupenkissä, viidennelle meditaatiota, joogaa, mietiskelyä, luonnon ihmettelyä tai luovaa toimintaa. Henkisen toiminnan määrittelee siis sisäinen merkityksellisyys ja yhteyden kokemus.

Tämän tutkimuksen valossa voidaan todeta, että omistautuminen henkiselle toiminnalle ennakoii henkisen älykkyyden kasvamista ihmisessä. Samaa todentaa henkisestä älykkyydestä mallin

luonut Wigglesworth (2012), sillä hänen mallissaan yksi henkisen älyn 21:sta taidosta on sitoutuminen henkiseen kasvuun. Myös Siskin (2016, 197) mukaan henkisen älykkyyden yksi kuudesta ydinalueesta on perehtyminen olemassaoloon koskeviin kysymyksiin ja taito käyttää hyväkseen henkisiä harjoitteita, kuten meditaatiota, intuitiota ja visuaalisuutta. Tätä analyysini tulosta tukee myös Mahasnehin (2015) tutkimustulos, jonka mukaan kriittinen eksistentiaalisuutta koskeva ajattelu on ensimmäinen henkistä älykkyyttä ennustava tekijä, kun henkistä älykkyyttä tarkastellaan piirreteorian kontekstissa. Myös Kwileckin (2000, 41) mukaan henkilökohtainen henkisyys on yleispätevä potentiaali ihmisen transsendenssiin.

Itsetuntemus

Itsetuntemus (22.1%) on myös vahva ennakoiva tekijä henkisen älykkyyden ilmenemisessä. Itsetuntemus tarkoittaa mm. sisäisen äänen kuuntelemista, omien fundamentaalisten arvojen tunnistamista sekä sisäisen turvallisuuden rakentamista ja ylläpitämistä (Zohar ja Marshall 2004, 133, 140 ja 153).

Fenomenaalinen tietoisuus, eli ihmisen kyky tuntea oma olemassaolonsa, on yleisin tietoisuuden käsite (Revonsuo 2016). Fenomenaalinen tietoisuus on lähtökohta itsetuntemukseen. Itsetuntemus henkisen älykkyyden ennakkoehdossa ei yllätä, sillä itsetuntemus on osa tunneälyä, jonka taas nähdään olevan pohjana henkiselle älykkyydelle (Zohar 2005). Sisk (2002) määrittelee henkisen älykkyyden ”syvälliseksi itsetuntemukseksi, jossa ihminen tiedostaa itsensä eri ulottuvuudet”. Nämä ulottuvuudet ovat Siskin (2000) mukaan keho, mieli ja henki. Hyvä itsetuntemus on henkilökohtaisen henkisen tutkimusmatkan lopputulos. Ratnakar ja Kairin (2012, 4) mukaan henkisyys kumpuaa itsetutkiskelusta. Vaughanin (2002) mukaan itsetietoisuus on välttämätöntä henkisen kypsyyden kasvattamiselle. Myös Zohar painottaa itsetuntemuksen tärkeyttä henkiselle älykkyydelle, sillä hänen mallissaan itsetuntemus on yksi henkisen älykkyyden osatekijä (Zohar ja Marshall 2004).

Mutta miten itsetuntemus vie henkisyteen ja henkisen älykkyyden äärelle? Itse näen, että syvälinen itsetutkimus vie lopulta mielen psykologisten äärelaitojen luo, jolloin, mikäli matkaa halutaan jatkaa, astutaan psykologian mantereelta henkisyden maailmaan, joka on sitten ihan oma mysteerinsä. Mahdollisuus tähän avautuu ainoastaan henkilökohtaisen sisäisen matkan kautta.

Muutostila elämässä

Muutostila elämässä (18.6%) on analyysin mukaan henkistä älyä ennakoiva tekijä. Muutostilan kautta ihmisen mieleen syntyy tilaa ja alttiutta uudelleenlaiselle järjestykselle. Zoharin ym. (2004, 167) mukaan elämän kriisitila on otollinen aika henkisen älykkyyden muodostumiselle. Esimerkkinä tästä ovat henkilökohtaisen elämän mullistukset (Zohar ja Marshall 2004, 205).

Psykologian tutkimuksissa ja niiden pohjalta luoduissa kehitysteorioissa on tultu siihen tulokseen, että elämän kriisi asettaa ihmisen tilanteeseen, jossa hän syventää tietoisuuttaan itsestään ja luo psyykkiset nahkansa uudelleen (Poll & Smith 2003, Erikson 1950, King ja DeCicco 2009, 72). Myös trauman kokeminen lisää henkisyttä ihmisen elämässä (Calhoun & Tedeschi 2004). Kriisitila on usein kohta, jolloin ihminen on tavallaan pakotettu katsomaan syvemmälle itseensä (Poll & Smith 2003, 132-133). Sen myötä ihminen kuvainnollisesti kirjoittaa uudelleen oman identiteettinsä, jolloin ennen irralliset tai jopa tiedostamattomat elämäntarinan palaset tulevat osaksi kokonaista tarinaa ja menneet tapahtumat saavat uuden merkityksen (McAdams 1993). Eriksonin (1950, 1980) ihmisen psykososiaalisen kehitysteorian mukaan elämän viimeinen kehitystehtävä on minän eheyden saavuttaminen. Se tapahtuu vanhuudessa, jolloin ymmärretään elämän rajallisuus ja tarkastellaan elettyä elämää. Onnistuessaan kehitystehtävä tuottaa yksilölle viisauden tunteen. Mutta sama voi tapahtua jo aikaisemmin, etenkin elämänmuutosten ja kriisien myötä. Ja koska tie henkiseen älykkyyteen käy syvällisen itsetutkimuksen kautta, on kriisitila, jossa ihminen on pakotettu itsetutkiskeluun, luontainen kohta, jolloin henkinen älykkyys alkaa kasvamaan ihmisen mielessä. Myös Tornstamin (1989, 1999) ikääntymisteorian mukaan ihmisen transsendenttisuuden taso syvenee ikääntymisen myötä. Syvenemistä voi aikaistaa elämässä koettu kriisi, joka on niin syvä, että se muuttaa ihmisen näkökulmaa (Tornstam 1999, 11).

Avoimuus

Avoimuus (17.4%) tarkoittaa mielen avoimuutta toisille ihmisille ja avoimuutta omaa näkökulmaa haastaville katsantokannoille. Se on näkökulman ja perspektiivin laajentamisen kykyä. Avoimuus toisille ihmisille sekä heidän näkökulmille tapahtuu analyysin mukaan esimerkiksi aidon dialogin kautta. Näkökulman avoimuus tapahtuu vaihtamalla omaa subjektiivista näkökulmaa toisen ihmisen näkökulmaan. (Zohar ja Marshall 2004, 123, 134 ja 145-146.)

Kokemuksellisesti tiedän avoimuuden olevan yksi ydintekijä transsendenttisen kokemuksen syntymiseen, joka on osa henkistä älykkyyden ilmentymää. Samaa näkökulmaa tukee myös inspiraation kokemusta tutkinut Hart (1989), sillä hänen mukaansa henkiseen kokemukseen liittyy usein selkeyden, yhteyden, avoimuuden ja energian tunne. Avoimuuden ja henkisen älykkyyden yhteydestä löytyy paljon näkemyksiä myös muista tutkimuksista. Amramin (2008) mukaan avoimuus on yksi 21:stä henkisen älykkyyden ominaisuuksista. Avoimuus on liitetty henkiseen harjoittamiseen myös Vaughanin (2002, 31) artikkelissa, sillä hänen mukaansa ”mieli, joka on harjaantunut henkisten harjoitteiden myötä on läheisesti yhteydessä omaan sydämeensä ja avoin maailmalle”. Myös Hosseinin ym. (2010, 436) mukaan avoimuus on yleisesti tunnistettu henkisen älykkyyden ominaisuus.

Zoharin ja Wigglesworthin henkisen älykkyyden malleista löytyy vastaavuutta tähän tulokseen. Avoimuutta on erilaisuuden arvostaminen, joka oli Zoharin ym. (2004) mallissa yksi henkisesti älykkään ihmisen ominaisuuksista. Wigglesworthin (2012) luomassa mallissa on useita kohtia, jotka liittyvät avoimuuteen. Nämä ovat tietoisuus inhimillisen näkökulman rajoittuneisuudesta, tietoisuus muiden maailmankatsomuksista ja laaja aikaperspektiivi. Kaikki nuo edellä mainitut kohdat edellyttävät mielen avoimuutta. Sen lisäksi myös kyky vaihtaa näkökulmaa ja erilaisuuden arvostaminen ovat avoimen mielen aikaansaannoksia. Myös luovaan ajatteluun tarvitaan avoimuutta. Zoharin (2005) mukaan henkisesti älykäs ihminen pystyy ajattelemaan luovasti ”laatikon ulkopuolelta”.

Rohkeus

Rohkeus (11.6%) nähdään ensinnäkin kyknä olla aito ja haavoittuva. Rohkeutta on myös katsoa itsessään epämieluisia ja epätäydellisiä puolia sekä oppia niistä. Myös omien polkujen kulkeminen edellyttää rohkeutta. (Zohar ja Marshall 2004, 125, 142 151-152.)

Rohkeus oli hankalasti löydettävä teema aikaisemmassa henkisen älykkyyden tiimoilta käydyssä tieteellisessä keskustelussa. Zoharin ym. (2004) mallissa henkisestä älystä on mainittu itsenäisyys ja kyky seisoa oman vakaumuksen takana muiden mielipiteistä huolimatta, ja se jos mikä edellyttää rohkeutta.

Löysin yhden ainoan varsinaisen tutkimuksen, jossa viitattiin henkiseen älykkyyteen ja rohkeuteen. Tutkimuksessa viitattiin organisaatioympäristössä ilmenevään rohkeuteen, jolla on moraalinen ulottuvuus. Vasconcelosen (2000) tutkimuksessa tarkasteltiin henkistä älykkyyttä ja yrity maailmassa työskenteleviä ihmisiä. Vasconcelos loi tutkimuksensa kirjallisuuskatsauksen perusteella käsitteellisen mallin, jonka mukaan yksi henkisen älykkyyden osapuoli on ammatillinen moraalinen rohkeus. Se näkyy työntekijän arjessa esimerkiksi silloin, kun hän kohtaa työssään tilanteita, joissa vaaditaan korkeaa eettistä käyttäytymistä. Ammatillisen moraalisen rohkeuden myötä työntekijä kokee todennäköisemmin voimakasta mielenrauhaa ja subjektiivista hyvinvointia. (Vasconcelos 2020.)

Aivojen kapasiteetti

Aivojen kapasiteetti (7%) on henkisen älykkyyden ilmenemisen mahdollistavaa jokaisella ihmisellä olevaa aivojen synnynnäistä kapasiteettia, joka voidaan tunnistaa aivojen rakenteista (Zohar ja Marshall 2004, 97). Zohar ym. puhuu aivojen "jumala-pisteestä", jonka on todennettu aktivoituvan henkisten kokemusten aikana. Sen lisäksi hän puhuu 40 hertsin taajuudesta, jonka

värähtelytaajuus kokoaa aivojen eri osissa yhtä aikaa tapahtuvat aktivaatiot (Zohar ja Marshall 2004, 104). Hänen mukaansa nämä ovat neurologisia todisteita henkisen älykkyyden olemassaolosta.

Useasti henkisiin näkemyksiin liittyy kehollisuudesta irrallaan oleva tietoisuuden käsite. Siitä käytetään esimerkiksi sanaa sielu, henki tai kuolematon osa ihmistä. Tämä transsendenttinen näkemys tarkoittaa myös sitä, että ihmisen tietoisuus jatkuisi myös sen jälkeen kun ihmiset aivot eivät enää toimi. Siten, että haetaan todistetta aivojen toiminnasta transsendenttiselle olemuspuolelle tuntuu hieman ristiriitaiselle. Toisaalta nämä kaksi näkemystä kyllä voivat olla yhtä aikaa totta. Ihmisellä voi olla kehosta riippumaton tietoisuus, jolloin se sama tietoisuus voi toimia myös kehon ja aivojen kautta, kuitenkin olematta niistä riippumaton. Jos asia on näin, henkisestä älykkydestä voitaisiin löytää todisteita myös aivojen toiminnan kautta.

Aikanaan kun psykologia irrottautui filosofiasta, tuli tietoisuuden mysteeri psykologian ensisijaiseksi ratkaistavaksi asiaksi (Rauhala 1986, 67). Se on myöhemmin kyllä muuttunut, mutta tietoisuutta on tutkittu kautta aikojen. Tosin länsimainen käsitys ja tutkimus tietoisuudesta on suuntautunut enemmän tietämiseen ja tiedonkäsittelyyn, kuin tietoisuuden pyhään olemuspuoleen (Rauhala 1986, 67).

Tieteellisessä keskustelussa on erilaisia näkemyksiä henkisen älykkyyden biologisesta ja neurologisesta todistettavuudesta. Gardnerin haluttomuus tunnustaa henkinen älykkyys älykkyudeksi pohjautuu siihen, että vielä ei ole todistettu riittävästi sitä, että mitkä aivojen osa-alueet liittyvät henkiseen älykkyyteen (Gardner 1993, 18-21). Gardner tunnustaa henkisen älykkyyden ilmiön ihmisissä, mutta hänen näkemys älykkydestä on biologinen ja siksi biologisten todisteiden puute on esteenä älykkyyden tunnustamisessa. Emmonsikin (2000, 62) määrittelee henkisen älykkyyden biologiseksi potentiaaliksi hyväksikäyttää henkistä informaatiota ongelmanratkaisussa. Siskin (2016, 194-197) mukaan aivojen tila on yksi henkisen älykkyyden ydinalueita. Siskin

näkemykset aivojen tilasta perustuvat Persingerin (1996) sekä Ramachandran ja Blakesleen (1998) tutkimuksiin. Kun taas Zohar ym. perustaa aivojen kapasiteetin Ian Marshallin (1996) artikkeliin.

Vuonna 1986 Rauhala ennusti meditaatiotutkimuksen tulevasta noususta. Hän kirjoitti: "sitten kun länsimaisessa kulttuurivirrassa vahvistuu ihmisyksilön arvoa tähdentävä ja hänen vastuuta itsestään painottava linja, tulee myös omakohtainen meditaatiopsykologia sijoittumaan nykyistä paremmin ihmistutkimusta suorittavien tutkimusalojen joukkoon (Rauhala 1986, 70)". Goleman ja Davidson (2018) ovat koonneet viimeaikaiset meditaatiotutkimukset kirjaansa "Altered Traits: Science Reveals How Meditation Changes Your Mind, Brain, and Body". Tutkimusten mukaan pitkään meditaatiota tehneillä ihmisillä on mitattu aivoista normaalia ihmistä huomattavasti pidempiaikaisia gamma-aallonpituuksia. Meditaatiotutkimusten gamma-aaltojen ilmenemiset asettuvat Zoharin ym. mainitsemaan 40 hertsin taajuudelle, sillä gamma aaltojen värähtelytaajuus on 25-100 hertsin taajuudella. Joten tämä tutkimuksen tulokselle löytyy vastaavuutta myös nykyisestä meditaatiotutkimuksesta.

4.3. Ominaispiirteet

Ominaispiirteet selkeyttävät henkisen älykkyyden käsitettä. Ominaispiirteet tulevat toistuvasti esille raakadatasta ja määrittelevät sen, millainen käsite on kyseessä. Aineistossa useasti ilmenevät ominaisuudet piirtävät tavallaan käsitteelle oman selkeyttävän määritelmänsä. Niiden kautta on helpompi erottaa henkisen älykkyyden käsite sen lähikäsitteistä. (Rodgers 1993, 83 Sorppanen ja Kyngäs 2004, 177.)

Tunnistaessa tekstistä henkisen älykkyyden ominaispiirteitä, vastasin seuraaviin kysymyksiin:

- Mikä ja millainen on henkinen älykkyys?

- Miten se ilmenee ihmisessä?
- Millainen on henkisesti älykäs ihminen?
- Mitä ominaisuuksia on henkisesti älykkäällä ihmisellä?

Tunnistin henkisen älykkyyden ominaispiirteiksi kahdeksan piirrettä, joten tässä on selkeästi enemmän variaatioita ja prosentuaalista hajontaa kuin ennakkoehdossa. Ominaispiirteiksi muodostui sisältäpäin ohjautuminen (23.6%), holistisuus (18.3%), merkityksellisyyden kokeminen (17.5%), sisäinen joustavuus (16%), syvällisyys (7.2%), vakaus ja vastuuntuntoisuus (6.1%), itsenäisyys (5.7%) ja transsendenttisuus (5.7%). Nämä kaikki ovat ihmisessä sisäisesti ilmeneviä piirteitä, joten tämän analyysin mukaan kaikki henkisesti älykkään ihmisen ominaispiirteet ovat sisäisiä.

Seuraavaksi käyn läpi henkisesti älykkään ihmisen ominaispiirteet ja raakadatasta nostetut malliesimerkit tulosten painoarvojen mukaisessa järjestyksessä, siten että eniten mainintoja saanut käsite käsitellään ensimmäisenä ja niin edelleen. Käsittelen jokaista ominaispiirrettä laajemmin sekä peilaan sitä muuhun tutkimustietoon ja lähteisiin.

Sisältäpäin ohjautuminen

Sisältäpäin ohjautuva (23.6%) ihminen on kykenevä sisäiseen reflektioon, hän pystyy näkemään omat virheensä ja oppimaan niistä (Zohar ja Marshall 2004, 45 ja 118). Sisältäpäin ohjautuminen tapahtuu sisäisen navigaattorin kautta. Sisältäpäin ohjautuva ihminen on itsenäisesti valinnut omat arvonsa ja sen mihin hän uskoo, lisäksi hän tunnistaa sen mikä motivoi nimenomaan häntä (Zohar ja Marshall 2004, 3, 118, 153). Sisältäpäin ohjautumiseen kuuluu omien arvojen mukainen elämä, joka on parhaimmillaan henkilökohtaisen kutsumuksen toteuttamista (Zohar ja Marshall 2004, 3 ja 156).

Sisältöpäin ohjautuminen edellyttää syvällistä itsetuntemusta, joka oli taas henkisen älykkyyden ennakoiva tekijä. Aikaisemmat itsetuntemuksen kohdalla löydetyt viittaukset eri tutkimuksiin ovat relevantteja myös tässä kohtaa. Näin ollen voin jo tässä vaiheessa perustellusti todeta, että tämä kohta saa tukea olemassa olevista tutkimuksista.

Tietokirjan henkisestä älykkyydestä kirjoittaneen Alexanderin (2016) mukaan henkinen älykkyyks on täydellinen sisäinen ohjaussysteemi. Toisen tietokirjailijan Wigglesworthin (2012) mukaan henkinen älykkyyks näkyy mm. ihmisen kykynä säilyttää sisäinen rauha. Siskin (2002, 209) mukaan sisäinen kokemus on henkisen älykkyyden peruslähtökohta. Vaughanin (2002, 16) mukaan henkinen älykkyyks on monitasoista tietämistä, jossa yhdistyy sekä sisäinen että ulkoinen elämä. Chu (2007, 62) kuvailee henkisen pääoman olevan intentionaalisia sisäisiä voimavaroja. Ahmadian ym. (2013) työstressiä ja henkistä älykkyyttä tarkastelevan tapaustutkimuksen mukaan henkinen älykkyyks sisältää sisäisen ohjauksen ja viisauden.

Mutta mikä on sisältöpäin ohjautumista? Tähän kysymykseen saadaan vastaus käsittelemällä sisäisiä motivaatiotekijöitä. Ihminen voi motivoitua eli ohjautua joko sisäisesti tai ulkoisesti. Kun ihminen ohjautuu ulkoisesta motivaatiosta käsin hän joko tavoittelee jotakin ulkoista palkkiota, kuten palkkaa, tai suojautuu rangaistukselta, joka seuraisi asian tekemättä jättämisestä. Ulkoinen motivaatio on pelkoperustaista, jonka äärellä viriää helposti stressi ja ahdistus. Kun toiminta ohjautuu ulkoapäin, ihmisen täytyy ponnistella ja "potkia itseään" suorittamaan käsillä olevaa asiaa. Tekeminen on henkisesti kuluttavaa ja pahimmillaan se kaventaa ihmisen näkökulmaa. Sisäinen motivaation tunnistaa siitä, että tekeminen itsessään vetää puoleensa. Ihmisellä on silloin sisäinen palo asian äärelle ja hän näkee uhkakuvien sijaan mahdollisuuksia. Sisäisesti motivoitunut tekeminen on usein rohkeaa, innostavaa, iloa tuottavaa ja energisoivaa. Usein sitä leimaa leikkimielisyys ja kevyt tekemisen tuntu. Sisäisesti motivoitunut tekeminen laajentaa näkökulmaa. Näkökulman laajeneminen viittaa henkisen älykkyyden ilmiöön, sillä perspektiivin vaihtaminen tai laajentaminen on Wigglesworthin (2012) mallin mukaan osa henkistä älykkyyttä. (Martela & Jarenko 2015, 26.)

Emmonsin (2000, 5) mukaan kognitiivis-motivatioaalinen näkökulma avaa oven älykkyyden uudelleen käsittelyyn ja on siten yksi olennainen tekijä älykkyyden näkemisessä henkisenä. Aikanaan Goleman jakoi tunneälyn viiteen eri kohtaan, josta yksi oli motivoituminen (Goleman 2004). Myöhemmin Goleman jätti motivoitumisen pois otsikoinnista, mutta säilytti sen kuitenkin osana tunneälyä. Kuten jo aikaisemmin olen maininnut Zoharin (2005) mukaan tunneäly on pohja henkiseen älykkyydelle. Motivaatiotekijät ovat Emmonsinkin (2000, 4) mukaan linkittyneinä henkiseen älykkyyteen, sillä hänen mukaansa elämän perimmäiset kysymykset yhdistävät ihmisessä motivaation, henkisyden ja älykkyyden. Myös Maslowin löydöt vuosikymmenien takaa tukevat tätä tulosta. Maslow (1962, 33) tutki aikanaan erityislaatuisia ja itseään toteuttavia ihmisiä (joilla oli myös transsendenttisiä kokemuksia) ja totesi, että he ohjautuvat ennen kaikkea sisältä päin. Siskin (2002, 209-210) mukaan saavuttamalla yhteyden sisäiseen ääneen, joka on ylemmän tietoisuuden kuiskaus, ihminen löytää henkisen (tai hengellisen) yhteyden ja sitä kautta kehittää henkistä älykkyyttään.

Holistisuus

Holistisuus (18.3%) tarkoitti Zoharin ym. kirjassa mm. erilaisten asioiden ja tapahtumien sisäisten yhteyksien huomaamista (Zohar ja Marshall 2004, 132-133). Syvimmällä tasolla holismi oli kykyä tunnistaa ääretön rajallisen muodon ilmentymässä (Zohar ja Marshall 2004, 133).

Henkiseen älykkyyteen liittyy vahvasti holistinen näkemys, jossa mukaan yksittäinen ihminen on osa suurempaa kokonaisuutta (Zohar 2005, Ahmed 2016). Silloin myös yksittäisen ihmisen teoilla on merkitystä kokonaisuudessa. Sekä Zoharin että Wigglesworthin malleissa on sanoitettu holistisuutta. Zoharin ym. (2014) mallissa on mainittu holistisuus yhtenä henkisesti älykkään ihmisen ominaisuutena. Wigglesworthin (2012) mallissa on taas mainittu tietoisuus yhteydestä. Emmonsin (2000) käsitys älykkyydestä on empiirinen, holistinen sekä hengellinen. Emmonsin mallissa on mainittu kyky nousta fyysisen ja materiaalisen yläpuolelle sekä kyky kokea korkeampia

tietoisuudentiloja, joista molemmat edellyttävät holistisuutta. Amramin (2008) mukaan holistisuus on yksi henkisen älykkyyden ominaisuuksista. Esimerkiksi malesialaisen tutkimuksen mukaan henkinen älykkyyden olisi suositeltava pohja Malesian kansallisen koulutuksen holistisen perusarvoksi (Hanefar ym. 2015).

Holistista näkökulmaa tarvitaan yhä kipeämmin myös tulevaisuuden yhteiskunnassa. Sitran megatrendejä listaavassa artikkelissa puhutaan (tosin hieman eri termeillä) holistisesta näkökulmasta ja sen tarpeellisuudesta postnormaalissa ajassa: "...postnormaalissa ajassa korostuukin monimutkaisuuden hyväksyminen ja kokonaisuuksien ymmärrys. On tarve nähdä asioiden välisiä yhteyksiä ja suurempaa kuvaa. Ymmärrys asiayhteyksistä, asioiden taustoittaminen, tarinallisuus ja muutosten suuruuden ja keskinäisten suhteiden ymmärrys korostuvat (Dufva 2020, 54)". Holistisuus ja henkinen älykkyyden kulkevat siis käsi kädessä, toivottavasti myös suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuudessa.

Merkityksellisyuden kokeminen

Merkityksellisyuden kokeminen (17.5%) on tutkimuksen mukaan osa henkisen älykkyyden ilmentymistä. Merkityksellisyys ei ole ulkoapäin annettua tai opittua, vaan se löytyy ainoastaan ihmisen henkilökohtaisen kokemuksen kautta. Aineiston mukaan syvällisen merkityksellisyuden kokeminen on henkisen älykkyyden ydintä (Zohar ja Marshall 2004, 4). Merkityksellisyuden kokemus alkaa muodostua kun ihminen alkaa pohtimaan syvällisiä miksi-kysymyksiä ja sitä miksi tekee sitä, mitä tekee (Zohar ja Marshall 2004, 43). Merkityksellisyuden kokemus voi ilmetä myös kutsumuksen tuntona, jolloin ihminen kokee tulleensa kutsutuksi palvelemaan jotakin itseään suurempaa (Zohar 2014, 35 ja 119).

Merkityksellisyys ja sen löytäminen tuo elämään syvyyttä ja lisäarvoa. Maslowin (1962) mukaan elämän tarkoituksen etsiminen on yksi perustavanlaatuisia asioita elämässä. Franklin (1980, 27) mukaan ihmisellä on perustavanlaatuinen tarve löytää tarkoitus. Merkityksellisyuden ja tarkoituksen löytäminen eivät voi tulla ihmisen ulkopuolelta annettuna, vaan se on tulos ihmisen

sisäisestä matkasta. Franklinin (1962, 36) mukaan ”tarkoitus on ainutkertainen ja henkilökohtainen löytö”.

Franklin mukaan ihmisen on turha etsiä elämän tarkoitusta, vaan pikemminkin hänen tulee vastata elämän ojentamiin ”elämänkysymyksiin” (Frankl 1986, 82). Nämä jatkuvasti muutostilassa olevat elämänkysymykset ovat elämän ihmiselle asettamia velvollisuuksia. Franklin mukaan jokaisella on olemassa jokaisessa hetkessä oma paikka. Merkityksellistä ei ole se millainen kyseinen paikka on ulkoisten mittareiden mukaan, eli esimerkiksi sillä kuinka vaikutusvaltaisen tai arvostettu kyseinen paikka on, vaan tärkeintä on se, millä laadulla täytämme oman kulloisenkin paikkamme. Hänen mukaansa rivityöntekijä, jolla ei varsinaisesti ole suurta ulkoista vaikutusvaltaa, voi omassa paikassaan saada aikaiseksi paljon enemmän ja viettää merkityksellisempää elämää, kuin ihminen jolla on paljon vaikutusvaltaa, mutta joka ei ole tietoinen suuremmasta vastuustaan elämälle ja eikä siten elä sen mukaisesti. Frankl mainitsema ”suurempi vastuu elämälle” on ihmisen velvollisuuden täyttäminen ”elämänkysymykseen”. (Frankl 1986, 82-85.)

Käsitän Franklinin ajatukset, että oman paikan täyttäminen tulee olla sisäisestä motivaatiosta kumpuavaa olemista tai tekemistä, jossa on silloin mukana inspiraatio, ilo ja merkityksellisyyden kokemus. Samalla olemiseen tai tekemiseen syntyy uudenlaista laatua, läsnäoloa, josta on kirjoittanut saksalaissyntyinen mystikko Echart Tolle (2002). On helppo nähdä merkityksellisyyden kokemuksen ja elämäntehtävän toteuttamisen yhteys taiteilijan luovassa työssä. Mutta Maslowin mukaan jokaisella ihmisellä on omanlaisensa tapa ilmaista elämäntarkoitustaan ja merkityksellisyttä, eikä se välttämättä noudata perinteistä luovan ilmaisun mallia (Maslow 1943, 383). Koska merkityksellisyys on henkilökohtainen löytö, sen muodot vaihtelevat ihmisten mukaan. Tärkeintä siinä on oma kokemus merkityksellisyydestä.

Merkityksellisyys ja henkinen älykkyys liittyvät tiiviisti toisiinsa ja siitä on tehty myös empiirisiä tutkimuksia. Erään sairaanhoitajia tarkastelleen tutkimuksen mukaan henkisellä älykkyydellä, psykologisella hyvinvoinnilla ja elämän kokemisella merkitykselliseksi oli voimakas yhteys

(Sahebalzamani ym. 2013). Korkea henkinen älykkyys auttoi hoitajia parantamaan heidän psykologista hyvinvointia ja merkityksellisyyden kokemista elämässä, joka taas puolestaan vaikutti positiivisesti sekä sairaanhoitajien että potilaiden terveyteen.

Sisäinen joustavuus

Sisäinen joustavuus (16%) on joustavuuden lisäksi visionääristä luovuutta, spontaanisuutta sekä jopa sisäistä transformaatiota (Zohar ja Marshall 2004, 152, 149, 125 ja 66). Sisäiseen joustavuuteen liittyy näkökulma vaihtamisen kyky, jolloin ihminen pystyy tarkastelemaan tilannetta tai ongelmaa laajemmasta perspektiivistä tai toisen ihmisen näkökulmasta käsin. Visionäärinen luovuus on luovaa näkökulmaa tulevaisuuteen, jolloin ihminen pystyy kuvittelemaan uudenlaisen tulevaisuuden, jota ei ole vielä edes olemassa (Zohar ja Marshall 2004, 149).

Spontaanisuus oli Zoharin ym. henkisesti älykkään ihmisen ominaisuuksien yksi kohta. Zoharin ym. (2004, 118, 124-126) mukaan spontaanisuus ei ole äkkiväärää reagoimista elämän ärsykkeisiin, vaan se on kykyä elää todella tässä hetkessä sekä kykyä ottaa vastuuta ja vastata sen hetken mukanaan tuomiin asioihin.

Wigglesworthin (2012) mallissa taas löytyy tähän kohtaan useita yhteyksiä, kuten "tietoisuus muiden maailmankatsomuksista" ja "laaja aikaperspektiivi", joka on kykyä ajatella ja reflektoida asioita suuremmasta ajallisesta mittakaavasta käsin. Myös Wigglesworthin mallin viimeinen kohta "ihminen on linjassa elämän aaltoilun kanssa" nojautuu ihmisen dynaamiseen elämäntapaan, jossa hän hyväksyy jatkuvan muutoksen ja "surffaa vaivatta elämän aallokossa". Siihen vaaditaan vakaata luottamusta elämää kohtaan ja joustavaa kykyä vastata tässä hetkessä tapahtuviin asioihin.

Hayesin psykologisen joustavuuden mallin yhtenä määrittävänä toimenä on tietoisuustaidot eli mindfulness. Hayesin (2006) mukaan psykologinen joustavuus on tietoista läsnäoloa tässä hetkessä. Psykologinen joustavuus sisältää ihmisen avoimen tietoisuuden siitä, mitä sillä hetkellä tapahtuu hänen omassa mielessään sekä hänen ulkopuolellaan. Siihen sisältyy tunteiden, ajatusten ja tekojen tarkoituksenmukainen säätely sekä sisäiset arvot ja niiden mukainen toiminta. Psykologisen joustavuuden edellytyksenä on mielen kontrollin heikkeneminen ja havainnoivan minän vahvistuminen. (Hayes ym. 2006.)

Toinen tapa hahmottaa sisäistä joustavuutta on psyykinen resilienssi. Resilienssi juontaa juurensa ihmisen luonnollisesta sopeutumiskyvystä (Joutsenniemi & Lipponen 2015). Resilienssin voi ymmärtää ihmisen psyykkisenä sietokykyä, toipumiskykyä tai kykyä ylläpitää toimintakykyä ongelmien ja kriisien kohdalla (Joutsenniemi & Lipponen 2015). Psyykinen resilienssi on suhteellisen vakaa ominaisuus ja eri yksilöiden erot psyykkisessä resilienssissä näkyvät siinä, miten ihmiset kohtaavat, hallitsevat ja muuttavat elämässä vastaan tulevia stressitekijöitä (Ong ym. 2006). Empiirisissä tutkimuksissa on löydetty alustavia viitteitä siitä, että hyvään resilienssiin liittyy elämässä eteen tulevien stressaavien tapahtumien kestäminen, niistä toipuminen ja positiiviset tunteet (Ong ym. 2006, 732). Yhden ihmisen resilienssi saattaa vaihdella eri elämäalueilla (Southwick & Charney 2012, 6). Ihminen saattaa pystyä palautumaan perhettä koskevista vastoinkäymisistä varsin hyvin, mutta kun vastoinkäyminen liittyy työhön, hänen resilienssi voi olla huomattavasti epävakaampi. Resilienssi ei tapahdu sosiaalisessa tyhjiössä, vaan siihen vaikuttaa monet sosiaaliset tekijät, jotka voivat vahvistaa tai heikentää ihmisen kykyä kohdata vastoinkäymisiä (Southwick & Charney 2012, 7).

Southwick ja Charney (2012) tutkivat resilienssiä ja sen geneettisiä, biologisia, psykologisia, sosiaalisia ja henkisiä vaikuttimia. He haastattelivat erilaisia stressaavissa ja traumatisoivissa oloissa olleita ihmisiä, mm. Vietnamin sodassa vankeina olleita sotilaita, Amerikan armeijan erikoisjoukkojen opettajia sekä erilaisia traumoja kohdanneita tavallisia ihmisiä. Tutkimuksessaan he löysivät kymmenen resilienssitekijää, jotka edesauttoivat elämänhallinnassa. Näitä olivat mm. henkisyys, kognitiivinen ja emotionaalinen joustavuus sekä merkityksellisyys ja tarkoituksellinen

päämäärä. Se, että henkisyys edesauttaa psyykkisen resilienssin muodostumisessa, tukee tutkimukseni löydöstä siitä, että joustava mieli on osa henkistä älykkyyttä.

Syvällisyys

Syvällisyys (7.2%) ilmenee aineistossa mm. asioiden syvällisenä kokemisena ja haluna ymmärtää elämää ja sen tarkoitusta (Zohar ja Marshall 2004, 96). Se näkyy myös ihmisen tahtona löytää asioiden syvällinen merkitys (Zohar ja Marshall 2004, 98).

Syvällisyys on arkikielessä yleisesti ymmärretty termi, jossa se tarkoittaa menemistä pintaa syvemmälle. Pintataso voi olla arkista elämän suorittamiseen liittyvää toimintaa ja ajattelua. Usein sillä tasolla eletään silloin kun arjen oravanpyörässä juostaan asiasta toiseen, eikä ole aikaa pysähtyä läsnäolevaan hetkeen ja siinä tapahtuviin asioihin, tunteisiin ja merkityksiin. Syvällisyys tapahtuu taas pysähtymisen tilassa. Kun juokseminen lakkaa on aikaa katsoa pintaa syvemmälle, jolloin voi alkaa tunnistaa mielen syövereissä olevia ajatuksia ja tunteita - myös niitä epämieluisia. Syvällisyyden kautta voi nähdä myös asioiden syvempiä merkityksiä ja tarkoituksia. Pyhyiden kokemus ihan arkipäiväisten asioiden äärellä on syvällisyyden kaikuja. Emmonsin (2000) henkisen älykkyyden mallissa on mainittu ”kyky nähdä pyhyttä jokapäiväisissä asioissa”. Myös Mayerin mukaan pyhittämiseen kuuluu pyhyiden käsitteen liittäminen jokapäiväisiin aktiviteetteihin (Mayer 2000, 51-54). Ihminen voi kokea pyhyiden kokemuksia esimerkiksi luonnossa, elämyksellisissä paikoissa, pyhissä paikoissa, kuten kirkoissa tai temppeleissä tai vaikka taidenäyttelyssä. Jos ihmisellä on riittävää herkkyyttä pyhyiden kokemus voi laskeutua myös arkipäiväisten askareiden äärelle.

Asioiden syvällinen ymmärtäminen vastaa osaltaan myös ihmisen perusturvallisuuden tarpeeseen (Maslow 1943, 384). Kun elämän hämmentäville asioille saa syvällisen pohdinnan kautta selityksen, oli selitys sitten itse keksitty tai ulkopuolelta annettu, on helpompi ennakoita sen perusteella tulevaa. Sen lisäksi, että syvällisyys vastaa turvallisuuden tunteeseen, sillä voi olla myös

muita funktioita. Elämän ja universumin syvällisen tarkoituksen pohtiminen voi olla myös itsensä ilmaisua, luovuutta tai älyllistä mielen puurtamista (Maslow 1943, 384).

Ihminen voi taiteen kautta ilmaista syvällisiä elämän kysymyksiä. Taide näyttääkin olevan luontainen ilmaisun väylä syvällisten kokemusten sanoittamiseen. Maslowin mukaan mystisestä ja transsendenttisestä kokemuksesta kertominen asettuu useimmiten runolliseen tai hurmioituneeseen muotoon (Maslow 2011, 104, alkuperäinen julkaisuvuosi 1962). Judyn (2011) mukaan syvällinen osa ihmistä, eli ihmisen syvä psyyke tai sielu, viestii symbolien, emootioiden, mielikuvituksen, intuition, ahdistuksen tai sairauksien kautta. Ehkä taiteen symbolinen ja moniulotteinen kieli onkin sopiva syvällisyyden ilmaisuun.

Syvällisyyteen otolliset olosuhteet luo ihmisen luontainen herkkyys, sillä usein herkäät ihmiset ovat myös syvällisiä. Aron (2010) on hän tuonut erityisherkkyyks-käsitteen tutuksi laajalle yleisölle. Termejä erityisherkkyyks (high sensitivity), herkkyys (sensitivity) ja aistimusten käsittelyn herkkyys (sensory processing sensitivity) käytetään hyvin paljon päällekkäin ja tarkoittaen samaa asiaa (Aron 2010, xii). Herkkyyteen liittyy syvällinen asioiden prosessointi, johon liittyy esimerkiksi elämän tarkoituksen pohtiminen tai asioiden merkitysten reflektointi (Aron 2010, 24). Koska syvällisyys viittaa myös tahtona löytää asioiden syvällinen merkitys, mennään sen kautta myös henkisyyden pariin. Monille syvällisyys on sama asia kuin henkisyys. Henkisyydestä haetaan usein vastauksia syvällisiin kysymyksiin elämän, sekä sen myötä tulevien kriisien tai kärsimyksen tarkoituksesta.

Vakaus ja vastuuntuntoisuus

Henkisesti älykkään ihmisen vakaus ja vastuuntuntoisuus (6.1%) ilmenee aineiston mukaan siinä, että henkisesti älykäs ihminen pitää jalat maassa ja ajattelee asioita monelta kantilta (Zohar ja

Marshall 2004, 157-158). Vastuuntuntoisuus ilmenee myös syvällisenä kiitollisuutena siitä mitä on saanut elämässään ja haluna antaa jotakin takaisin (Zohar ja Marshall 2004, 157).

Persoonallisyyspsykologiassa yksi tunnetuimmista piirreteorioista on Big Five (McCrae & Costa 1986, 1944), joka on suomeksi viiden suuren persoonallisuuspiirteen teoria. Siinä persoonallisuuspiirteet jaetaan viiteen osaan; ekstroversio, sovinnollisuus, tunnollisuus, neuroottisuus ja avoimuus uusille kokemuksille. Piirteet ovat tutkimusten mukaan kohtalaisen pysyviä. Piirreteorian kohta tunnollisuus kuvastaa ihmisen vastuuntuntoisuutta ja järjestelmällistä toimintaa. Se sisältää esimerkiksi täsmällisyyden, luotettavuuden, huolellisuuden ja itsekurin. Henkisen älykkyyden ominaispiirteet vakaus ja vastuuntuntoisuus vastaavat siten piirreteorian tunnollisuus kohtaa. (McCrae & Costa 1986, 1944.)

Kun ihminen on tunnollinen, hän on asialleen omistautunut ja ominaisuuden ääripäässä jopa jäärapäinen. Sen lisäksi hän pystyy kontrolloimaan itseään ja hallitsemaan reaktioitaan sekä sisäisiin että ulkoisiin ärsykkeisiin (McCrae & Costa 1992). Persoonallisuuden ja henkisen älykkyyden yhteyttä on tutkittu lähinnä arabiankielisissä maissa (neljä viidestä löydetystä tutkimuksesta). Yksi vertaisarvioitu tutkimus oli tehty Jordaniassa (Mahasneh 2015). Siinä selvitettiin Big Five persoonallisuusteorian piirteiden ja henkisen älykkyyden yhteyttä. Tutkimukseen osallistui 716 Jordanian yliopiston opiskelijaa. Haastattelututkimuksessa oli kaksi kyselykaavaketta, toinen Kingin henkisen älykkyyden mittarin mukaan ja toinen McCraen ja Costan Big Five -teorian mukaan. Henkisestä älykkyydestä tarkasteltiin Kingin (2009) mittarin neljää kyvykkyyttä, jotka ovat 1) kriittinen eksistentiaalisuutta koskeva ajattelu, 2) henkilökohtaisen merkityksen luominen, 3) henkinen tietoisuus ja 4) mielentilan tietoinen laajentaminen. Tutkimuksen tärkein löytö oli se, että henkisen älykkyyden ja Big five -teorian persoonallisuuspiirteiden välille löytyy merkittävä yhteys. Yhteyttä ei kuitenkaan löytynyt henkilökohtaisen merkityksen luomisen ja henkisen tietoisuuden sekä neuroottisuuden välillä. Jälkikäteen tehdyssä analyysissä selvisi vielä, että kriittinen eksistentiaalisuutta koskeva ajattelu on ensimmäinen henkistä älykkyyttä ennustava tekijä, kun sitä tarkastellaan piirreteorian valossa. (Mahasneh 2015.)

Toinen piirreteorian ja henkisen älykkyyden yhteyksiä tarkasteleva tutkimus on tehty Tehranilaisen yliopisto-opiskelijoiden joukossa (Amrai ym. 2011). Siinä käytettiin edellisen tutkimuksen tavoin Kingin (2009) luomaa mittaristoa ja Costan ja McCraen (1992) piirreteoriaa. Tutkimuksen mukaan neuroottisuudella ja henkisellä älykkyydellä ei ole yhteyttä, mutta yhteys henkiseen älykkyyteen löytyy tunnollisuuden, sovinnollisuuden ja ekstraversioon kohdalla. Ihmettelin ekstaversioon ja henkisen älykkyyden yhteyttä, kun kyseessä on kuitenkin sisäisen maailman tuntemisesta tuleva älykkyys, joka taas on enemmän ominaista introvertille kuin ekstrovertille. Tutkimuksen mukaan myöskään avoimuudella ei näyttänyt olevan yhteyttä henkiseen älykkyyteen, joka on mielestäni varsin yllättävä ja poikkeuksellinen tulos. Kuitenkin Amrain ym. (2011) tutkimus tukee sitä ajatusta, että ihmisen persoonallisuuden piirteillä ja henkisellä älykkyydellä on yhteys, vaikka muutoin tutkimustulokset olivat osittain hämmentävän poikkeuksellisia muihin tutkimuksiin nähden.

Itsenäisyys

Itsenäisyys (5.7%) on muun muassa kykyä seistä omilla jaloillaan toisten ihmisten eriävistä mielipiteistä huolimatta (Zohar ja Marshall 2004, 142). Sen lisäksi, että itsenäisyys on itsenäisyyttä toisista ihmisistä, se oli myös itsenäisyyttä oman mielen totutuista koukeroista (Zohar ja Marshall 2004, 142). Itsenäisyys on myös omien polkujen kulkemista siinä, millä tavalla henkistä älykkyyttä ilmentää (Zohar ja Marshall 2004, 115).

Itsenäisyys on ihmisen perustavanlaatuisia tarpeita ja oikeuksia. Oikeus henkilökohtaiseen vapauteen on jopa kirjattu Suomen perustuslakiin (1999/731, 7§): "Jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen." Eriksonin (1950, 1980) ihmisen psykososiaalisen kehitysteorian mukaan ihmisen toinen kehitystehtävä, joka tulee vastaan taaperoiässä, on itsenäisyyden kehittäminen. Jotta ihminen voi toteuttaa itseään ja ohjautua sisältäpäin, hänellä tulee olla riittävä määrä itsenäisyyttä. Decin ja Ryanin (2000)

itseääräämisteorian mukaan sisäisen motivaation yksi tärkeä perusedellytys on autonomia. Myös keskitysleirin kauhut henkilökohtaisesti kokenut Frankl (1978) pitää autonomiaa tärkeänä itseisarvona. Hänen mukaansa ihmiseltä voidaan viedä kaikki ulkokohtainen, kuten keskitysleirillä tapahtui, mutta henkistä minuutta ei kuitenkaan voida riistää ja sen myötä ihmisellä on aina, raskaimmissakin olosuhteissa, vapaus valita se miten hän suhtautuu käsillä oleviin olosuhteisiin (Frankl 1978).

Henkisessä älykkyydessä itsenäisyys on myös itsenäisyyttä oman mielen totutuista koukeroista (Zohar ja Marshall 2004, 142). Mitä tämä tarkoittaa? Ensinnäkin, jotta ihminen voi olla tietoinen omista ajatuksistaan, hänellä täytyy olla kykyä tarkastella omia ajatuksiaan. Hänellä täytyy olla kykyä "astua ulos ajatuksen alituisesta kierteestä" ja nähdä omassa mielessään tapahtuvia ajatusketjuja hieman kauempaa. Metakognitio tai metatietoisuus on ihmisen kykyä ajatella omaa tai toisten ajattelua (Iacobon 2011). Kyky kehittyy, kun ihminen keskittää säännöllisesti mielensä ja tarkastelee sitä uppoutumatta ajatuksiin.

Ihmisen aivoissa on limbinen järjestelmä, joka säätelee tunteita sekä mediaalinen etuotsalohko, joka taas puntaroi asioita ja tilanteita "järjellä" ja hillitsee tunnereaktioita. Normaalisti näiden kahden järjestelmän välillä on hyvä yhteys, jolloin ihminen pystyy itse rauhoittamaan itseään. Otsalohkon ja mantelimumakkeen vuorovaikutus onkin ihmisen neurologinen itsehallinnan perusta (Goleman 2014, 27). Limbisessä järjestelmässä tärkeää roolia näyttely mantelimumake, joka on aivojen palosireeni, joka vaaran uhatessa alkaa huutaa täyttä häkää ja hälyttää koko kehon ja mielen valmiustilaan. Mantelimumakkeen toiminta on erityisen tärkeää eloonjäämisemme takia, mutta sen vikailmoitukset, eli vaarattomasta tilanteesta lauenneet väärät hälytykset, ovat todennäköisiä. Jo aloittelijan suorittama säännöllinen meditaatio tutkitusti vähentää "aivojen tunnekeskuksen palomestarin" eli mantelimumakkeen hälytyksiä ja vahvistaa sen yhteyttä aivojen etuotsalohkoon, joka vaikuttaa mm. käytöksen ja tunteiden hillitsemiseen (Goleman 2014, 26 Goleman ja Davidson 2018, 273). Kun ihminen ei ole enää "pakotettu" toimimaan vanhan ja totutun mallin mukaan, joka tapahtuu usein mantelimumakkeen hälytyksen ollessa aktiivinen, vapautuu hänelle

tilaa ja kykyjä muuttamaan oman mielen rakennelmia ja totuttuja ajatuskuvioita (Van Der Kolk 2006, Goleman 2014, 26-30). Meditaatio on mainittu monessa eri lähteessä yhdeksi tärkeäksi välineeksi voimistaa henkistä älykkyyttä (mm. Vaughan 2002, Zohar ja Marshall 2004 ja Sisk 2016). Ilmiselvää on, että sen myötä voimistuu myös mielen itsenäisyys oman mielen kaavamaisista ja totutuista koukeroista.

Transsendenttisuus

Transsendenttisuus (5.7%) on tässä yhteydessä elämän syvällisen ulottuvuuden tai oman henkisen ytimen tunnistamista, jota Zohar ym. nimittää sieluksi tai henkilökohtaiseksi kokemukseksi pyhyydestä (Zohar ja Marshall 2004, 94, 119 ja 207). Transsendenttisuuden äärellä oleva ihminen ymmärtää, että hänen todellinen tärkeytensä tulee syvemmältä, kuin egon tasolta (Zohar ja Marshall 2004, 154). Transsendenttisuuden kokemukseen liittyy voimakas kuulumisen, yhteyden ja osallisuuden tunne (Zohar ja Marshall 2004, 44, 157-158).

Transsendenssi on Mayerin (2000) mukaan fyysisen todellisuuden ylittämistä ja yhteyden kokemista ihmiskuntaan. Transsendenttisen voi kääntää myös yliaistilliseksi tai ylimaalliseksi. Yksinkertaisesti se tarkoittaa ihmisen kurottautumista näkymättömään, aistien toisella puolella olevaan, maailmaan. Transsendenttinen kokemus on hetkellinen muutos ihmisen tietoisuudessa. Mielenkiintoista olisi tarkastella mitä tietoisuudessa ja ihmisen aivoissa tapahtuu transsendenttisen kokemuksen aikaan. Sitä ei ole helppo tutkia, sillä transsendenttinen kokemus ei ole tuotettavissa kontrollin kautta ja sen lisäksi se on harvinainen sekä ennalta-arvaamaton.

Hengellinen, henkinen tai transsendenttinen kokemus avaa tietoisuuden toiseen ulottuvuuteen, joka on materian maailman toisella puolella. Joidenkin arvioiden mukaan noin puolet tai yksi kolmasosa ihmisistä olisi kokenut transsendenttisiä kokemuksia (Rankin 2009). Transsendenttisten kokemusten perinteinen näyttämö on henkisen ja hengellisen kokemusten kirjo. Niiden lisäksi ihminen hakee transsendenttista kokemusta monella eri tapaa, eikä siihen tarvita hengellistä merkitysjärjestelmää. Transsendenttisen kokemuksen kaltaisia tiloja tapahtuu esimerkiksi

musiikin, taiteen tai luonnon syvällisen kokemisen äärellä (Lowis 1998, Tsaur ym. 2013, Elena 2015). Niitä tapahtuu myös psykoaktiivisten aineiden, kuten ayahuascan nauttimisen kautta (Trichter ym. 2009). Transsendenttisisessä kokemuksessa ihminen pysähtyy kokemaan kokonaisvaltaisesti nyt-hetkessä olevaa, antautuu kokonaisvaltaisesti sen vaikutukseen ja kokee jotakin syvällistä.

Kyvyssä transsendenttisuuden kokemukseen on hyvin paljon samaa kuin hypnoosialttiudessa. Mielen rakenteet, jotka indeksoivat hypnoosiin vaipumisen kanssa ovat mentaaliset rajat ja itsensä ylittäminen (Cardeña ja Terhune 2014). Samaisen tutkimuksen mukaan hypnoosialttiuteen vaikuttaa taipumus kokea tieoisuuden muutoksia, joille on taas ominaista rajattomuus, itsensä ylittäminen ja sulautuminen yhteyteen (Cardeña ja Terhune 2014). Sekä hypnoosissa että transsendenttisisessä kokemuksessa on kyse tietoisuuden eriasteisesta muutoksesta. Molemmilla on ominaista mentaalisten rajojen ylittäminen, kyky ylittää oma egokeskeinen minä ja sulautua yhteen läsnäolevan kokemuksen kanssa.

Tornstam (1989, 1999) on luonut ikääntymisteorian Gerotranssendenssin. Sen mukaan ihmisen transsendenssin taso syvenee ikääntymisen myötä. Gerotranssendenssi onkin viimeinen vaihe ikääntymiseen liittyvässä luonnollisessa prosessissa, jossa ihminen saavuttaa kypsyyden ja viisauden (1999, 11.) Teorian mukaan ihminen määrittelee elämän loppuvaiheilla uudelleen sekä itsensä että ympäristön ja kokee kosmista yhteyttä universumin hengen kanssa. Vaikka prosessi on luontainen, se muokkautuu siinä kulttuurisessa kontekstissa, jossa ihminen elää. Parhaimmillaan se voi johtaa uuden kosmisen näkökulman syntymiseen.

Maslow tarkasteli tutkimuksessaan itseään toteuttavia ihmisiä ja näytti siltä, että heillä oli taipumusta tietoisuuden tilan muutoksiin, jotka ilmenivät mystisinä tiloina tai huippukokemuksina. He kuvailivat niitä ekstaattisiksi onnellisuuden kokemuksiksi, jolloin kaikki pelot, huolet ja murheet jäivät taka-alalle ja minuus suli osaksi jotakin suurempaa. Ihmiset kertoivat ymmärtäneensä

kokemuksen aikana perimmäisiä elämän totuuksia ja salaisuuksia. Maslowin mukaan hyvin erilaiset ihmiset ovat kykeneviä kokemaan huippukokemuksia. Joillekin huippukokemukset ovat transformatiivisia ja terapeutisia. Ne tapahtuvat hyvin monenlaisten asioiden äärellä. Maslowin tarkastelemissa huippukokemuksissa ei ollut kyse uskonnollisesta viitekehäksessä tapahtuneista kokemuksista, ainakaan sen perinteisessä yliluonnollisesta merkityksessä. Huippukokemukset tapahtuivat urheilusuorituksen keskellä, syvän rakkauden kokemisen tai fyysisen rakastelun äärellä, muissa esteettisissä hetkissä, luovuuden ja inspiraation purskahduksissa, lapsen syntymässä sekä yhteyden kokemuksissa luonnon kanssa. Kokemukset olivat Maslowin mukaan hyvin luonnollisia, eivätkä yliluonnollisia, siksi hän alkoi kutsua niitä mystisten kokemusten sijaan huippukokemuksiksi. (Maslow 1962b.)

Tämä tutkimuksen tulos henkisen älykkyyden transsendenttisestä ominaispiirteestä saa tukea aikaisemmista tutkimuksista ja näkemyksistä. Emmonsin (2000) mukaan henkiseen älykkyyteen liittyy kyky kohottaa tietoisuuttaan, kun taas Mayerin mukaan henkisesti älykäs ihminen kykenee tietoisesti astumaan korkeampaan tietoisuuden tilaan (Mayer 2000, 48). Transsendenssi sisältää Mayerin (2000) mukaan fyysisen todellisuuden ylittämisen ja yhteyden kokemisen ihmiskuntaan. Siskin (2002, 210) mukaan henkisen älykkyyden ydinkokemuksia ovat mm. huippukokemukset, transsendenttinen tunne sekä noussut tietoisuus. Vaughanin mukaan henkinen älykkyys on enemmän kuin mentaalinen kyky, sillä se yhdistää persoonan transpersoonalliseen tilaan, jossa minuus yhdistyy henkeen (Vaughan 2002, 19). Hänen mukaansa henkisen älykkyyden kehittäminen sisältää sekä transsendenttistä että tervettä psykologista kasvua (Vaughan 2002, 28). Emmonsin (2000) henkisen älykkyyden mallin kaksi ensimmäistä kohtaa liittyvät tiivisti transsendenttisuuteen. Mallin mukaan "ihmisellä on kyky nousta fyysisen ja materiaalisen ulkopuolelle" sekä "kapasiteettia kokea korkeampia tietoisuudentiloja" (Emmons 2000).

Myös meditatiivinen mielentila on eräänlaisen transsendenttinen kokemus, joskaan se ei ole transsendenttisen ilmiön voimakkaimmasta päästä. Norjalaissyntyinen, mutta Amerikassa vaikuttava meditaatio-opettaja, Gil Fronsdal (2020) kertoi meditaatiokurssillaan huhtikuussa 2020,

että meditatiivinen mielen syveneminen, joka on tunnistettavissa syvän rauhan tilana, ei ole synnytettävissä ihmisen tekojen ja kontrollin kautta. Hän jatkoi, että ”ihminen voi teoillaan luoda ai-noastaan otolliset olosuhteet meditatiivisen mielentilan syntyiselle, mutta sen lopullinen ilme-nemisen syntyhetki on kontrollin ulottumattomissa”.

Jonkinasteinen tietoisuuden avautumisen tila on myös luovan oivalluksen hetki. Luovan oivalluk-sen hetkeä sekä meditoijien harjaantunutta mieltä yhdistää neurologian näkökulmasta samanlai-nen gamma-aallonpituus. Nimittäin uuden oivalluksen syntyessä ihmisen aivoissa humahtaa gamma-aalto, joka taas edellyttää syntyäkseen ensin ongelmaan keskittymistä ja sen jälkeen ta-pahtuvaa levollista ja rauhallista mielentilaa (Goleman 2014). Luova oivallus voidaan kokea mm. ahaa-elämyksenä, oivalluksena, ratkaisuna ongelmaan tai uutena, avarampana näkökulmana. Tyypillisesti tällainen luovan oivalluksen gamma-humahdus kestää alle sekunnin, useimmiten neljäsosa sekunnin (Goleman & Davidson 2018). Tutkimusten mukaan vuosikausia kestänyt säännöllinen ja runsas meditaation harjoittaminen (joka on useimmiten mahdollista esimerkiksi meditaatioharjoitusta arvostavissa kulttuureissa elävillä nunnilla ja munkeilla) saa aikaan sen, että ihmisen aivoissa on mitattavissa pidempiaikaisia, sekunteja ja jopa minuutteja kestäviä gamma-aaltovärähtelyjä (Goleman & Davidson 2018, kohta 22:22). Davidson kertoi tutkimuksis-taan, joissa jopa vähemmän meditaatiota harjoittaneet niin sanotut tavalliset ihmiset, kokevat meditaation ansiosta tavallista ihmistä runsaampia gamma-aaltojen värähtelyjä (Goleman & Da-vidson 2018, kohta 23:03). Toki aivoaaltojen, luovan oivalluksen sekä meditatiivisen mielentilan neurologinen yhteys vaatii vielä lisää tutkimuksia, mutta yhteys niiden välille on jo todistettavasti tunnistettu.

Emmonsin (2000) mukaan yksi henkisen älykkyyden ydinkohta on ihmisen kyky kohottaa tietoi-suuttaan. Mayerin (2000, 48) mukaan henkisesti älykäs ihminen tietoisesti astuu korkeampaan tietoisuuden tilaan, joka on Golemanin ja Davidsonin (2018) mukaan mahdollista henkisiin har-joituksiin elämänsä omistaneelle ihmiselle. Näistä tutkijoiden näkemyksistä teen sen johtopää-töksen, että ihminen, joka on pitkäjänteisesti ja syvällisesti harjoittanut mieltään henkisillä

harjoituksilla voi siirtyä Mayerin mukaisesti korkeampaan tietoisuuden tilaan. Ja sellainen ihminen, joka on harjoittanut mieltään, mutta ei hallitse sitä vielä mestarin tavoin, kokee satunnaisesti kohonneita tietoisuudentiloja, jolloin kyseessä on Emmonsin mukainen kyky kohottaa tietoisuuttaan.

4.4. Seuraukset

Seuraukset ovat tutkittavan käsitteen jälkeen tulevia asioita, eli käsitteen vaikutuksia, sen ilmene-
misen tuloksia tai seurauksia. Seurausten tutkimisella tutkija voi löytää käsitteeseen liittyviä en-
nestään huomaamattomia ideoita tai asioita. (Sorppanen ja Kyngäs 2004, 177.)

Tutkiessani henkisen älykkyyden käsitteen seurauksia pyrin löytämään aineistosta vastauksen seuraaviin kysymyksiin:

- Mitä ilmiöitä on havaittavissa henkisen älykkyyden ilmenemisen seurauksena?
- Mitä henkisestä älykkyydestä tai henkisesti älykkäästä toiminnasta seuraa ihmiselle itselleen?
- Mitä henkisestä älykkyydestä tai henkisesti älykkäästä toiminnasta seuraa yhteisölle, yhteiskunnalle ja ympäristölle?

Kysymysten kautta pyrin hahmottamaan sitä mitä henkisestä älykkyydestä seuraa sekä yksilö-
että kollektiivisella tasolla huomioiden sekä muut ihmiset että laajemmat elämänmuodot, kuten
eläimet ja luonnon.

Tutkimuksessa tunnistettiin viisi seurausta. Ne olivat henkinen pääoma (27.4%), elämänlaadun
paraneminen (25.5%), kehittyminen (17.9%), arvopohjainen ja visionäärinen toiminta (16%) sekä
kestävä ja vakaa yhteiskunta (13.2%). Yli puolet maininnoista kuuluivat joko "henkinen pääoma"
tai "elämänlaadun paraneminen" kategoriaan.

Henkinen pääoma

Henkinen pääoma (27.4%) on henkisen älykkyyden kerryttämää pääomaa, joka on mm. viisautta, myötätuntoa, arvopohjaista toimintaa ja kokonaisvaltaista holistista näkemystä maailmasta. Se on syvällistä tietoisuutta, joka sisältää syyn sille miksi ihminen (tai yritys) on olemassa, mihin se uskoo, mihin se pyrkii ja mistä se ottaa vastuuta (Zohar ja Marshall 2004, 4 ja 122). Henkinen pääoma on aineiston mukaan pilkahdusta äärettömän tai pyhyden maailmasta (Zohar ja Marshall 2004, 97).

Otetaanpa tähän kohtaan pieni historianhavinan värjäämä aikamatka organisaatiokulttuurin kehityskeliin. Tieteellinen liikkeenjohto eli taylorismi on teollisen vallankumouksen myötä syntynyt ensimmäinen johtamisoppi. Keskeistä siinä on tuotantoprosessien hallinta ja tehostaminen. Kärjistettynä Taylorismin näkökulmasta ihminen on yrityksen tuotannollinen palanen, joka on hyödyllinen niin kauan kun se on tuottava. Taylorismin vastavoimaksi syntynyt ihmiskoulukunta nosti esille taas ihmisen työolojen parantamisen ja motivaation. Fokus siirtyi tuottavuudesta ihmiseen. Edelleen näinä päivinä työntekijän hyvinvointia ja sen paranemiseksi tehtäviä toimia usein perustellaan talouden ja tuottavuuden paranemisella. Myös inhimillinen ja sosiaalinen pääoma alkavat olla varsin tuttuja termejä. Inhimillisen pääoman termiä on käytetty 1950-luvulta lähtien ja ensimmäinen sen ympärille muodostunut teoria on julkaistu vuonna 1960 (Karttunen 2007). Kyse ei siis ole mistään kovin nuoresta käsitteestä. Henkisen pääoman käsitettä on käytetty monessa eri tarkoituksessa, joskus sillä on viitattu henkilöstöresursseihin, henkilökunnan tietoresursseihin, luovuuteen tai innovaatiokykyihin (Karttunen 2007). Henkinen pääoma tarkoittaa tässä yhteydessä jotakin hyvin erilaista. Rima (2013, 109) näkee henkisen pääoman olevan moraalinen ydin sosiaaliseen ja ekonomiseen oikeudenmukaisuuteen. Zohar ym. liittävät henkiseen pääomaan syvällisen merkityksellisyyden kokemuksen, arvot, pohjimmaisen elämäntarkoituksen sekä korkeamman motivaation (Zohar ja Marshall 2004, 3). Chu (2007, 62) kuvailee henkisen pääoman olevan intentionaalisia sisäisiä voimavaroja, joita ovat mielikuvitus, intuitio ja sitkeys. Hänen mukaansa sisäisiä voimavaroja ohjaa keskittyminen ja sisäinen varmuuden tunne menestymisestä. Itse näen, että henkinen pääoma on syvällisyyden kautta tullutta myötätuntoista läsnäoloa, arvopohjaista toimintaa sekä merkityksellisyyden kokemusta.

Henkistä pääoma kerrytetään palvelemalla syvällistä elämäntarkoitusta, jossa yhdistyy perimmäiset arvot ja merkityksellisyys (Zohar 2014, 35).

Organisaatiotasolla on alettu ymmärtää, että pelkkä tiedon määrä ei ole perusta menestyksekääseen organisaatioon, vaan se kuinka merkityksellisyys ja arvot (eli henkinen pääoma) vaikuttavat tiedollisen pääoman käyttöön (Mamman 2016). On kuljettu pitkä matka liikkeenjohdon ja ihmissuhdekoulukunnan alkuajoilta. Organisaation näkökulmasta katsottuna, henkisen pääoman ymmärtäminen suuntaa katseen ihmisen syvälliseen potentiaaliin.

Elämänlaadun paraneminen

Elämänlaadun paraneminen (25.5%) viittaa positiivisten tuntemusten lisääntymiseen elämässä. Henkinen älykyys nostaa ihmisen elämänlaatua monella eri osa-alueella, kuten tavoitteiden saavuttamisena, korkeamman moraalin ilmenemisenä, kiitollisuuden kokemuksena ja yleisen hyvinvoinnin nousuna (Zohar ja Marshall 2004, 35-36). Aineiston mukaan henkisesti älykkään ihmisen elämä on stressittömämpää ja onnellisempaa (Zohar ja Marshall 2004, 55).

Elämänlaatu on varsin laaja ja monimerkityksellinen käsite, jota voidaan tarkastella monessa eri yhteydessä. Sen ym. (1993, 96-97) jakaa elämänlaadun merkitystä avaavat teoriat kolmeen erilaiseen viitekehykseen. Ne jakaantuvat hedonistisuutta, tyytyväisyyttä ja ideaalia painottaviin teorioihin. Hedonistiset teoriat tarkastelevat elämänlaadun kohdalla mielihyvää, onnellisuutta ja nautintoa painottavia kokemuksia. Teoriat tyytyväisyydestä painottavat taas halujen ja tarpeiden täyttämistä. Elämänlaatua ideaalin kautta tarkastelevien teorioiden kautta piirtyy kuva ulkopuolelta tulleiden normatiivisten ideaalien täyttymisestä.

Elämänlaatu on eri asia henkilökohtaisella ja laajemmalla, kuten kansallisella tasolla. Euroopan tasolla eri maiden elämänlaatua mittaava Social Progress Index jakaa elämänlaadun mittariston kolmeen osaan: ihmisen perustarpeisiin, hyvinvoinnin perustaan ja mahdollisuuksiin. Vuonna 2019 Suomi tuli Euroopan maiden vertailussa neljänneksi SPI-mittarin nettisivut 2020). Henkilökohtaisella tasolla elämänlaatu, ja erityisesti henkinen elämänlaatu, on subjektiivinen kokemus. Ihminen on biopsykososiaalinen kudelman fyysisestä, psyykkisestä, sosiaalisesta ja henkisestä toimijasta, joka on vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Elämänlaadulla on siten monia rajapintoja, joissa se saa vaikutuksensa. Esimerkiksi se millainen on ihmisen elämänpiirin ympärillä oleva luonto vaikuttaa elämänlaatuun. Ja myös se millaisia ihmissuhteita ihmisellä on. Onko hän terve? Onko elämä taloudellisesti vakaata ja turvattua? Onko hänellä mahdollisuuksia toteuttaa itseään? Kokeeko hän elämänsä merkitykselliseksi? Elämänlaatu on monen osatekijän yhteissumma, joka koetaan subjektiivisesti, kuitenkin mukautuen vallitseviin olosuhteisiin ja saaden vaikutteita niistä. Tämän kohdalla oli vaikea löytää aikaisempia tutkimuksia, johon peilata asiaa. Itseasiassa löysin ainoastaan yhden, varsin tuoreen tutkimuksen. Vuonna 2020 on julkaistu tutkimus, jonka mukaan henkisestä älykkyydestä työpaikalla seuraa työntekijöille subjektiivista hyvinvointia ja mielenrauhaa (Vasconcelos 2000).

Kehittyminen

Kehittyminen (17.9%) tarkoittaa tässä yhteydessä kehittymisen lisäksi psyykkistä joustavuutta ja itsensä kriittistä tarkastelua. Kehittyvä ihminen kykenee kyseenalaistamaan itsensä, on syvällinen, avoin oppimaan ja niiden kautta halukas kehittymään (Zohar, 2014, 140).

Kehittymiseen liittyy psyykinen joustavuus (käsitelty ominaispiirteiden sisäisen joustavuuden kohdassa) sekä kyky tarkastella itseään eli metatietoisuus (käsitelty ominaispiirteiden kohdassa itsenäisyys). En palaa nyt näiden teemojen äärelle, koska ne on jo käsitelty aikaisemmin.

Psyykkinen kasvu on elinikäistä kehittymistä, eikä se koskaan lopu. Eriksonin (1950, 1980) ihmisen psykososiaalisen kehitysteorian mukaan elämän viimeinen kehitystehtävä on minän eheyden saavuttaminen. Se tapahtuu vanhuudessa, jolloin ymmärretään elämän rajallisuus ja tarkastellaan elettyä elämää. Kehitystehtävä tuottaa onnistuessaan yksilölle viisauden tunteen. Tornstamin (1989, 1999) gerotranssendenssi-teorian mukaan ihmisen transsendenttisuuden taso syvenee ikääntymisen myötä. Eriksonin ja Tornstamin teoriat ovat hyvin samankaltaisia, mutta gerotranssendenssi-teorian mukaan ikääntymiseen liittyvä prosessi suuntautuu sisäisen maailman lisäksi ulospäin, sisältäen todellisuuden uudelleenmäärittelyn (Tornstam 2011, 172). Kun ihminen kehittyy sisäisesti sen tulokset näyttäytyvät myös ulkoisessa maailmassa, usein uudenlaisen näkökulman ja sen myötä muuttuneen käyttäytymisen kautta.

Arvopohjainen ja visionäärinen toiminta

Arvopohjainen ja visionäärinen toiminta (16%) tarkoittaa aineiston mukaan toimimista omien sisäisten arvojen ja vision mukaisesti. Kun ihminen käyttäytyy korkeammista motiiveistaan käsin, hänen toimintansa kumpuaa syvältä sisimmästä (Zohar ja Marshall 2004, 122 ja 124).

Arvot ovat ihmiselle tärkeinä pidettyjä asioita. Ne voivat olla tiedostettuja tai tiedostamattomia. Pirttilä-Backmanin ym. (2013, 7) mukaan arvot ovat ihmisen toiminnalleen asettamia yleisiä päämääriä, joiden valossa arvioidaan ihmisen toimintaa ja olemista yhteiskunnassa. Arvot voivat tulla sukujen ja kansakuntien käytänteiden kautta henkisenä perintönä tai ne voivat olla itse valittuja. Pirttilä-Backman ym. (2013) mukaan arvot ovat aika pysyviä ja ihmisen toimintaa ohjaavia mekanismeja, mutta niiden merkitykset saattaa vaihdella. Toisenlaista näkökulmaa tarjoaa Suonen ym. (2013, 281), sillä heidän mukaan arvot ovat aika- ja paikkasidonnaisia ja ne muuttuvat olosuhteiden mukaan.

Lähtökohtaisesti henkinen älykkyys on useiden tutkijoiden sekä tietokirjailijoiden mukaan arvopohjainen. Siskin (2002, 210) mukaan henkisen älykkyuden yksi ydinkokemus on ihmisen henkilökohtainen tietoisuus perimmäisistä arvoista. Zoharin (2005) mukaan henkinen älykkyys on kykyä ylettyä korkeammille tasoille tarkoituksissa, arvoissa, pysyvässä tarkoituksellisuudessa sekä tiedostamattomilla mielen tasoilla.

Emmonsin (2000, 10) alkuperäinen mallissa on viisi asiaa, joita henkisesti älykäs ihminen ilmentää. Arvopohja liittyy niistä kahteen kohtaan. Kohtaan "ihminen kykenee näkemään jokapäiväisissä tekemisissään ja ihmisuhteissaan jotakin pyhää" sekä myöhemmin teoriasta poistettuun viidenteen kohtaan "hänellä on kapasiteettia hyveelliseen käytökseen, kuten anteeksiantoon, kiittolisuuteen, nöyryyteen ja myötätuntoon".

Filosofi Erik Ahlmanin (1976) arvojaattelussa pyhyys liittyy uskonnollisiin arvoihin. Pyhyiden näkeminen voi toki liittyä osaltaan transsendenttiseen kokemukseen, mutta se voi monessa tapauksessa kummuta arvopohjasta, kuten esimerkiksi elämän säilyttämisen arvosta, jolloin ihminen näkee elämän pyhyiden myös ympärillään olevissa ihmisissä tai eläimissä. Hyveellinen käytös voi kummuta joko holistisuudesta, jolloin ihminen ymmärtää olevansa yhteydessä toiseen ihmiseen ja haluna tehdä tälle hyvää, sillä ymmärtää hänet syvällisellä tasolla osaksi itseään tai yhteistä kokonaisuutta. Tai se voi viitata esimerkiksi sosiaalisen arvoihin, joihin liittyy altruismi ja rakkaus (Ahlman 1976).

Zoharin henkisen älykkyuden mallissa on kohta "arvot ja visiot ohjaavat elämää." Zoharin ym. (2004, 118, 127-129) mukaan visio perustuu ihmisen sisäisiin arvoihin ja hänen mukaansa arvoista ja visiosta käsin ohjautuva ihminen omistautuu asialleen sekä ilmentää usein idealistisuutta.

Wigglesworthin mallissa henkisesti älykkään ihmisen taidoista on kaksi kohtaa, jotka liittyvät arvoihin, "tietoisuus arvohierarkiasta" sekä "eläminen arvojen ja elämäntarkoituksen mukaisesti". Wigglesworthin mukaan ihmisellä on kahdenlaisia arvoja. Ihannearvot ovat sellaisia, joita hän toivoisi itsensä toteuttavan ja sitten on arvoja, jotka todella näkyvät arjessa. Ensimmäinen ihminen on tietoinen arvohierarkiastaan ja kehittyessään tässä taidossa hän alkaa tekemään yhä enemmän arvopohjaisia valintoja. (Wigglesworth 2012, 54-55 sekä 94-95.)

Kestävä ja vakaa yhteiskunta

Materiaalista tunnistettiin myös laajempaa kokonaisuutta koskeva seuraus, joka on kestävä ja vakaa yhteiskunta (13.2%). Zoharin ym. mukaan se koostuu ihmisistä, jotka ymmärtävät sen, että olemme yhdessä holistisesti toimiva kokonaisuus, emmekä yksittäisiä saarekkeitä ja sen myötä ihminen ottaa vastuuta esimerkiksi oman toimintansa vaikutuksista toisiin ihmisiin ja ympäristöön (Zohar ja Marshall 2004, 133). Kestävä ja vakaa yhteiskunta tarkoittaa tässä yhteydessä arvoperustaista kulttuuria, jossa varoja suunnataan myös yhteiseen hyvään (Zohar ja Marshall 2004, 53).

Tämä tutkimustulos saa tukea aikaisemmasta tutkimuksesta, jossa tarkasteltiin henkisen älykkyyden vaikuttavuutta akateemisten naisjohtajien työssä (Ramachandaran 2017). Tutkimuksen mukaan henkisen älykkyyden harjoittaminen luo instituutiolle luotettavuutta ja pitkäjänteistä vaikutusta.

Kestävän ja vakaan yhteiskunnan ytimessä näyttää olevan jonkinlainen holistinen ymmärrys kaikkien yhteiskunnassa olevien jäsenten yhteydestä kansallisen tason hyvinvointiin. Suomalaisesta näkökulmasta Zoharin ym. kuvailu kestävästä ja vakaasta yhteiskunnasta kuulostaa hyvin tutulta. Varojen suuntaaminen yhteiskunnan heikoimmille on Suomessa niin arkipäiväinen asia, jota ei aina edes huomaa ajatella. Suomen valtioneuvoston kanslian nettisivulla kerrotaan yhteiskuntamme arvoista seuraavaa:

“Hyvinvointivaltio tasapainottaa vahvojen ja heikkojen asemaa ja kaventaa hyvinvointieroja. Hyvä yhteiskunta ottaa huomioon myös yhteisen edun, joka on myös yksilön hyvän ja menestyksen välttämätön edellytys (Valtioneuvoston kanslian nettisivu 2020).”

Sen lisäksi, että Zoharin ym. mukaan vakaa ja kestävä yhteiskunta suuntaa varoja yhteiseen hyvään, hän puhuu siitä, että yhteiskunta koostuu ihmisistä, jotka ymmärtävät sen, että olemme yhdessä holistisesti toimiva kokonaisuus, emmekä yksittäisiä saarekkeita. Sen myötä ihminen ottaa vastuuta esimerkiksi oman toimintansa vaikutuksista toisiin ihmisiin ja ympäristöön. Tässä kohtaa Zohar ym. painottaa yksilön kokemusta sekä sitä miten hänen sitoutuminen ja vastuu kokonaisuudesta vaikuttaa. Kestävä ja vakaa yhteiskunta ei ole pelkästään kansallisella tasolla, vaan se on myös yksilön tasolla sosiaalisesti sisäistettynä ymmärryksenä holistisuudesta. Ymmärryksen tulee olla riittävän samankaltainen, jotta yhteisö kulkee samaan suuntaan. Yhteisön arvot tulevat näkyville symbolien kautta, ne näkyvät käytänteissä, rutiineissa ja rituaaleissa.

Suomalaisiin arvoihin liittyy voimakkaasti moraaliset ja yhteisöllisyyden arvot, ja kärjessä onkin hyväntahtoisuus, turvallisuus, universalismi ja yhdenmukaisuus. Niihin kuuluu myös rehellisyys, vastuullisuus ja sisäinen tasapaino. Suomalaisen mielissä tasapainoinen ja turvallinen elämä ja vastuullisuus ovat tärkeitä asioita. Mikäli henkinen älykkyys saa paikkansa älykkyytensä, on edellä mainittujen seikkojen valossa perusteltua sanoa, että suomalaisessa yhteiskunnassa on piirteitä henkisestä älykkydestä. (Pirttilä-Backman ym. 2013, 245-246.)

5. KESKUSTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET

5.1. Yhteenveto tutkimuksesta

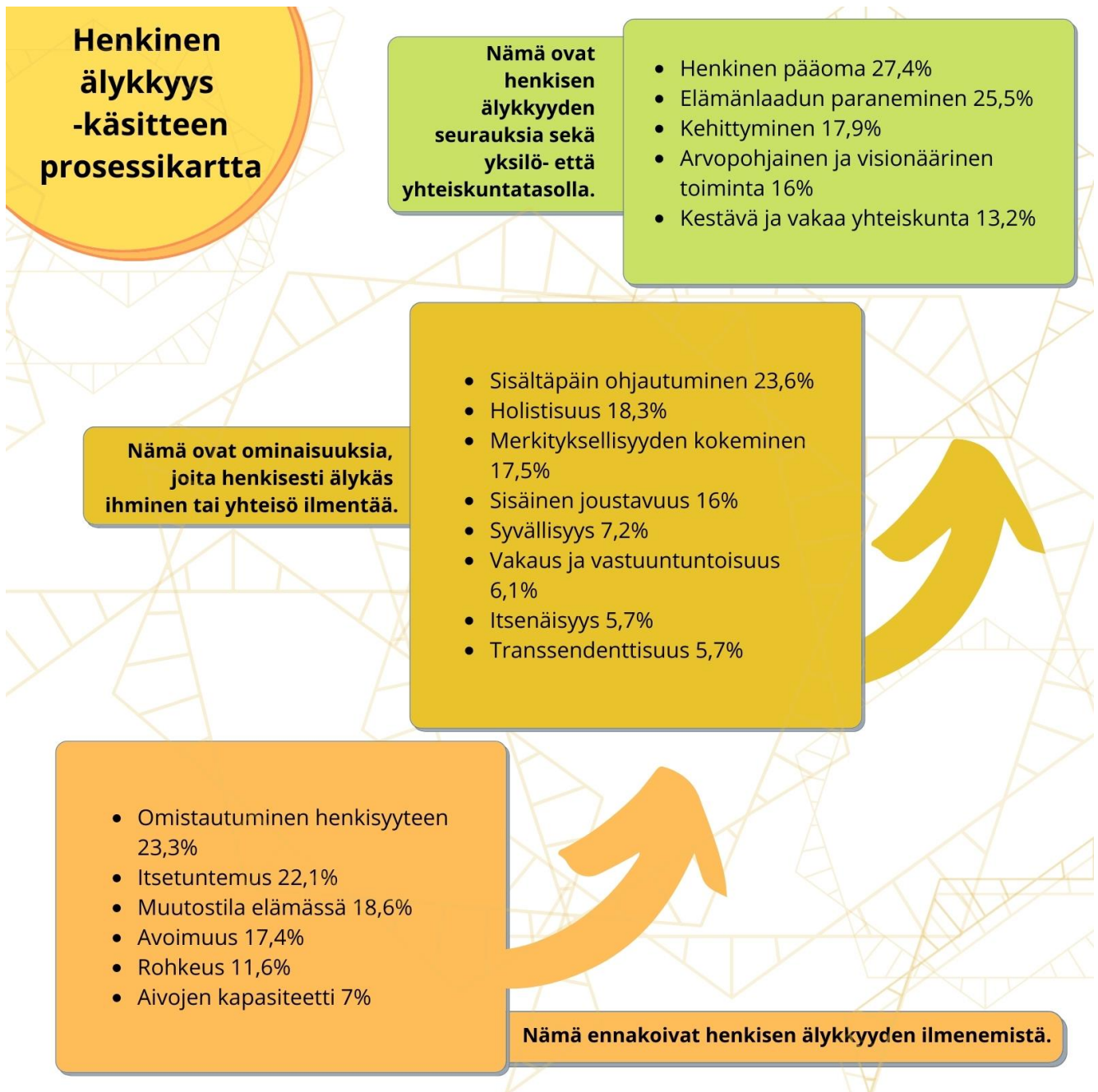
Tämän tutkimuksen tarkoitus oli ymmärtää syvällisellä tasolla henkisen älykkyyden käsitettä ja tuottaa jäsennettyä tietoa siitä, mistä siinä on kyse. Graduun liittyvien tavoitteiden lisäksi minulla oli henkilökohtaisena tavoitteena luoda tietopohjaa tietokirjalle, jonka kirjoitan henkisestä älykkyydestä. Tutkimuksessa analysoin Zoharin ja Marshallin (2004) tietokirjaa "Spiritual Capital: Wealth We Can Live By". Metodina oli Rodgersin evolutionaarinen käsiteanalyysi, jota käytin soveltaen. Tutkimuskysymykseni oli: "Miten henkisen älykkyyden käsite jäsentyy alan kirjallisuudessa?"

Aloitin kysymykseen vastaamisen kappaleessa 1.1. "Tutkimuksen aihe", jossa esittelin henkistä älykkyyttä yleisellä tasolla ja kokosin sekä tutkijoiden että tietokirjailijoiden erilaisia määritelmiä. Kävi ilmi, että henkinen älykkyyys on varsin kirjava käsite. Myös se, onko kyseessä älykkyyys vai ei jakaa tutkijoita. Erityisesti Gardner edellyttäisi tarkempia biologisia näyttöjä siitä, mitkä aivojen osat liittyvät henkiseen älykkyyteen.

Jatkoin kysymyksen pohtimista kirjallisuuskatsauksessa, jossa käsittelin henkistä älykkyyttä edeltäneitä älykkyysteorioita. Sen jälkeen kävin läpi aiheen tiimoilta käytyä tieteellistä keskustelua sekä empiirisiä tutkimuksia. Vaikka henkisen älykkyyden tunnustaminen älykkyydeksi on vielä epäselvää, se ei ole hidastanut empiiristen tutkimusten kasvua. Aihe näyttää olevan yhä enenevässä määrin tutkijoiden kiinnostuksen kohteena. Tarkastelin vielä henkisestä älykkyydestä luotuja mittareita sekä tutkimuksia, jotka on tehty organisaatiotasolla. Yllättävä löytö oli, että henkistä älykkyyttä on tutkittu jopa Suomessa (mm. Nokelainen ym. 2006, Tirri, Nokelainen, & Ubani 2007, Tirri ja Nokelainen 2011, Holm ym 2014). Lopuksi kävin läpi Zoharin ja Wigglesworthin mallit henkisestä älykkyydestä. Näiden mallien vertailussa selvisi, että molempien mallien jokaisessa kohdassa on yhteys toiseen malliin. Toisin sanoen mallit sanoittavat samaa ilmiötä, mutta

omasta näkökulmastaan käsin. Kaiken kaikkiaan kirjallisuuskatsaus avasi laajan näkymän siihen, miten henkisen älykkyyden käsite jäsentyy alan kirjallisuudessa.

Metodologian läpikäymisen jälkeen pääsin käsiksi itse tutkimukseen, jossa analysoin Zoharin ja Marshallin tietokirjaa. Käsiteanalyysin kautta pureuduin käsitteen kriittisiin tunnusmerkkeihin, jotka olivat edeltävät tekijät, ominaispiirteet ja seuraukset. Peilasin löydöksiä olemassaoleviin tutkimuksiin. Kävi ilmi, että lähes kaikista kohdista löytyi yhteys aikaisempiin tutkimuksiin. Analyysin myötä muodostui prosessikartta henkisestä älykkyydestä. Siinä paljastuu millainen ilmiö henkinen älykkyys on tutkittavassa aineistossa. Edeltävät tekijät kertovat mitä asioita tapahtuu ennen kuin henkinen älykkyys ilmenee. Ominaispiirteet kuvittavat henkistä älykkyyttä. Ja seuraukset paljastavat sen, mitä henkisestä älykkyydestä seuraa ihmiselle ja hänen ympäristölleen. Seuraavassa kuvassa (KUVIO 5.) on koottuna nämä osatekijät prosessikartaksi.

KUVIO 5. Tutkimustuloksesta muodostunut prosessikartta henkisen älykkyiden käsitteestä.

Tämän jälkeen siirryin hypoteesin rakentamiseen. Hypoteesi perustuu käsitteen raakadatasta johdonmukaisesti kalastettuun materiaaliin (Sorppanen ja Kyngäs 2004, Rodgers ja Knafel 1993).

Tutkimukseni mukaan henkisestä älykkydestä voidaan sanoa seuraavaa:

Henkistä älykkyyttä ennakoivat tekijät: "Henkinen älykkyys on jokaisessa ihmisessä oleva potentiaali. Se alkaa syntyä ihmässä, joka on rohkea, avoin ja omaa itsetuntemusta.

Omistautuminen henkisyteen sekä elämän muutostilat luovat otolliset olosuhteet henkisen älykkyyden ilmenemiselle.”

Henkisen älykkyyden ominaispiirteet: ”Henkinen älykkyys näkyy siinä, että ihminen ohjautuu sisältäpäin, on itsenäinen ja omaa sisäistä joustavuutta. Hän on holistinen ja kokee elämänsä merkitykselliseksi. Syvällisyys ja avoimuus transsendenttisille kokemuksille ovat ominaisia henkisesti älykkäälle ihmiselle, mutta siitä huolimatta hänen toimiaan leimaa vakaus ja vastuuntuntoisuus.”

Henkisen älykkyyden seuraukset: ”Henkisestä älykkyydestä kertyy ihmiselle henkistä pääomaa sekä elämänlaadun paranemista. Henkisesti älykäs ihminen on avoin kehittymään. Hänen toimintansa on arvopohjaista ja visionääristä. Mikäli henkistä älykkyyttä ilmenee riittävän monella yhteiskunnan jäsenellä, se johtaa kestävään ja vakaaseen yhteiskuntaan.”

Henkinen älykkyys on voimakkaasti sisäiseen kokemukseen nojaava ilmiö. Näin ollen sitä ei voi ostaa valmiina kaupan hyllyltä. Löytääkseen henkisen älykkyyden äärelle, on uskallettava sukeltaa oman sisimmän pimeimpiin luoliin. Tärkeä tutkimustulos oli se, että henkinen älykkyys on vakaata ja vastuuntuntoista. Vaughanin (2002) mukaan henkinen älykkyys ja ihmisen psykologinen terveys kulkevat käsi kädessä. Vaughan (2002) mainitsee myös, että vaikka henkiset harjoitteet tekevät ihmiselle hyvää, ne voivat aiheuttaa myös häiriötekijöitä ihmisen mieleen. Hänen mukaansa on tärkeää erottaa terve henkisyys epäterveestä (Vaughan 2002). Kaikki henkisyys ei tosiaankaan ole henkistä älykkyyttä. Joissain tapauksissa ihminen ohittaa itsensä psyykkisen työstämisen, joka on vakaa pohja terveen henkisyiden syntymiselle, ja alkaa harjoittaa henkisyttä epävakaalla psyykkisellä mielellä. Silloin voi syntyä varsin hurjia tilanteita, joista voi aiheutua vahinkoa monelle ihmiselle. Tästä ilmiöstä käytetään termiä ”spiritual bypassing” eli henkinen ohittaminen. Se tarkoittaa terveen psyykkisen kasvun ohittamista ja henkisyiden käyttämistä oman epävakaan psyyken suojana. Se voi olla tietoista toimintaa, mutta useimmiten se on

tiedostamatonta. Ihminen tavallaan pakenee henkisyteen omia psyykkisiä varjojaan, joita hän ei halua kohdata. Tämän tutkimuksen tulos painottaa, että henkinen älykkyys on vakaata ja vastuuntuntoista. Jolloin henkinen älykkyys muodostuu vakaalle psyykkiselle pohjalle, jossa on taustalla syväallinen itsetuntemus.

Vaikka henkisessä älykkyudessa on hyvin paljon uskonnollisuuteen viittaavaa osatekijää, se on uskonnoista ja henkisistä perinteistä riippumaton yksilön ominaisuus. Zoharin (2005) mukaan korkea henkinen älykkyys näkyy ihmisen kyvyssä ajatella "laatikon ulkopuolelta", humanisudessa sekä pääsyssä energioihin, joka tulee ihmisen egokeskeisen mielen tuolta puolelta. Uskonnollisuudessa on paljon transsendenttisiä ominaisuuksia. Niiltä osin uskonnollisuudessa ja henkisessä älykkyudessa on samankaltaisia kokemuksia. Uskonnot ja henkinen älykkyys eroavat siinä, että uskonnot ovat ulkoapäin tulevia uskomusjärjestelmiä ja henkinen älykkyys on taas henkilökohtainen ja kokemuksellinen, jossa ei ole sääntöjä sen toteuttamisen muodosta (Ratnakar & Kairin 2012). Toki uskonnollisuuskin voi olla, ja monen kohdalla nimenomaan onkin, henkilökohtainen kokemus. Joten henkistä älykkyyttä voi ilmetä myös uskonnollisessa kontekstissa, mutta silloin se on sisäisen etsinnän omakohtainen löydös. Henkinen älykkyys juontaa juurensa rakkaudesta ja yhteydestä, ei pelosta ja tuomiosta. Kun ihminen erottelee tai pahimmillaan tuomitsee toisin ajattelevat, ei ole kyse henkisestä älykkyyydestä. Henkinen älykkyys on sisältäpäin syntyvää elämän kompassia, joka jalkautuu syvälliseksi moraaliksi ja arvoiksi, sekä niiden myötä arvopohjaiseksi ja visionääriseksi toiminnaksi.

Henkinen älykkyys ja viisaus on hyvin samankaltaisia käsitteitä. Sekä viisas että henkisesti älykäs ihminen on myötätuntoinen ja käsittelee asioita syvällisesti. Viisautta voi ilmetä tiedon ja materialian tasolla, ilman henkisyttäkin. Henkinen älykkyys eroaa viisaudesta nimenomaan transsendenttisen puolensa kautta, joka tarkoittaa sitä, että henkinen älykkyys ojentautuu materialistisen todellisuuden toiselle puolelle.

Tieteellisen keskustelun alkumetreillä neuvoteltiin siitä, onko henkinen älykkyys älykkyys vai ei. Osa tutkijoista peräänkuulutti biologisten näyttöjen hataruutta ja sitä, ettei pystytä osoittamaan mitkä aivojen osat liittyvät henkiseen älykkyYTEEN. Näiden tutkijoiden näkyvin edustaja oli Gardner (1983, 62-66), joka on listannut älykkyYDEN kriteereitä. Gardnerin ensimmäinen kriteeri on neurologinen todistettavuus, joka näkyy siten, että älykkyYDellä on oma erillinen toiminta-alue aivoissa. Zohar ym. puhuu aivojen "jumala-pisteestä", jonka on todennettu aktivoituvan henkisten kokemusten aikana. Sen lisäksi hän puhuu 40 hertsin taajuudesta, jonka värähtelytaajuus koostaa aivojen eri osissa yhtä aikaa tapahtuvat aktivaatiot (Zohar ja Marshall 2004, 104). Zoharin ym. mukaan nämä ovat neurologisia todisteita henkisen älykkyYDEN olemassaolosta. Siskin (2016, 194-197) mukaan aivojen tila on yksi henkisen älykkyYDEN ydinalueita. Siskin perustelut pohjautuvat Persingerin (1996) sekä Ramachandran ja Blakesleen (1998) tutkimuksiin. Kun taas Zohar ym. perustaa aivojen kapasiteetin Marshallin (1996) artikkeliin.

Henkiseen älykkyYTEEN liittyy tietoisuuden muutos ja tämän tutkimuksen johtopäätösten mukaan gamma-aallot näyttäisivät liittyvän henkiseen älykkyYTEEN. Kuvittele eteesi jana, joka edustaa tietoisuuden muutosta. Janan alkupäässä on ihminen, joka yhtäkkiä oivaltaa uuden luovan tavan ratkaista mielessä muhinut ongelma. Tämän oivalluksen aikana ihmisen aivoissa humahattaa gamma-aaltopiikki. Luova oivallus on pieni tietoisuuden muutos. Janan keskikohdan paikkeilla on meditaatiota harrastava tavallinen ihminen, jonka aivoissa on normaalia enemmän gamma-aaltovärähtelyjä (Goleman & Davidson, 2018, kohta 23:03). Tämä ihminen ilmentää henkistä älykkyYTTÄ sillä, että hänellä on kykyä kohottaa tietoisuuttaan (Emmons 2000). Kyky tietoisuuden kohottamiseen on tullut säännöllisellä henkisellä harjoituksella, jolloin ihmisen mieleen on syntynyt otollinen maaperä tietoisuuden muutoksiin. Mennään janaalla vielä pätkä eteenpäin. Seuraavaksi näemme koko elämänsä henkisille harjoituksille omistautuneita ihmisiä. Heiltä on tutkimuksissa mitattu pidempiaikaisia, jopa minuuttien pitkiä gamma-aaltovärähtelyjä (Goleman & Davidson 2018, kohta 22:22). He pystyvät hallitsemaan mieltään ja astumaan tietoisesti korkeampaan tietoisuuden tilaan (Mayer 2000, 48). Aivoista mitattavilla gamma-aalloilla ja henkisellä älykkyYDellä näyttäisi olevan yhteys keskenään.

5.2. Tutkimuksen kontribuutio henkisen älykkyyden keskusteluun

Tutkimus selkeytti henkisen älykkyyden käsitettä ja toi näkyville siihen liitettäviä, osittain piilossa olleita, olettamuksia ja piirteitä. Tutkimukseni tärkein kontribuutio henkisen älykkyyden keskusteluun oli tutkimuksen lopputulos, eli kolme selventävää hypoteesia henkisestä älykkyydestä.

Tämän lisäksi toinen tärkeä tutkimusprosessin myötä selvinnyt asia oli se, mitkä aivojen osat saattaisivat liittyä henkisen älykkyyden ilmiöön, joka on erityisesti ollut Gardnerin (1983, 62-66) kynnyskysymys henkisen älykkyyden lisäämiseksi moniälykkyysteoriaan. Löysin aikaisemmista tieteellisistä keskusteluista ja meditaatiotutkimuksista perustellun yhteyden aivojen gamma-aaltojen ja henkisen älykkyyden kesken. Tämä tutkimuksen tulos osallistuu omalta osaltaan henkisen älykkyyden neurologisen todistusvaateeseen käytyyn keskusteluun.

5.3. Tutkimuksen arviointi

Tutkimuksen luotettavuuden kriteerejä ovat varmuus (dependability), siirrettävyys (transferability), uskottavuus (credibility) ja vahvistettavuus (confirmability) (Lincoln ja Guba 1985 sekä Eriksson ja Kovalainen 2008). Varmuus tulee siitä, että tutkimus on johdonmukainen, jäljitettävä ja dokumentoitu (Eriksson ja Kovalainen 2008). Tutkimukseni on edennyt johdonmukaisesti henkisen älykkyyden teeman haltuunottamisen ja tutkimustiedon jäsennellyn läpikäymisen kautta siitä tuotetun tietokirjallisen aineiston analyysiin. Tutkimuksen vaiheet on tarkasti dokumentoitu ja selitetty auki. Käsitenaalyysin raakadata on tallennettu myös erilliseen excel-tilukkaan. Tutkimuksen lopputulosten polku on jäljitettävissä alkuperäiseen aineistoon. Tältä osin tutkimus vastaa varmuuden kriteereihin.

Siirrettävyys edustaa samankaltaisuuden tai yhteyden määrittelemistä aikaisempien tutkimustulosten ja tämän tutkimuksen välillä (Eriksson ja Kovalainen 2008). Olen ottanut perusteellisesti haltuun aikaisemmat tutkimukset ja peilannut tämän tutkimuksen tuloksia niihin. Tosin tämä

edellytti varsin luovaa ja avarakatseista otetta, sillä tämänkaltaista käsiteanalyysiä, joka jäsentää henkisen älykkyyden käsitettä, ei minun tietääkseni ole koskaan aikaisemmin tehty. Toki paljon muita tutkimuksia henkisestä älykkyydestä on tehty ja peilasin niitä tutkimustulokseen soveltuvien osin. Sen lisäksi löysin yhteyksiä muihin, ei henkistä älykkyyttä käsitteleviin, mutta ilmiötä selkeästi peilaaviin teorioihin ja tutkimuksiin. Tästä esimerkkinä on mm. Tornstamin (1989, 1999) gerotranssendenssi-teoria. En missään kohtaa alkanut referoimaan ja kopioimaan aikaisempia tutkimuksia, vaan käytin niitä taustana, johon verrata löydöksiäni.

Uskottavuus tarkoittaa sitä, onko tutkija sisäistänyt riittävällä ymmärryksellä tutkittavan aiheen, jotta hän voi tehdä uskottavia johtopäätöksiä tutkimuksen kuluessa (Eriksson ja Kovalainen 2008). En ehkä löydä mitään muuta aihetta tämän maailman (ja transsendenttisen tuonpuoleisen) aiheiden merestä, joka kiehtoi minua enemmän kuin henkinen älykkyys. Olen tutustunut aiheeseen kokemuksellisesti jo ennen kuin olin saanut sille nimen. Sen lisäksi olen syventynyt aiheeseen tiedollisesti sekä tieteellisen ja populääriaineiston tutkimisen ja analysoimisen myötä. Jatkan aiheen parissa kirjoittamalla siitä tietokirjan. Voin sanoa, että tämän tutkimuksen tutkijan syvälinen ymmärrys on todella vakaalla pohjalla. Toki, silloin kun aiheeseen on paneutunut koko sydämellä ja sielulla, saattaa menettää objektiivisuutta. Olen huomionut tämän vaaran tutkimusta tehdessäni ja pyrkinyt perustelemaan näkemykseni lähdeviittein tai kirjoittamalla auki sen mihin väitteeni perustuu. Se miten onnistuin pysymään objektiivisena inspiroivan aiheen äärellä, jääköön muiden arvioitavaksi.

Uskottavuuteen liittyy vielä se kriteeri, että voisiko joku toinen tutkija tulla samaan lopputulokseen saman aineiston ja metodologian kautta (Eriksson ja Kovalainen 2008). Käsiteanalyysissä tutkija tekee koko ajan päätöksiä siitä mitä otetaan mukaan tutkimukseen ja mikä jää ulkopuolelle. Sen lisäksi kategorioiden nimeäminen ja niiden sisällön jäsentäminen on varsin luovaa toimintaa. Sen kohdalla olisi todella mielenkiintoista nähdä millaiset lopputulokset olisivat, jos tutkimuksen tekisi joku toinen henkilö. Ehkä silloin jaottelu tehtäisiin hieman toisin. Ehkä ominaispiirteiden sisältäpäin ohjautuminen voisi esimerkiksi olla itsetuntemusta. Tai sisäinen joustavuus luovuutta. Eletty elämä luo meille henkilökohtaisen linssin, jonka kautta tarkastelemme

maailmaa - se vaikuttaa vääjäämättä myös tutkimusta tehdessä. Mutta tässä kohtaa on tärkeää se, kuinka suuri subjektiivisen linssin vaikutus on. Olen tehnyt prosentuaalisen jaottelun ja luotan, että eniten mainintoja saaneet kriittiset piirteet olisivat varmasti toisenkin tutkijan kohdalla esillä, ei välttämättä samoilla kategorian nimillä, mutta ainakin samaan suuntaan viittaavilla.

Vahvistettavuus tarkoittaa sitä, että tutkimustulosten ja tulkintojen välillä on ymmärrettävä silta ja aineisto on vahvistettavissa, eikä mielikuvituksen tuotosta (Eriksson ja Kovalainen 2008). Tutkittava aineisto kaikkien saatavilla oleva tietokirja, joten aineisto on selkeästi vahvistettavissa. Myös tutkimustulosten ja tulkintojen tarkastaminen on mahdollista siksi, että tutkimus on tarkasti dokumentoitu ja johtopäätökset jäljitettävissä.

Tutkimukseni luotettavuutta lisää myös tutkimuksen aikainen lähdekritiikki. Henkisestä älykkyydestä löytyy monen tasoista tutkimusta. Selvittääkseni tutkimuksen luotettavuuden käytin julkaisufoorumin tarkastuspalvelua. Monet löytämäni tutkimukset jäivät ulkopuolelle sen takia, ettei niiden julkaisukanava ollut joko ollenkaan julkaisufoorumin asteikolla tai se ei riittänyt perustasolle. Tällä tavoin varmistin tutkimukseni tieteellisen laadun. Tosin olen soveltuvien osin viitannut myös tietokirjoihin, ja etenkin Zoharin ja Wigglesworthin henkisen älykkyyden malleihin. Mutta viittauksissa on aina lähdeviite, joten lähde tulee aina selväksi. Joissain kohdissa olen selittänyt auki omaa ymmärrystäni aiheesta. Siinäkin käy selkeästi ilmi, että kerron kokemuksellista tietoa, en viittaa muihin tutkimuksiin.

Tämän tutkimuksen heikkouksia ovat termien ja analysoitavien lauseiden kääntäminen englannista suomeksi. Koin termien kääntämisen haastavaksi, sillä oma englannin kielen taito on tullut käytännön kautta. Tarkka ja oikeaoppisen kielellisen ilmaisun pohtiminen on minulle vierasta. On mahdollista, että termien käänöksessä jää jotain matkalle, merkitys muuttuu ja tutkijan oma subjektiivinen näkökulma korostuu. Sen lisäksi termit ovat abstrakteja ja kokemukseen

perustuvia, jolloin niiden selittäminen ja ymmärtäminen on hyvin henkilökohtaista. Tutkimuksessa näkyy vääjäämättä kahden kielen rajoittava ilmaisu sekä tutkijan oma näkemys ja tulkinta.

Toinen tutkimuksen heikkous on minun aikaisempi metodologian tuntemus. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun tein käsiteanalyysia. Metodista on todella vähän tietoa, eikä siitä löydy ”tee käsiteanalyysi näin” -opasta, joka on suuri puute. Kasasin oman ymmärryksen käsiteanalyysin tekemisestä englanninkielisestä kirjallisuudesta, artikkeleista, aikaisemmin tehdyistä käsiteanalyysistä sekä ohjaajani neuvoista. Tutkimusta tehdessäni olen monta kertaa tehnyt turhaa työtä, koska olen itse ajatellut, että käsiteanalyysia ”kuuluu tehdä näin”. Olen kirjoittanut monen monta mutkaa, jotka myöhemmin olen suoristanut uuden tiedon valossa. Mutta niinhän se on muutenkin, että tutkimus todella seurailee hermeneuttista kehää, myös metodologian tuntemuksen prosessissa. Kaikesta huolimatta tutkimus tuotti uutta tietoa henkisestä älykkyydestä. Omasta mielestäni onnistuin tutkimuksessa erittäin hyvin.

5.4. Jatkotutkimus

Tieteellinen keskustelu tarvitsee lisää neurologisia todisteita henkisen älykkyyden ilmiöstä. Se miten aivojen gamma-aallot ja henkinen älykkyyys ovat sidoksissa toisiinsa, on yksi mielenkiintoinen tutkimuksen kohde. Sen lisäksi tärkeää on henkiseen älykkyyteen liittyvien tietoisuuden muutosten neurologinen tutkimus.

Kakkuri-Knuutilan (1998, 27) mukaan sanojen merkitysten taustalla vaikuttaa kielenkäyttäjyhteisö, jonka ilmaisujen käyttämisuodot määrittelevät käsitteiden merkityksen. Henkisen älykkyyden merkityksen antaminen tapahtuu yhteisöllisesti sen käytön kautta. Tämä tutkimus on yksi havunneula kielenkäyttäjyhteisön luomassa henkisen älykkyyden käsitteen muurahaiskeossa. Tarvitaan lisää käsitteenmäärittelyä ja laajempia otoksia materiaalista. Tieteellinen tutkimus tarvitsee kattavan mallin henkisestä älykkyydestä. Emmonsin malli on mielestäni vielä

vajavainen, eikä selitä ilmiötä riittävän kattavasti. Myös Emmonsin uskonnollisuuden upottaminen malliin on ongelmallista, sillä henkinen älykkyys on useiden tutkijoiden mielestä uskonnosta riippumaton yksilöllinen ominaisuus. Gardnerin (1993) ilmiöstä käyttämä termi eksistentiaalinen älykkyys tuo hyvin esille henkisen älykkyuden syvällisen ja uskonnosta riippumattoman puolen. Mielestäni henkisessä älykkyudessa selkeän ytimen muodostavat syvä yhteys itseen, syvä yhteys toisiin elämänmuotoihin ja transsendenttinen yhteys elämään. Mutta se aihe jo tarvitseekin siten jo oman kirjansa.

LÄHTEET

Aaltola, J., & Valli, R. (2010). Ikkunoita tutkimusmetodeihin. II, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin (3. uud. ja täyd. p.). Jyväskylä: PS-kustannus.

Ahlman, E. (1976) Kulttuurin perustekijöitä : kulttuurifilosofisia tarkasteluja . 2. p. Jyväskylä: KJG.

Ahmadian, E. et al. (2013) Job stress and spiritual intelligence: A case study. World Applied Sciences Journal. [Online] 22 (11), 1667–1676.

Ahmed, A. (2016). Holistic Human Resource Development: Balancing the Equation through the Inclusion of Spiritual Quotient. Journal of Human Values, 22(3), pp. 165-179.

doi:10.1177/0971685816650573

Ahmed, A. (2016). Holistic Human Resource Development: Balancing the Equation through the Inclusion of Spiritual Quotient. Journal of Human Values, 22(3), pp. 165-179.

doi:10.1177/0971685816650573

Ahonen, A. & Kallio, T. J. (2002). Käsité- ja tekstitutkimuksen metodologia: Perusteita, näkökulmia ja haasteita johtamis- ja organisaatiotutkimuksen kannalta. Turku: [Turun kauppakorkeakoulu].

Aittola, T. & Pirttilä, I. (1989). Tieto yhteiskunnassa: Tiedonsosiologinen tarkastelu. Hki: Gaudeamus.

Akhtar, S. (2015). Spiritual Quotient and Ethical Values towards Organizational Sustainability. *International Letters of Social and Humanistic Sciences*, 58, pp. 1-7. doi:10.18052/www.scipress.com/ILSHS.58.1

Am, M. (2015). The relationship between spiritual intelligence and personality traits among Jordanian university students. *Psychology Research and Behavior Management*, 2015(default), pp. 89-97.

Amrai, K., Farahani, A., Ebrahimi, M., & Bagherian, V. (2011). Relationship between personality traits and spiritual intelligence among university students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 15, 609–612. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.03.149>

Amram, Yosi & Dryer, Christopher (2008). [The Integrated Spiritual Intelligence Scale \(ISIS\): Development and Preliminary Validation \(pdf\)](#). Paper presented at the 116th Annual (August 2008) Conference of the American Psychological Association, Boston, MA. Available on www.intelligence.com/s/spiritual_intelligence/.

Amram, Yosi (2007). [The Seven Dimensions of Spiritual Intelligence: An Ecumenical Grounded Theory. \(pdf\)](#) Paper presented at the 115th Annual (August 2007) Conference of the American Psychological Association, San Francisco, CA. Tämä artikkeli ei löytynyt tietokannasta, vaan tekijän omalta sivulta. <http://www.yosiamram.net/papers/> Viitattu 13.3.2019.

Amram, Yosi (2007). What is Spiritual Intelligences? An Ecumenical, Grounded Theory.pdf Working paper of the Institute of Transpersonal Psychology, Palo Alto, CA. Tämä artikkeli ei löytynyt tietokannasta, vaan tekijän omalta sivulta. <http://www.yosiamram.net/papers/> Viitattu 13.3.2019.

Anwar, M. (2015). The effects of spiritual intelligence and its dimensions on organizational citizenship behaviour. *Journal of Industrial Engineering and Management*, 8(4), pp. 1162-1178. doi:10.3926/jiem.1451

Aron, E. (2010). *Psychotherapy and the highly sensitive person improving outcomes for that minority of people who are the majority of clients*. New York, N.Y: Routledge,.

Bar-On, R. (2006). The Bar-On Model of Emotional-Social Intelligence (ESI). *Psicothema*, 18, 13–25.

Bar-On, R. (2000). Emotional and social intelligence: insights from the Emotional Quotient Inventory (EQ-i). In R. Bar-On & J.D.A. Parker (eds.): *Handbook of emotional intelligence*. San Francisco: JosseyBass.

Bar-On, R. (1997). *The Emotional Quotient Inventory (EQ-i): technical manual*. Toronto, Canada: Multi-Health Systems, Inc.

Bradford, J. (1995). *Caring for the whole child: a holistic approach to spirituality*. London: The children's society.

Calhoun, L., & Tedeschi, R. (2004). AUTHORS' RESPONSE: "The Foundations of Posttraumatic Growth: New Considerations." *Psychological Inquiry*, 15(1), 93–102.

https://doi.org/10.1207/s15327965pli1501_03

Cardeña, E. & Terhune, D. B. (2014) Hypnotizability, Personality Traits, and the Propensity to Experience Alterations of Consciousness. *Psychology of Consciousness: Theory, Research, and Practice*. [Online] 1 (3), 292–307.

Chin, S. (2011). The Roles of Emotional Intelligence and Spiritual Intelligence at the Workplace. *Journal of Human Resources Management Research*, 2011, pp. 1-9. doi:10.5171/2011.582992

Chu, E. (2007) Spiritual Capitalism: The Achievement of Flow in Entrepreneurial Enterprises. *Journal of Human Values*. [Online] 13 (1), 61–77.

Collins, M. (2010). Spiritual Intelligence: Evolving Transpersonal Potential Toward Ecological Actualization For a Sustainable Future. *World Futures*, 66(5), pp. 320-334.
doi:10.1080/02604020903423527

Dabrowski K. (1967). *Personality Shaping through Positive Disintegration*. Boston: Little & Brown.

Deci, E., & Ryan, R. (2000). The "What" and "Why" of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-

Determination of Behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227–268.

https://doi.org/10.1207/S15327965PLI11104_01

Dufva Mikko. (2020). Megatrendit 2020. Sitra. Sitran selvityksiä 162. Tammikuu 2020. <https://media.sitra.fi/2019/12/15143428/megatrendit-2020.pdf> Viitattu 20.3.2020.

Enges, P., Hänninen, K., Hovi, T., Koski, K., Jokelin, J., Lempa, H., ... Alasuutari, V. (2015). *Kansanuskosta nykypäivän henkisyteen*. Turku: Turun yliopisto.

Elena, L. (2015) A study regarding the connection between sports games and peak experiences for students.(Original article)(Report). 15 (2 S1).

Emmons, Robert, A. (2000) Is Spirituality an Intelligence? Motivation, Cognition, and the Psychology Of Ultimate Concern. *The International Journal for the psychology of the Religion*. 10:1, 3-26.

Emmons, Robert, A. (2000b) Spirituality and Intelligence: Problems and Prospects. *The International Journal for the psychology of the Religion*. 10:1, 57-64.

Emmons, Robert, A. (1999). Religion in the Psychology of Personality: An Introduction. *Journal of Personality*, 67(6), p. 873. doi:10.1111/1467-6494.00076

Enges, P. et al. (2015) *Kansanuskosta nykypäivän henkisyteen*. Turku: Turun yliopisto.

Erikson, E. (1980). Identity and the life cycle . New York: Norton.

Erikson, E. H. (1950). Childhood and society. New York: W. W. Norton & Company.

Eriksson, P. & Kovalainen, A. (2008). Qualitative methods in business research. London: SAGE Publications Ltd.

Eriksson, P. & Kovalainen, A. (2008) Qualitative methods in business research. Los Angeles, [Calif.]: SAGE.

Eskola, J. (1998). Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Frankl, V. (1980). Elämän tarkoitusta etsimässä. Hki: Otava.

Frankl, V., Sandborg Eila , O., Jokinen, O., & Sandborg, E. (1978). Ihmissyyden rajalla . Helsingissä, Hki: Otava.

Frankl, V. E., Sten, R. & Sten, M. (1986). Tarkoituksellinen elämä. Hki: Otava.

Fronsdal Gil. (2020). Introduction to Mindfulness Meditation (9-part Series). Youtube-videosarja. 30.3.-9.4.2020. Viitattu 9.4.2020.

https://www.youtube.com/playlist?list=PLq_IRuaNj50Nm-SRxYPFSTyTtyvdq3QHm

Gardner, Howard kotisivuilta löytyvä kysymys ja vastaus osio (2019). Viitattu 11.12.2019.

https://howardgardner01.files.wordpress.com/2012/06/faq_march2013.pdf

Gardner, Howard. (2000) A Case Against Spiritual Intelligence. *The International Journal for the Psychology of Religion*, 10:1, 27-34.

Gardner, Howard. (1999) *Intelligence Reframed*. New York, Basic Books.

Gardner, H. (1996). Probing More Deeply into The Theory of Multiple Intelligences. *NASSP Bulletin*, 80(583), pp. 1-7.

Gardner, H. (1995). Reflections on Multiple Intelligences: Myths and Messages. *The Phi Delta Kappan*, 77(3), pp. 200-209.

Gardner, H. (1993). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences* (2nd ed. with a new introduction.). London: Fontana Press.

Gardner, Howard. (1983) *Frames of Mind*. New York, Basic Books.

Giannone, D. A. (2017). How Does Spiritual Intelligence Relate to Mental Health in a Western Sample? *Journal of Humanistic Psychology*, p. 002216781774104.
doi:10.1177/0022167817741041

Goleman, D. (1998). What Makes a Leader? Harvard Business Review, p. 93.

Goleman, D. (1995). Emotional intelligence. New York: Bantam Books.mayer

Goleman, D. (1997). Tunneäly: Lahjakkuuden koko kuva. Helsingissä: Otava.

Goleman, D. (1999). Tunneäly työelämässä. Helsingissä: Otava.

Goleman, D. (2004). What Makes a Leader? Harvard Business Review, 82(1), 82–91.

Goleman. (2012) Golemanin kotisivut: <http://www.danielgoleman.info/golemans-model-of-emotional-intelligence/> Viitattu 11.2.2020.

Goleman, D. & Heiskanen, M. (2014). Aivot ja tunneäly: Uusimmat oivallukset (1. p.). Parainen: Samsaraa Tasapaino-oppaat.

Goleman, Daniel. (2019). Secret Of High Performance And Mindfulness. Audiobook. ISB 9781987181593. Julkaistu 26. kesäkuuta 2019.

Goleman Daniel ja Davidson Richard J. (2018). Altered Traits: Science Reveals How Meditation Changes Your Mind, Brain, and Body. Random House LLC. New York.

Goleman Daniel ja Davidson Richard J. (2017). "Altered traits: Science Reveals [...]" I Talks at Google. YouTube-video 15.11.2017. <https://www.youtube.com/watch?v=oWfa34u1hqw&t=1756s>
Viitattu 1.4.2020.

Göçen, A. & Özğan, H. (2018). An Analysis of Workplace Spirituality Debates. *Universal Journal of Management*, 6(2), pp. 70-79. doi:10.13189/ujm.2018.060204

Hanefar, S. B. et al. (2015) The Application of Content Analysis toward the Development of Spiritual Intelligence Model for Human Excellence (SIMHE). *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. [Online] 172 (C), 603–610.

Hart, T. (1998). Inspiration: Exploring the Experience and its Meaning. *Journal of Humanistic Psychology*, 38(3), 7–35. <https://doi.org/10.1177/00221678980383002>

Hay, D. & Nye, R. (2006) *The spirit of the child* . Rev. ed. London ;; Jessica Kingsley Publishers.

Hayes, S., Luoma, J., Bond, F., Masuda, A., & Lillis, J. (2006). Acceptance and Commitment Therapy: Model, processes and outcomes. *Behaviour Research and Therapy*, 44(1), 1–25. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2005.06.006>

Heidegger, M., & Kupiainen, R. (2000). *Oleminen ja aika* . Tampereella: Vastapaino.

Hirsijärvi S., Remes, P & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Vantaa: Tummavuorenkirjapaino Oy

Holm, K. et al. (2014) Finnish secondary school students' interreligious sensitivity. *British Journal of Religious Education*. [Online] 36 (3), 315–331. [online]. Available from: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01416200.2014.902807>.

Hosseini, M., Elias, H., Krauss, S., & Aishah, S. (2010). A Review Study on Spiritual Intelligence, Adolescence and Spiritual Intelligence, Factors that May Contribute to Individual Differences in Spiritual Intelligence, and the Related Theories. *International Journal of Psychological Studies*, 2(2), 179–188. <https://doi.org/10.5539/ijps.v2n2p179>

Hovi, T. (2019). Spirituaalisen prosessin etnografiaa. *Elore*, 26(2). <https://doi.org/10.30666/elore.86925>

Husén, T. (1972). *Social background and educational career : research perspectives on equality of educational opportunity* . Paris: OECD.

Hyde, B. (2004). The Plausibility of Spiritual Intelligence: Spiritual Experience, Problem Solving and Neural Sites. *International Journal of Children's Spirituality*, 9(1), pp. 39-52.

Iacoboni, M. (2011). Hybrid Social Cognitive Models, Meta-Consciousness, and representations. *Cognitive Neuroscience*, 2(2), 118–119. <https://doi.org/10.1080/17588928.2011.585236>

Jacobs, R. L. (2017). Knowledge Work and Human Resource Development. *Human Resource Development Review*, 16(2), pp. 176-202. doi:10.1177/1534484317704293

Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (1999). *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino.

Jokivuori, P. (2004). Sitoutuminen työorganisaatioon ja luottamus. *Aikuiskasvatus : aikuiskasvatustieteellinen aikakauslehti*, 24(4), p. 4.

Judy, D. (2011). Transpersonal psychology: Mapping spiritual experience. *Religions*, 2(4), 649–658. <https://doi.org/10.3390/rel2040649>

Jung C. (1969). *Collected Works*. Huyll RFC (tr.) Bolligen Series XX. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Kakkuri-Knuuttila, M. (1998). *Argumentti ja kritiikki: Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*. Helsinki: Gaudeamus.

Kangasniemi, A., & Kauravaara, K. (2016). *Kohti muutosta : arvo- ja hyväksyntäpohjainen lähestymistapa liikunnan ja terveyden edistämiseksi*. Vantaa: Liikunta- ja hyvinvointiakatemia.

Karakas, F. (2010). Spirituality and Performance in Organizations: A Literature Review. *Journal of Business Ethics*, 94(1), pp. 89-106. doi:10.1007/s10551-009-0251-5

Karttunen, Hanna. (2007) Numeroista strategiaan - käsiteanalyysi inhimillisestä pääomasta. Pro Gradu- tutkielma. Jyväskylän yliopisto / Taloustieteiden tiedekunta.

Kaur, D. (2013). Effect of spiritual intelligence, emotional intelligence, psychological ownership and burnout on caring behaviour of nurses: A cross-sectional study. *Journal of Clinical Nursing*, 22(21-22), pp. 3192-3202. doi:10.1111/jocn.12386

Kiikkala, I. (1994) Käsitteet. Silta käytännön, opetuksen, johtamisen ja tutkimuksen välille. *Sairaanhoitaja*, 1/1994, 11.2.1994, pp. 19-20.

Kiikeri, M. & Ylikoski, P. (2004). Tiede tutkimuskohteena: Filosofinen johdatus tieteen tutkimukseen. Helsinki: Gaudeamus.

King, D. B. (2008). Rethinking claims of spiritual intelligence: A definition, model, & measure. Unpublished master's thesis, Trent University, Peterborough, ON, Canada.

King David B. and DeCicco Teresa L. (2009). A Viable Model and Self-Report Measure of Spiritual Intelligence. *International Journal of Transpersonal Studies*, 28, 2009, pp. 68-85.
<http://dx.doi.org/10.24972/ijts.2009.28.1.68>

King David B. kotisivut: <http://www.thestateofus.net/about/> Viitattu 6.2.2020.

Koltko-Rivera, M. (2006). Rediscovering the Later Version of Maslow's Hierarchy of Needs: Self-Transcendence and Opportunities for Theory, Research, and Unification. *Review of General Psychology*, 10(4), 302–317. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.10.4.302>

Kwilecki, S. (2000). Spiritual Intelligence as a Theory of Individual Religion: A Case Application. *International Journal for the Psychology of Religion*, 10(1), pp. 35-46.

Kylmä, J. & Juvakka, T. (2007). *Laadullinen terveystutkimus*. [Helsinki]: Edita.

Kylmä, J., Vehviläinen-Julkunen, K. & Lähdevirta, J. (2003). Laadullinen terveystutkimus - mitä, miten ja miksi? *Duodecim : lääketieteellinen aikakauskirja*, 119(7), pp. 609-615.

Kärnä, Mirja. (2020). Blogiartikkelit sivulla www.mirjakarna.com. Viitattu 25.1.2021.

Lammintakanen, J., Kivinen, T., Kylmä, J. & Kinnunen, J. (2008). Käsiteanalyttisen tutkimuksen soveltaminen terveyshallintotieteessä: Esimerkkinä Rodgersin käsiteanalyysimenetelmä. *Hallinnon tutkimus*, 26(4), pp. 1-11.

Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Newbury Park: Sage Publ.

Lowis, M. (1998). Music and peak experiences: An empirical study. *Mankind Quarterly*. 39 (2), 203–224. [online]. Available from: <http://search.proquest.com/docview/222533299/>.

Mahasneh, A. (2015). The relationship between spiritual intelligence and personality traits among Jordanian university students. *Psychology Research and Behavior Management*, 8. <https://doi.org/10.2147/PRBM.S76352>

Mccrae, R., & Costa, P. (1994). The Stability of Personality: Observations and Evaluations. *Current Directions in Psychological Science*, 3(6), 173–175. <https://doi.org/10.1111/1467-8721.ep10770693>

Costa, P., & Mccrae, R. (1992). Four ways five factors are basic. *Personality and Individual Differences*, 13(6), 653–665. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(92\)90236-l](https://doi.org/10.1016/0191-8869(92)90236-l)

McCrae, R. R., Costa, P. T., Jr. & Busch, C. M. 1986. Evaluating comprehensiveness in personality systems: The California Q-Set and the five factor model. *Journal of Personality* 54 (2), 430–446.

Mahmood, A. (2018). Spiritual intelligence research within human resource development: A thematic review. *Management Research Review*, 41(8), pp. 987-1006. doi:10.1108/MRR-03-2017-0073

Mahmood, A., Arshad, M.A., Ahmed, A., Akhtar, S. and Rafique, Z. (2015), "Establishing linkages between intelligence, emotional and spiritual quotient on employees performance in government sector of Pakistan", *Mediterranean Journal of Social Sciences*, Vol. 6 No. 6, pp. 553-560.

Mamman, A. (2016). Spirituality and Ubuntu as the foundation for building African institutions, organizations and leaders. *Journal of Management, Spirituality & Religion*, 13(3), pp. 246-265. doi:10.1080/14766086.2016.1159976

Markow, F. (2005). THE EFFECTS OF PERSONAL MEANING AND CALLING ON ORGANIZATIONAL COMMITMENT: AN EMPIRICAL INVESTIGATION OF SPIRITUAL LEADERSHIP. *International Journal of Organizational Analysis*, 13(1), pp. 8-27. doi:10.1108/eb028995

Marshall, Ian. (1996). "Three Kinds of Thinking." In *towards a scientific Basis for Consciousness*, edited by S. Hammeroff et al. Cambridge Mass: MIT Press, 1996.

Martela, F., & Jarenko, K. (2015). *Draivi : voiko sisäistä motivaatiota johtaa? .* Helsinki: Talentum.

Maslow, A. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370–396. <https://doi.org/10.1037/h0054346>

Maslow, A. H. (1954). *Motivation and personality*. New York: Harper.

Maslow, A. (1962). Notes on Being-Psychology. *Journal of Humanistic Psychology*, 2(2), 47–71. <https://doi.org/10.1177/002216786200200205>

Maslow, A. H. (1962 b) Lessons from the Peak-Experiences. *Journal of Humanistic Psychology*. [Online] 2 (1), 9–18.

Maslow, A. (1969). The farther reaches of human nature. *The Journal of Transpersonal Psychology*, 1(1).

Maslow, A. (1986). *The farther reaches of human nature* (Repr.). New York: Penguin.

Maslow, A. H. (2011). *Toward a psychology of being*. New York: Van Nostrand. Martino Publishing. Alkuperäinen Maslowin julkaisu vuodelta 1962.

Mayer, J. D. (2000). Spiritual Intelligence or Spiritual Consciousness? *International Journal for the Psychology of Religion*, 10(1), pp. 47-56.

Mayer, J.D. & Salovey, P. (1997). What is emotional intelligence. In P. Salovey & D. Sluyter (eds.): *Emotional development and emotional intelligence: implications for educators* (pp. 3-31). New York: Basic Books.

McAdams, Dan P. 1993. *The stories we live by. Personal Myths and the Making of the Self*. New York: The Guilford Press.

Metsämuuronen, Jari. 2008. *Laadullisen tutkimuksen perusteet*. Jyväskylä. Gummerrus Kirjapaino Oy.

Metsämuuronen, Jari (toim.). 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä. Gummerrus Kirjapaino Oy.

Metsämuuronen, J. (2002). Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Helsinki: International Methelp.

Morse, J. M. (1996). Concept analysis in nursing research: A critical appraisal. *Scholarly inquiry for nursing practice*, 10(3), pp. 253-277.

Määttänen, P. (1995). *Filosofia: Johdatus peruskysymyksiin*. [Helsinki]: Gaudeamus.

Neal, J. A. (1999). Spiritual perspectives on individual, organizational and societal transformation. *Journal of Organizational Change Management*, 12(3), pp. 175-186.
doi:10.1108/09534819910273757

Niiniluoto, I. (1997). *Johdatus tieteenfilosofiaan: Käsitteen- ja teorianmuodostus*. Helsingissä: Otava.

Nokelainen, P. et al. (2006) Conceptual Definition and Empirical Validation of the Spiritual Sensitivity Scale. *Journal of Empirical Theology*. [Online] 19 (1), 37–62.

Nuopponen, Anita. (2009) Käsiteanalyysia käsiteanalyysistä - kohti systemaattista käsiteanalyysia. Käännösteoria, ammattikielet ja monikielisyys. VAKKI:n julkaisu, Nro 36, 308-309. Vaasa.

Näsi, Antti. (1980) Ajatuksia käsiteanalyysistä ja sen käytöstä yrityksen taloustieteessä. Yrityksen taloustieteen ja yksityisoikeuden laitoksen julkaisuja. Sarja A2: Tutkielmia ja raportteja 11. Tampere: [Tampereen yliopisto].

O'Donnell Ken blogi. (2013). <http://spiritualityinaction.blogspot.com/2013/08/ii-spiritual-intelligence-written-in.html> Viitattu 5.9.2019.

Ong, A., Bergeman, C., Bisconti, T., & Wallace, K. (2006). Psychological Resilience, Positive Emotions, and Successful Adaptation to Stress in Later Life. *Journal of Personality and Social Psychology*, 91(4), 730–749. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.91.4.730>

Ojanen Markku. (2008) Älykkyystutkimuksen historiaa ja tuloksia. <https://www.markkuojanen.com/psykologia/alykkyystutkimuksen-historiaa-ja-tuloksia/> Viitattu 5.8.2019.

Ursin, J. (2000). Tieteellisen tiedon tuottamisen muuttuvat muodot.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014). https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf Viitattu 24.2.2020.

Persinger M. (1996). Feeling of past lives as expected perturbations within neurocognitive processes that generate the sense of self: Contributions from limbic lability and vectorial hemisphericity. *Perceptual and Motor Skills* 83(3): 1107-1121.

Pirttilä-Backman, A.-M. et al. (2013) *Arvot, moraali ja yhteiskunta : sosiaalipsykologisia näkökulmia yhteiskunnan muutokseen* . Helsinki: Gaudeamus.

<https://www.ellibslibrary.com/book/951-662-936-9>

Poll, J., & Smith, T. (2003). The spiritual self: Toward a conceptualization of spiritual identity development. *Journal of Psychology and Theology*, 31(2), 129–142.

<https://doi.org/10.1177/009164710303100204>

Puusa, A. (2008). Käsiteanalyysi tutkimusmenetelmänä. Valokopioitu artikkeli, *Premissi* 4/2008, ss. 36-42.

Raami, A. (2016). *Älykäs intuitio: Ja miten käytämme sitä*. Helsinki: S&S.

Raami, A. (2015). *Intuition unleashed: On the application and development of intuition in the creative process*. Helsinki: Aalto University School of Arts, Design and Architecture, Department of Media.

Ramachandaran, S. D., Krauss, S. E., Hamzah, A. & Idris, K. (2017). Effectiveness of the use of spiritual intelligence in women academic leadership practice. *International Journal of Educational Management*, 31(2), pp. 160-178. doi:10.1108/IJEM-09-2015-0123

Ramachandran V. and Blakeslee S. (1998). *Phantoms in the Brain*. NY: William Morrow.

Rankin, Marianne. (2009). *An Introduction to Religious and Spiritual Experience*, Bloomsbury Publishing Plc, 2009. ProQuest Ebook Central,

Ratnakar, R. & Nair, S. (2012). A Review of Scientific Research on Spirituality. *Business Perspectives and Research*, 1(1), pp. 1-12. doi:10.1177/2278533720120101

Rauhala, L. (2009). *Henkinen ihminen* . Helsinki: Gaudeamus.

Rauhala, L. (2005). *Ihmiskäsitys ihmistyössä ([Uud. laitos].)*. Helsinki: Yliopistopaino.

Rauhala, L. (1993). *Eksistentiaalinen fenomenologia hermeneuttisen tieteenfilosofian menetelmänä : maailmankuvan kokonaisrakenteen erittelyä ihmistä koskevien tieteiden kysymyksissä* . Tampere: Tampereen yliopisto.

Rauhala, L. (1986). *Meditaatio* . Helsingissä [Hki: Otava.

Revonsuo, A. (2006). Inner presence : consciousness as a biological phenomenon . Cambridge, Mass: MIT Press.

Rima, S. D. (2013) Spiritual capital : a moral core for social and economic justice . Burlington, Vt: Gower Pub.

Rodgers, B. L. & Knafelz, K. A. (2000). Concept development in nursing: Foundations, techniques, and applications (2. ed.). Philadelphia (Pa.): Saunders.

Rodgers, B. L. & Knafelz, K. A. (1993). Concept development in nursing: Foundations, techniques, and applications. Philadelphia: W. B. Saunders.

Rogers, C. R. (1980). A way of being. Boston, Mass.: Houghton Mifflin.

Rouhiainen Leena (2010). Fenomenologis-hermeneuttinen tutkimusote. Minäkö tutkija, teatteri-korkeakoulun nettijulkaisu, <http://www.xip.fi/tutkija/0401.htm>. Viitattu 16.1.2020. Päivämäärä <http://www.xip.fi/tutkija/> löydetty täältä.

Räty, H. & Kasanen, K. (2014). Mistä puhutaan, kun puhutaan älykkyydestä? Teoksessa L. Myyry, S. Ahola, M. Ahokas & I. Sakki (toim.), Arkiajattelu, tieto ja oikeudenmukaisuus (s. 32-52). Sosiaali-tieteiden laitoksen julkaisuja 2014: 18. Vantaa: Hansaprint.

Sahebalzamani, M., Farahani, H., Abasi, R., & Talebi, M. (2013). The relationship between spiritual intelligence with psychological well-being and purpose in life of nurses. *Iranian Journal of Nursing and Midwifery Research*, 18(1), 38–41.

Salovey, P., & Mayer, J. (1990). Emotional Intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*, 9(3), 185–211. <https://doi.org/10.2190/DUGG-P24E-52WK-6CDG>

Sen, A., Nussbaum, M. C., & World Institute for Development Economics Research. (1993). *The Quality of Life*. Clarendon Press.

Sisk, Dorothy, A. (2016) *Spiritual Intelligence: Developing Higher consciousness revisited*. *Gifted Education International* 2016, vol. 32 (3), 194-208.

Sisk, D. (2002). *Spiritual Intelligence: The Tenth Intelligence that Integrates all other Intelligences*. *Gifted Education International*, 16(3), pp. 208-213.

Sisk Dorothy A. ja Torrance E. Paul. (2001) *Spiritual Intelligence. Developing Higher Consciousness*. Creative Education Foundation Press.

Sorakraikitikul, M. (2014). Organizational learning culture and workplace spirituality. *The Learning Organization*, 21(3), pp. 175-192. doi:10.1108/TLO-08-2011-0046

Sorppanen, S. ja Kyngäs, H. (2004). Evolutionistinen käsiteanalyysi: Esimerkkinä terveystieteiden radiografia-käsite. *Hoitotiede*, 16(4), pp. 175-187.

Southwick, S., & Charney, D. (2012). What is resilience? In *Resilience: The Science of Mastering Life's Greatest Challenges* (pp. 1-24). <https://doi.org/10.1017/CBO9781139013857.001>

Spearman, C. (1927) *The abilities of man*. New York: Macmillan.

SPI-mittarin nettisivut (2020). <https://www.socialprogress.org/index/global/methodology> Viitattu 2.4.2020.

Sternberg, R. J. & Davidson, J. E. (1986) *Conceptions of giftedness* . Cambridge: Cambridge University Press.

Suoninen, E., Pirttilä-Backman, A-M., Lahikainen, A. & Ahokas, M. (2013). *Arjen sosiaalipsykologia*. Sanoma Pro Oy

Takala, T. & Lämsä, A. (2001). Tulkitseva käsitetutkimus organisaatio- ja johtamistutkimuksen tutkimusmetodologisena vaihtoehtona. *Liiketaloudellinen aikakauskirja*, 3, pp. 371-389.

Tamminen, R. (1993). *Tiedettä tekemään!* Jyväskylä: Atena.

The International Journal for Psychology of religion kotisivut. <https://www.tandfonline.com/action/journalInformation?show=aimsScope&journalCode=hjpr20>. Viitattu 6.2.2020.

Tirri Kirsi. (2013). Mistä lahjakkuuden tunnistaa yliopistossa? 28.10.2013. Esitelmän diat. <https://docplayer.fi/3210992-Mista-lahjakkuuden-tunnistaa-yliopistossa-professori-kirsi-tirri-helsingin-yliopisto.html> Viitattu 8.4.2020.

Tirri, K., Komulainen, E., Nokelainen, P., & Tirri, H. (2002). Conceptual Modeling of Self-Rated Intelligence Profile. In *Proceedings of the 2nd International Self-Concept Research Conference*. Sydney: University of Western Sydney.

Tirri Kirsi. (2013). Mistä lahjakkuuden tunnistaa yliopistossa? 28.10.2013. Esitelmän diat. <https://docplayer.fi/3210992-Mista-lahjakkuuden-tunnistaa-yliopistossa-professori-kirsi-tirri-helsingin-yliopisto.html> Viitattu 8.4.2020.

Tirri, K., Komulainen, E., Nokelainen, P., & Tirri, H. (2002). Conceptual Modeling of Self-Rated Intelligence Profile. In *Proceedings of the 2nd International Self-Concept Research Conference*. Sydney: University of Western Sydney.

al Theology, 19(1), 37–62.

Tirri, K., Nokelainen, P., & Ubani, M. (2007). Do gifted students have spiritual intelligence? teoksessa *Values and foundations in gifted education* (Sivut 187-202). Bern: Peter Lang.

Tischler, L. (2002). Linking emotional intelligence, spirituality and workplace performance. *Journal of Managerial Psychology*, 17(3), pp. 203-218. doi:10.1108/02683940210423114

Toegel, G., & Barsoux, J. (2012). How to become a better leader. (Leadership)(Report). *MIT Sloan Management Review*, 53(3), 51–60.

Tolle, E. & Rasku, H. (2002). *Läsnäolon voima: Tie henkiseen heräämiseen*. Helsinki: Basam Books.

Torabi, M. (2016). When does spiritual intelligence particularly predict job engagement? The mediating role of psychological empowerment. *Iranian journal of nursing and midwifery research*, 21(6), p. 589. doi:10.4103/1735-9066.197676

Tornstam, L. (1989) Gero-transcendence; A Meta-theoretical Reformulation of the Disengagement Theory. *Aging: Clinical And Experimental Research*. 1 (1), 55–63.

Tornstam, L. (1997) Gerotranscendence in a Broad Cross Sectional Perspective. *Journal Of Aging And Identity*. 2 (1), 17–36.

Tornstam, L. (1999) Transcendence in later life. *Generations*. 23 (4), 10–14. [online]. Available from: <http://search.proquest.com/docview/212226599/>.

Tornstam, L. (2011) Maturing into Gerotranscendence. *Journal Of Transpersonal Psychology*. 43 (2), 166–180.

Tsaur, S., Yen, C., & Hsiao, S. (2013). Transcendent Experience, Flow and Happiness for Mountain Climbers. *International Journal of Tourism Research*, 15(4), 360–374.
<https://doi.org/10.1002/jtr.1881>

Trichter, S. et al. (2009) Changes in Spirituality Among Ayahuasca Ceremony Novice Participants[dagger]. *Journal of Psychoactive Drugs*. [Online] 41 (2), 121–134. [online]. Available from: <http://search.proquest.com/docview/207971567/>.

Turunen, K. E. (1995). *Tieto ja tiede*. Jyväskylä: Atena.

Valtioneuvoston kanslian nettisivut. (2020). Arvot ja ihmiskäsitys. <https://vnk.fi/toimi/ilmiot/arvot-ja-ihmiskasitys>. Viitattu 2.4.2020.

Van Der Kolk, B. (2006). Clinical Implications of Neuroscience Research in PTSD. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1071(1), 277–293. <https://doi.org/10.1196/annals.1364.022>

Vasconcelos, A. F. (2020) Spiritual intelligence: a theoretical synthesis and work-life potential linkages. *International Journal of Organizational Analysis*. [Online] 28 (1), 109–134.

Vaughan, F. (2002). What is Spiritual Intelligence? *Journal of Humanistic Psychology*, 42(2), pp. 16-33.

Vaughanin kotisivut: <http://www.francesvaughan.com/bio.htm> Viitattu 27.3.2019.

Walker, L. O. (2019). *Strategies for theory construction in nursing (Sixth edition.)*. New York, NY: Pearson.

Wigglesworth Cindy (2012). *SQ21: The Twenty-One Skills of Spiritual Intelligence*. SelectBooks, Inc. New York.

Wigglesworth Cindy bio. Deep Change. https://www.deepchange.com/wigglesworth_bio.pdf. Viitattu 26.2.2019.

Wilson, J. (1963). *Thinking with concepts*. Cambridge: Cambridge University Press.

Wolman Richard (2001). *Thinking with Your Soul. Spiritual Intelligence and Why it Matters*. Harmony Books. New York.

Wolman Richardin kotisivut psychomatrix.com. Viitattu 11.12.2019. <http://psychomatrix.com/spirituality-inventory/>

Zohar, D. (2005). Spiritually intelligent leadership. *Leader to Leader*, 2005(38), pp. 45-51.
doi:10.1002/ltl.153

Zohar, D. (1997). *Rewiring the Corporate Brain: Using the New Science to Rethink*. Berrett-Koehler. San Francisco.

Zohar, D. and Marshall, Ian. (2004) *Spiritual Capital: Wealth We Can Live By*. Bloomsbury. Clays Ltd, St Ives plc.

Zohar, D. and Marshall, Ian. (2000) *Spiritual Intelligence: The Ultimate Intelligence*. Bloomsbury. Great Britain, Clays Ltd, St Ives plc.